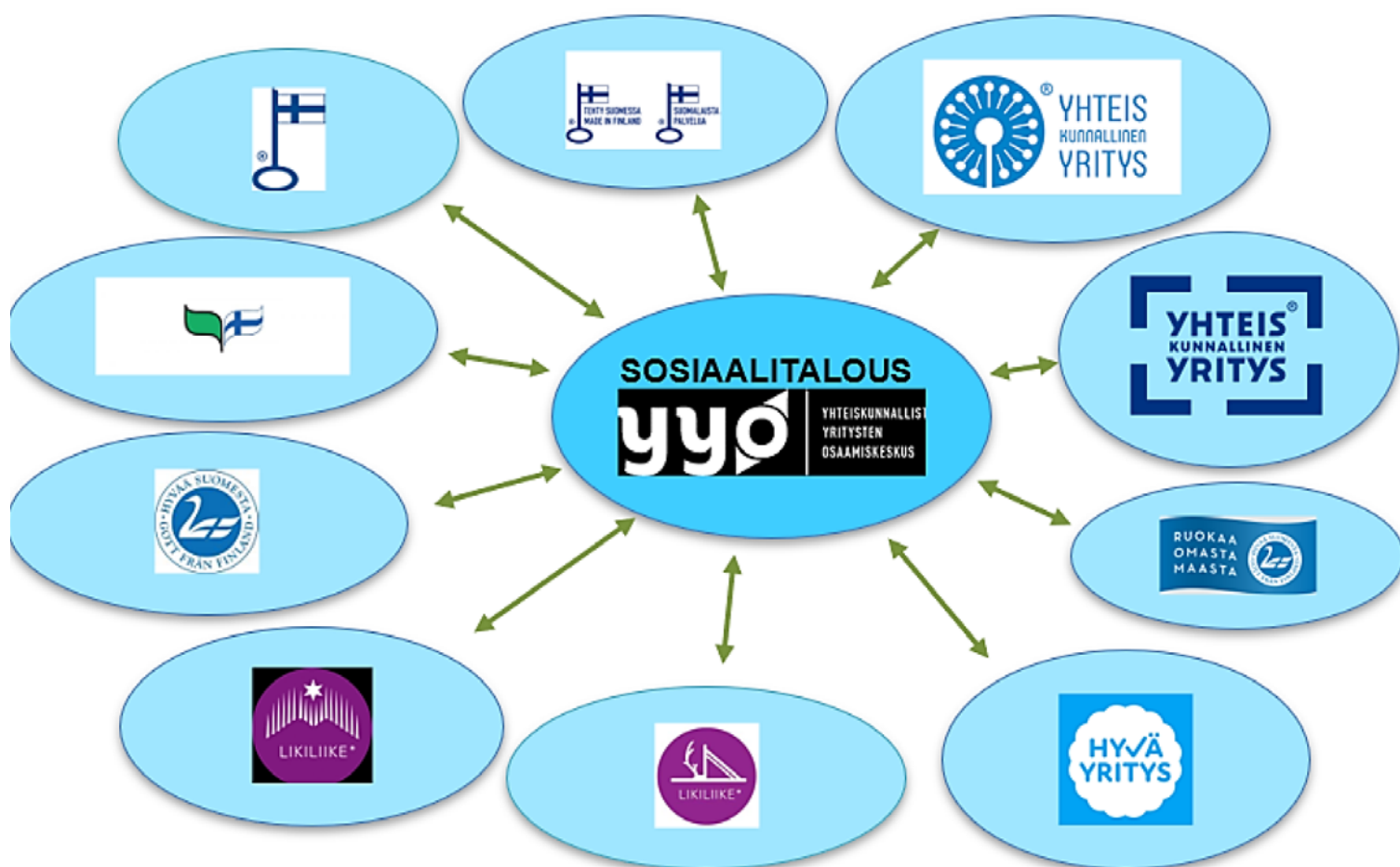

Sosiaalisten vaikutusten mittaaminen

Havaintoja nykytilanteesta ja kehittämistarpeista

Sari Nisula & Anni Kauppila & Marjukka Rasa & Leena Viinämäki

Sosiaalisten vaikutusten mittaaminen
— Havaintoja sosiaalisten vaikutusten mittaamisesta

Lapin ammattikorkeakoulu

Rovaniemi 2022

© Lapin ammattikorkeakoulu ja tekijät

Lapin ammattikorkeakoulun julkaisuja
Sarja B. Tutkimusraportit ja kokoomateokset 16/2022

ISBN 978-952-316-460-4 (pdf)
ISSN 2489-2637 (verkkojulkaisu)

Kirjoittajat: Sari Nisula, Anni Kauppila,
Marjukka Rasa & Leena Viinämäki
Kansikuva: Leena Viinämäki & Pia Kuha

Lapin ammattikorkeakoulu

Jokiväylä 11 C
96300 Rovaniemi

Puh. 020 798 6000 www.lapinamk.fi/julkaisut

Lapin ammattikorkeakoulu ja Lapin yliopisto muodostavat
yhdessä Lapin korkeakoulukonsernin.
www.luc.fi

SISÄLLYS

KUVIOLUETTELO	5
TAULUKKOLUETTELO	6
KIRJOITTAJAT	7
JULKAISUN SAATTEEKSI	8
1 SOMA, SOSIAALISTEN VAIKUTUSTEN MITTAAMINEN -HANKE	9
1.1 Hanke pähkinänkuoressa	9
1.2 Hankkeen organisaatio- ja toimintakuvaus pähkinänkuoressa	10
1.3 Kehittämistavoite	10
1.4 Kehittämisasetelma	11
1.5 Aineistot ja analyysi	12
1.6 SOMA-hankkeen tapaustutkimuksellisuus	13
2 HANKKEEN NYKYTILA-ANALYYSI	22
2.1 Terminologinen hakusanasaldo	22
2.2 Logokatsaus	25
2.3 Sosiaalitalouden toimintakonteksti	31
2.4 Sosiaalitalous EU:ssa	36
2.5 Sosiaalitalous Suomessa	41
2.6 Sosiaalitalous Lapissa	44
3 HANKKEEN TYÖPAJASARJA: VASTUULLISUUS JULKISISSA HANKINNOISSA JA NIIDEN VAIKUTUSTEN MITTAAMINEN	47
3.1 Työpajojen tavoite	47
3.2 Työpajojen, haastatteluiden ja webinaarien toteutus	47
3.3 Loppupäätelmät työpajoista	49
4 SOSIAALISTEN VAIKUTUSTEN MITTAAMISEN TYÖKALUPORTFOLION KOKOAMINEN KUNNILLE JA JULKISILLE ORGANISAATIOILLE	51
4.1 Työkaluportfolion tavoite	51
4.2 Työkaluportfolioiden toteutus	51
4.3 Loppupäätelmät työkaluportfolioista	52
5 TYÖKALUPORTFOLIO KUNNILLE JA JULKISILLE ORGANISAATIOILLE	53
5.1 Mikä on portfoliotyökalun tarkoitus?	53
5.2 Mitä tarkoitetaan sosiaalisilla vaikutuksilla?	53
5.3 Miten sosiaalisia vaikutuksia voidaan arvioida?	54
5.4 Millaisten hankintojen tarkasteluun työkalua voi käyttää?	54
5.5 Miten työkalua käytetään?	54
5.6 Työkaluportfolio <u>kunnille</u>	55
5.7 Työkaluportfolio julkisille organisaatioille	61
6 SOSIAALITALouden TULEVAISUUDENNÄKYMÄT – LOPPUPÄÄTELMÄT	68
KIRJALLISUUS	71

KUVIOLUETTELO

Kuvio 1.	Sosiaalisesti kestävä talous Lapissa.	9
Kuvio 2.	Hankkeen kokemus-, näkemys- ja faktatieto.	11
Kuvio 3.	Sosiaalitalouden intressitahot Lapissa.	13
Kuvio 4.	Kemin aluekehityksen kokonaispisteet (0–1700 p) ja pisteiden hajontakuviokuva muuttujittain.	17
Kuvio 5.	Kittilän aluekehityksen kokonaispisteet (0–1700 p) ja pisteiden hajontakuviokuva muuttujittain.	18
Kuvio 6.	Muonion aluekehityksen kokonaispisteet (0–1700 p) ja pisteiden hajontakuviokuva muuttujittain.	19
Kuvio 8.	Logokavalkadi sosiaalitalouden näkökulmasta.	26
Kuvio 10.	Sosiaalitalouden lyhyt historia aikajanalla.	28
Kuvio 11.	Sosiaalitalouden toteutumisen kansainvälisiä ja kansallisia rakenteellisia reunaehtoja.	32

TAULUKKOLUETTELO

Taulukko 1.	SOMA Sosiaalisten vaikutusten mittaaminen -hankkeen organisaatio ja toiminta.	10
Taulukko 2.	Hankkeen aineistot.	12
Taulukko 3.	Kemin, Kittilän ja Muonion kokonaispisteet dynamiikkatyypeittäin.	16
Taulukko 4.	Hankepaikkakunnat pähkinänkuoressa.	20
Taulukko 5.	Hakusanasaldoa 14.6.2022 ministeriöittäin.	22
Taulukko 6.	Verkkosanahakusaldo 14.6.2022.	24
Taulukko 7.	Sosiaalitalouden määrittelyä esimerkinomaisesti.	30
Taulukko 8.	Sosiaalitalous osana eurooppalaisia hyvinvointipalvelujärjestelmiä.	33
Taulukko 9.	Suomalaisia ja ulkomaisia oppaita ja portaaleja sosiaalitaloudesta.	33
Taulukko 10.	Sosiaalitalous kehittämis- ja tutkimuskohteena EU:ssa.	37
Taulukko 11.	Esimerkkejä sosiaalitaloudesta, sosiaalisista hankinnoista ja ESR-rahoitteisesta hanketoiminnasta Euroopassa.	41
Taulukko 12.	Sosiaalitalous kehittämis- ja tutkimuskohteena Suomessa.	42
Taulukko 13.	Sosiaalitalous kehittämis- ja tutkimuskohteena Lapissa.	45
Taulukko 14.	SOMA-hankkeen kuntien kilpailutusarvot ja asukasluku 2019.	54

KIRJOITTAJAT

Anni Kauppila

Yht. yo., restonomi (AMK), Lapin ammattikorkeakoulu
SOMA-hankkeen projektisuunnittelija

Sari Nisula

TaM, projektipäällikkö, Vastuulliset palvelut, matkailu, Lapin ammattikorkeakoulu
SOMA-hankkeen projektipäällikkö

Marjukka Rasa

YTT, yliopettaja, sosiaali-alan koulutus, Lapin ammattikorkeakoulu
SOMA-hankkeen asiantuntija

Leena Viinamäki

YTT, laillistettu sosiaalityöntekijä, yliopettaja, sosiaali-alan koulutus, Lapin ammattikorkeakoulu
SOMA-hankkeen asiantuntija

JULKAISUN SAATTEEKSI

Julkaisumme tavoitteena on kuvata sosiaalisen kestävyiden viitekehystä Suomessa sosiaalisen kestävyiden kehittämiseksi. SOMA – Sosiaalisten vaikutusten mittaaminen -hankkeessa erityisenä huomion kohteena ovat julkiset hankinnat. Julkisia hankintoja tehdään Suomessa noin 30 miljardilla eurolla vuosittain, ja niihin liittyvä sosiaalisen vastuullisuuden ja kestävyiden kehittäminen on erityisesti viime aikoina noussut keskusteluun ekologisen kestävyiden rinnalle. Hankkeessa otimme kehittämistavoitteeksemme vaikutusten mittaamisen ja julkisten organisaatioiden innostamisen sosiaalisen kestävyiden kehittämiseen. Yhteistyökumppaneiden ja eri organisaatioiden edustajien kanssa käytyjen keskustelujen, sekä nykytilakartoituksen myötä olemme saaneet kovan haasteista mutta myös kiinnostuksesta, joka aiheeseen liittyy.

Toivomme julkaisun tarjoavan uutta tietoa ja uusia ajatuksia sekä hankintoja tekeville organisaatioille, mutta myös aluekehittäjille ja hanketoimijoille tämän vasta kehityksessä olevan teeman edelleen kehittämiseksi.

Hankkeen projektiryhmään kuuluneilta hankeryhmä sai palautetta ja kehittämissideita tutkimusraportin laatimisvaiheessa. Kiitämme myös hankkeen käsikirjoitusta kommentoineita, työpajoihin osallistuneita sekä haastattelemiamme hankintojen parissa työskenteleviä asiantuntijoita, jotka kuvasivat hankintojen parissa työskentelyyn liittyviä realiteetteja.

Kemissä ja Rovaniemellä joulukuun 19. päivänä 2022

Sari Nisula

Anni Kauppila

Marjukka Rasa

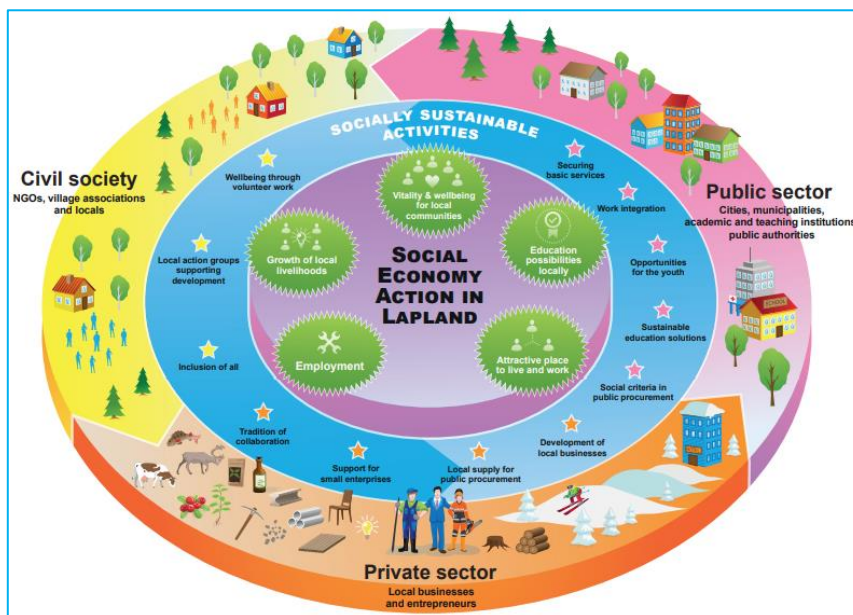
Leena Viinamäki

1 SOMA, SOSIAALISTEN VAIKUTUSTEN MITTAAMINEN -HANKE

1.1 Hanke pähkinänkuoressa

Lappi sopimuksen toimeenpanosuunnitelma korostaa sosiaalisesti kestävä talouden (social economy) merkitystä (Lappi-sopimus, Lapin maakuntaohjelma 2022–2025). Julkiset hankinnat käytännössä ohjaavat rahoituksellaan paikallisten ja alueellisten elinkeinojen ja yritysten kehitystä. Sosiaalisesti kestävä talouden toimijat ja toimenpiteet auttavat osaltaan tekemään Lapin maakunnasta sosiaalisesti oikeudenmukaisemman alueen muun muassa lisäämällä työllisyysastetta. Varsinkin COVID-19-kriisin aikana Lapin maakunnassa erityisesti matkailu- ja palveluelinkeinojen piirissä toimivien työttömyysaste lisääntyi. Poikkeusjärjestelyjen purkamisen jälkeen käsillä olikin työvoimapula. Ka-Lapin alueella yksi suuri työllistymiseen liittyvä ongelma on kohtaanto. Siksi on etsittävä uusia keinoja työllisyysasteen nostamiseksi ja muiden toimijoiden on ryhdyttävä toimiin työllisyyden lisäämiseksi. Yksi tällainen vaihtoehto on julkisten hankintojen käyttö. Jos kunta tai julkinen organisaatio harkitsee hankintaprosessiaan uudelleen sisällyttäen siihen sosiaaliset ja ekologiset tekijät, kuten esimerkiksi Kittilä ja Sodankylä ovat tehneet, alueellinen ja paikallinen työllisyystilanne voi kohentua ja yritystoiminta kehittyä.

Hanke toteuttaa Lappi-sopimus -maakuntaohjelman toimeenpanosuunnitelmaa vuosille 2021–2022, joka sisältää koronan selviytymissuunnitelman. Toimeenpanosuunnitelman kehittämiskohteissa ja painotuksissa vuosille 2021–2022 mainitaan kärkitoimialojen kestävä edistäminen, arktiset elinvoimatekijät sekä jalostusarvon nosto ja uudet avaukset. Näiden perustaksi mainitaan taloudellisesti, ekologisesti ja sosiaalisesti kestävä Lappi, ja yhtenä avauksena erityisesti mainitaan Lapin sosiaalisesti kestävä talous -aiheen edistäminen, ja Euroopan tason social economy -toimintojen jalkauttaminen Lappiin Lapin sosiaalisesti kestävä talouden mallin mukaisesti. (Lappi-sopimuksen toimeenpanosuunnitelma, 2021.) SOMA-hankkeessa selvitetään, miten sosiaalisesti kestäviä julkisia hankintoja ja sen sosiaalisten vaikutusten mittaamista voidaan jalkauttaa Lapissa Kuvion 1. mukaisesti.

Kuvio 1. Sosiaalisesti kestävä talous Lapissa.¹

¹ Lähde: Social Economy in Lapland 2019. Viitattu 3.5.2022 <https://arcticsmartness.eu/wp-content/uploads/2018/09/Social-economy-brochure.pdf>

Hankkeessa selvitetään, millainen on nykytila sosiaalisten kriteerien toteutuksesta julkisissa hankintaprosesseissa Lapin kunnissa ja julkisissa organisaatioissa sekä sosiaalisten vaikutusten mittaamisen työkalujen käytössä. Lisäksi hankkeessa annetaan kohderyhmille lisätietoja sosiaalisesti kestävästä julkisen hankinnan suunnittelusta. Hankkeessa toteutetaan kokeilu, jossa tarjotaan kuntaedustajille ja julkisten organisaatioiden edustajille sosiaalisten vaikutusten mittaustyökaluja. Työkalujen käyttöä ja käytettävyyttä arvioidaan projektin lopussa työpajasarjan muodossa.

Hankkeella toteutetaan Lapin Koronasta selviytymissuunnitelmaa vastaamalla koronakriisin aiheuttamien haasteiden ratkaisemiseen julkisten hankintojen kautta. Julkiset hankinnat voivat edistää osaltaan Lapin työllisyystilanteen kehittymistä suotuisaan suuntaan, jos hankintaprosessissa otetaan huomioon sosiaaliset kriteerit.

1.2 Hankkeen organisaatio- ja toimintakuvaus pähkinänkuoressa

SOMA-hankkeen toteuttamiselle on asettanut omat reunaehdotensa käytettävissä olleet resurssit (ml. toteutusaika ja hankebudjetti). Taulukossa 1. kuvataan SOMA-hankkeen organisaatio ja toiminta.

Taulukko 1. SOMA Sosiaalisten vaikutusten mittaaminen -hankkeen organisaatio ja toiminta.

Toteuttaja	Lapin ammattikorkeakoulu
Rahoittaja	Lapin liitto
Kokonaisbudjetti	82 082,64 €
Valvoja	Marika Ikalainen
Toteutusaika	1.3.-31.12.2022
Hankkeen toteuttajatiimi	Anni Kauppila Sari Nisula Marjukka Rasa Leena Viinämäki

Sosiaalisesti kestävien hankintojen ja sosiaalisten vaikutusten mittaamiseen liittyvä problematiikka elää etsintävaihetta lappilaisessa toimintaympäristössä samaan tapaan kuin muuallakin Suomessa, mikä luo osaltaan puitteita myös SOMA-hankkeen toteuttamiselle. Ainoastaan suurimmissa kaupungeissa (Helsinki, Tampere) sosiaalisesti kestävät hankintaprosessit ovat vakiintumisvaiheessa.

1.3 Kehittämistavoite

SOMA-hankkeessa kehittämistavoitteena on innostaa ja sitouttaa tiedolla johtamisen periaatteita soveltaen sosiaalisesti kestävästä talouden toimijoiksi kunnat ja julkiset organisaatiot sosiaalisesti kestävien hankintojen ja sosiaalisten vaikutusten mittaamisen avulla. Hankkeen idea syntyi SOCENT SPAs hankkeen puitteissa, jossa tarve sosiaalisten vaikutusten mittaamiseen on havaittu yhdessä Lapin liiton kanssa.² Myös muista hankkeista tämä tarve on noussut (esim. SYTYKE- sekä Arjen turvaan

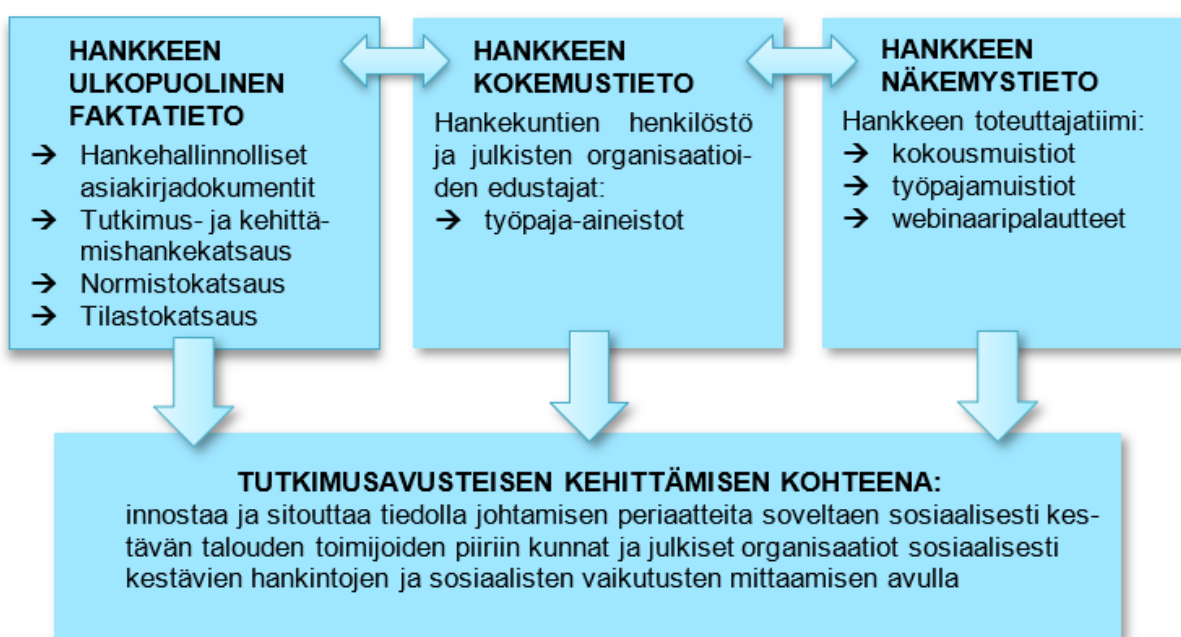
² **Lähde:** Interreg Europe 2019. Viitattu 3.5.2022 https://projects2014-2020.interregeurope.eu/fileadmin/user_upload/tx_tevprojects/library/file_1587365666.pdf

tiekartta) hankkeista (Helameri 2021a; Helameri 2021b; SYTYKE 2022a; SYTYKE 2022b)³.

Hankkeen keskeisinä kohderyhminä ovat kuntien ja maakunnan keskeiset elinkeinotoiminnasta sekä alueellisesta ja paikallisesta elinvoimaisuudesta vastuulliset viranomaiset ja yrittäjät.

1.4 Kehittämisasetelma

SOMA-hankkeen kehittämisasetelma perustuu hankkeen tavoitteiden kannalta keskeisiä intressitahoja edustavaan aineistotriangulatiiviseen realistiseen monitahoarviointi-asetelmaan, jossa hankkeen aineistot muodostuvat hankkeen ulkopuolisesta *faktatiesta* (relevantit tutkimus- ja kehittämishankkeet, tilastot), hankkeen aikana hankekuntien henkilöstöltä ja julkisten organisaatioiden edustajilta kerättävästä *kokemustiestä* sekä hankkeen toteuttajatiimin keräämästä *näkemystiestä*. (Kuvio 2.)

Kuvio 2. Hankkeen kokemus-, näkemys- ja faktatiesto.

Monitahoarviointiasetelmaa sovellettaessa kulloisellakin toiminnalla arvioidaan olevan erilaisia merkityksiä arvioitavan ja tutkimusavusteisesti kehittävän toiminnan eri intressitahoille. Realistista monitahoarviointiasetelmaa sovellettaessa on tärkeää riittävästi kuvata hankkeen yhteiskunnallinen toimintaympäristö muun muassa toimenpide-ehdotusten ja jatkotutkimushankkeiden esittämiseksi.

Realistista monitahoarviointiasetelmaa sovellettaessa keskiössä on vastauksen etsiminen kysymyksiin: mikä toimii sosiaalisesti kestävien julkisten hankintojen osalta sekä hankintojen sosiaalisten vaikutusten mittaamisen osalta; kenen intressitahon näkökulmasta hankintaprosessi toimii sekä millaisissa toimintaympäristöissä hankintaprosessi toimii.

³ **Lähde:** SYTYKE 2022a. Selvitys yhteiskunnallisen yrityksen hautomotoiminnasta – SYTYKE. Viitattu 6.6.2022 <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-316-427-7>
SYTYKE 2022b. Yhteiskehittämällä tukipilareita yhteiskunnalliselle yritystoiminnalle Lapissa. Viitattu 6.6.2022 <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-316-428-4>

1.5 Aineistot ja analyysi

Taulukossa 2. kuvataan hankkeen aineistot ja niiden käyttötarkoitus julkaisun alaluku-kohtaisesti. Hankkeen aineistot muodostavat kaksi osakokonaisuutta, josta ensimmäinen osakokonaisuus kontekstoi hankkeen tavoitteen lisäksi hankkeessa toteutettuja työpajoja. Työpaja-aineisto muodostaa toisen osakokonaisuuden.

Taulukko 2. *Hankkeen aineistot.*

Julkaisun alaluku	Aineisto	Ensisijainen käyttötarkoitus
Nykytila-analyysi		
2.1	Terminologinen hakusanasto	Kuvata sosiaalitalouskäsitteen moninaisuutta ja hyvinvointivaltioregiimisisidonnaisuutta
2.2	Käsitte katsaus	Kuvata ministeriöittäin sosiaalitaloutta ja sen lähikäsitteiden yleisyyttä
2.3	Sosiaalisia vaikutuksia raamittavat säädökset ja lainsäädäntö	Paikantaa sosiaalisten vaikutusten mittaamiseen liittyvä
2.4	Sosiaalitalous EU:ssa	Kartoittaa sosiaalitalouden ilmiötä ja sen reunaehdot EU:ssa
2.5	Sosiaalitalous Suomessa	Kuvata sosiaalitalouden ilmiötä ja sen reunaehdot Suomessa
2.6	Sosiaalitalous Lapissa	Kuvata sosiaalitalouden mahdollisuuksia Lapissa
Työpaja-aineistot		
3.1	Työpajojen tavoite	Kerätä julkisilta toimijoilta tietoa kokemuksista ja kehittämistarpeista hankintojen sosiaalisen kestävyteen liittyen
3.2	Työpajojen toteutus	Yksi työpaja toteutettiin ns. miehittämättömänä työpajana, jonne osallistujat saattoivat käydä kirjautumassa ajatuksiaan heille sopivana aikana. Muut työpajat (N=8) toteutettiin Teamsin välityksellä.
3.3	Loppupäätelmät työpajoista	Osallistujat organisaatioista riippumatta kuvasivat hankintoihin liittyviä haasteita sosiaalisen kestävyden osalta saman suuntaisesti. Hankintoihin käytävissä olevat työaikaresurssit nousivat avainasiaksi kaikissa keskusteluissa.

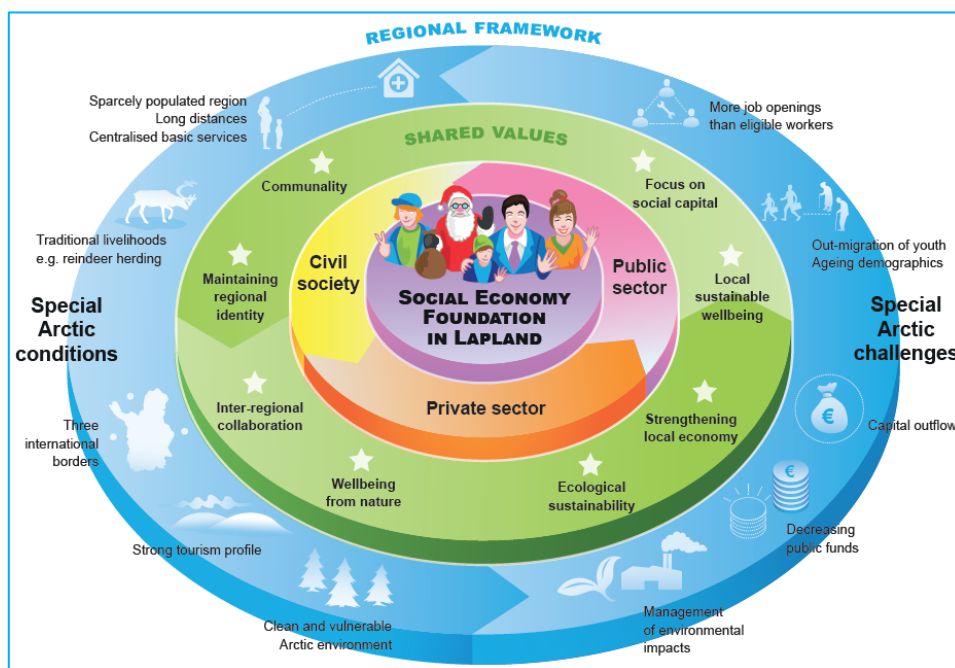
Hankkeessa pyritään luomaan yleiskuva suomalaisista ja erityisesti lappilaisista sosiaalitalouden sekä julkisten hankintojen toteuttamis- ja toteutumismahdollisuuksista alueellisine ja paikallisine reunaehtoineen.

1.6 SOMA-hankkeen tapaustutkimuksellisuus

Hankkeessa ovat kunnista mukana Kittilä, Kemi ja Muonio. *Kittilässä* on tehty työtä hankintojen parissa, ja Kestävät hankinnat elinvoimaisuuden lisääjänä -hankkeessa laadittu hankintoja tekeväälle henkilöstölle hankintaopas. Tämän hankkeen tulokset voivat tukea ko. oppaan päivittämistä ja näin viedä hankkeen tuloksia käytäntöön. *Muoniossa* on käynnissä strategia- ja masterplan -työ, joihin kunnassa voidaan saada SOMA-hankkeesta tietoa. *Kemissä* on perehtyneisyyttä aiempaan SOCENT SPAS -hankkeeseen, ja elinvoimatyössä hanke nähtiin hyödylliseksi. Lisäksi hankkeessa on mukana kaksi yhteiskunnalliseen yrittäjyyteen perehtynyttä yritystä, Meriva-säätiö Kemistä ja Senioritek Rovaniemeltä.

Julkisissa hankintamenettelyissä on tärkeää tuntee hankintakriteerien mahdollisuudet. Yhtä tärkeää on kyetä mittaamaan tehdyt vaikutukset ja muokata hankintaprosessia saatujen tulosten perusteella. Siksi tämän hankkeen tavoitteena on antaa Lapin kunnille ja julkisille organisaatioille työkaluja mitata kuntien toteuttamien julkisten hankintojen avulla saavutettua sosiaalista vaikutusta (ml. työllisyysvaikutus, paikallisen ja alueellisen elinvoimaisuuden lisääntyminen).

Julkisen hankintamenettelyn perustan muodostavat sosiaalitalouden lappilaiset intressitahot erilaisine toimintaympäristöineen. (Kuvio 3.)

Kuvio 3. Sosiaalitalouden intressitahot Lapissa.⁴

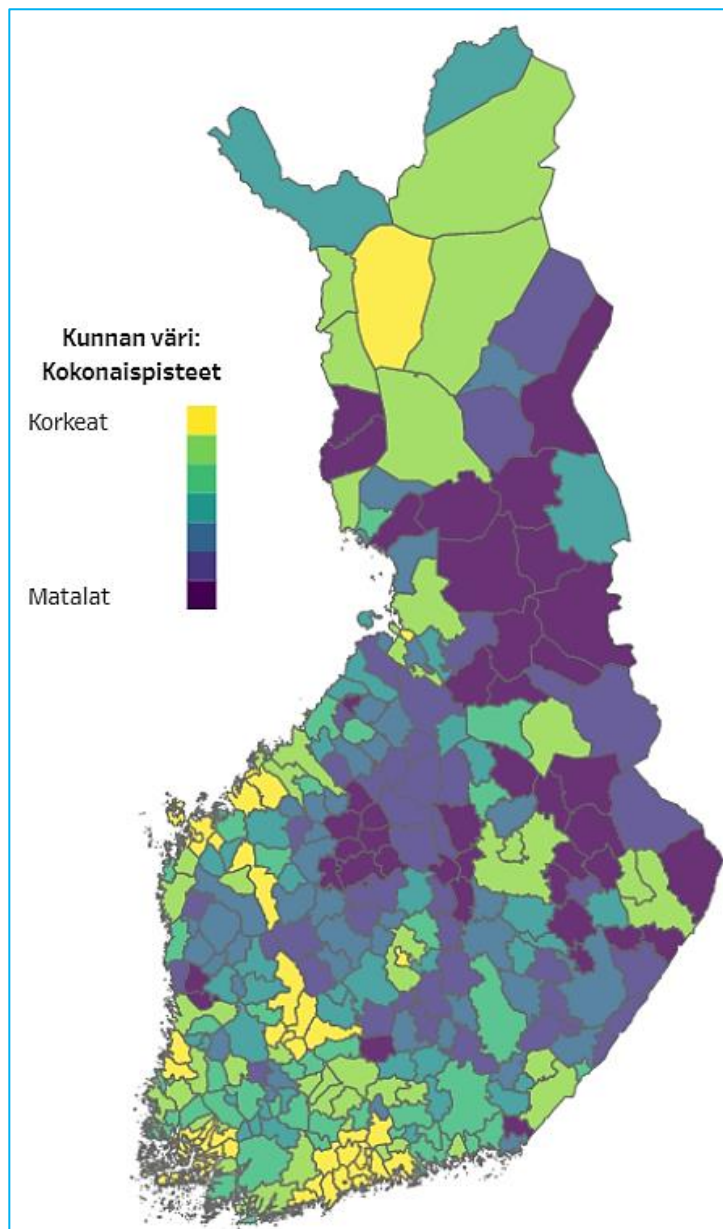
Sosiaalitalouden ytimen muodostavat yksityisen, julkisen ja järjestösektorin toimijat, joiden toimintaintensiteettiä määrittävät paikallisspesifit reunaehdot (ml. väestö- ja elinkeinorakenne) alueellisen toimintaympäristön ja arvovalintojen luodessa puitteet sosiaalitalouden toteutumismahdollisuuksille. *Yksityisen sektorin* toimintaa määrittää keskeisesti potentiaaliset asiakkaat, *järjestösektorin* toimintaa määrittää potentiaalisten asiakkaiden lisäksi taloudelliset toimintaedellytykset valtionavustuksineen ja *julkisen sektorin* toimintaa määrittää lainsäädäntö.

⁴ Lähde: Social Economy in Lapland 2019. Viitattu 3.5.2022 <https://arcticsmartness.eu/wp-content/uploads/2018/09/Social-economy-brochure.pdf>

Hankkeen toimintaympäristökatsaus perustuu Karttaan 1.; Kuvioihin 4.–6. ja Taulukkoon 3. Aluekehityksen laaja tilannekuva tarkastelee Suomen eri alueiden kehitystä 17 indikaattorin avulla (Kartta 1.), jotta hankepaikkakunnat asemoituvat koko maan tilanteeseen Lapin tilanteen lisäksi.

Aluekehityksen laajan tilannekuvan mittarit on ryhmitelty kuuteen dynamiikkaan, jotka tarkastelevat kuntien työllisyyttä, yritystoimintaa, vetovoimaa, tuloja, koulutusta ja hyvinvointia sekä muuta elinvoimaa. Tämän kokonaisuuden perusteella piirtyy aluekehitystä kuvaava kokonaisindeksi. (Aluekehityksen laaja tilannekuva, MDI, <https://www.mdi.fi/aluekehityksen-laaja-tilannekuva/>.)

- *Työllisyysdynamiikasta* saa parhaat pisteet saa maan korkeimmalla työllisyysasteella, alhaisimmalla työttömyysasteella ja parhaimmalla huoltosuhteella (korkein työllisen väestön osuus koko väestöstä).
- *Yritysdynamiikasta* saa maan korkeimmalla aloittaneiden yritysten määrällä, yritysten toimipaikkojen liikevaihdolla ja avoimen sektorin työpaikkaosuudella.
- *Vetodynamiikasta* saa maan korkeimmalla vuotuisella väestönlisäyksellä, alle 55-vuotiaiden osuudella ja valmistuneiden asuntojen asukaslukuun suhteutetulla määrällä.
- *Tulodynamiikasta* parhaat pisteet saa maan korkeimmalla asukaslukuun suhteutetulla kunnallisverotettavien tulojen määrällä, bruttokansantuotteella ja alhaisimmalla tuloveroprosentilla.
- *Koulutus- ja hyvinvointidynamiikasta* parhaat pisteet saa maan korkeimmalla korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden osuudella, alhaisimmalla ainoastaan perusasteen tutkinnon suorittaneiden osuudella sekä alhaisimmalla sairastavuusindeksillä.
- *Muusta elinvoimadynamiikasta* saa parhaat pisteet maan korkeimmalla asukaslukuun suhteutetulla vanhojen osakeasuntojen kauppojen määrällä ja vieraskielisten väestöosuudella. (Aluekehityksen kokonaisindeksin muodostaminen, MDI, <https://www.mdi.fi/aluekehityksen-laaja-tilannekuva/aluekehityksen-kokonaisindeksin-muodostaminen/>.)

Kartta 1. Suomalaiskuntien aluekehityksen kokonaispisteet (0–1700 p).⁵

Aluekehitystä kuvaavan kokonaisindeksin mukaan Kittilä kuuluu Lapin maakunnan menestyjäkuntiin ja sijoittuu koko maan tarkastelussa menestyneimpiin kuntiin. Kittilä on 25. menestynein kunta Suomessa työllisyyden, talouden, vetovoiman, yritysdynamiikan, koulutuksen ja hyvinvoinnin näkökulmasta arvioituna Rovaniemen ollessa seuraavaksi menestynein lappilaiskunta sijalla 47. (Aro 2022.)

SOMA-hankkeen kunnista Kittilä saa korkeimmat pisteet (1323 pistettä), Muonio seuraavaksi korkeimmat pisteet (1136 pistettä) Kemin saadessa vähiten pisteitä (775 pistettä). (Taulukko 3.)

⁵ **Lähde:** Aluekehityksen laaja tilannekuva, MDI. Viitattu 13.6.2022 <https://www.mdi.fi/aluekehityksen-laaja-tilannekuva/>

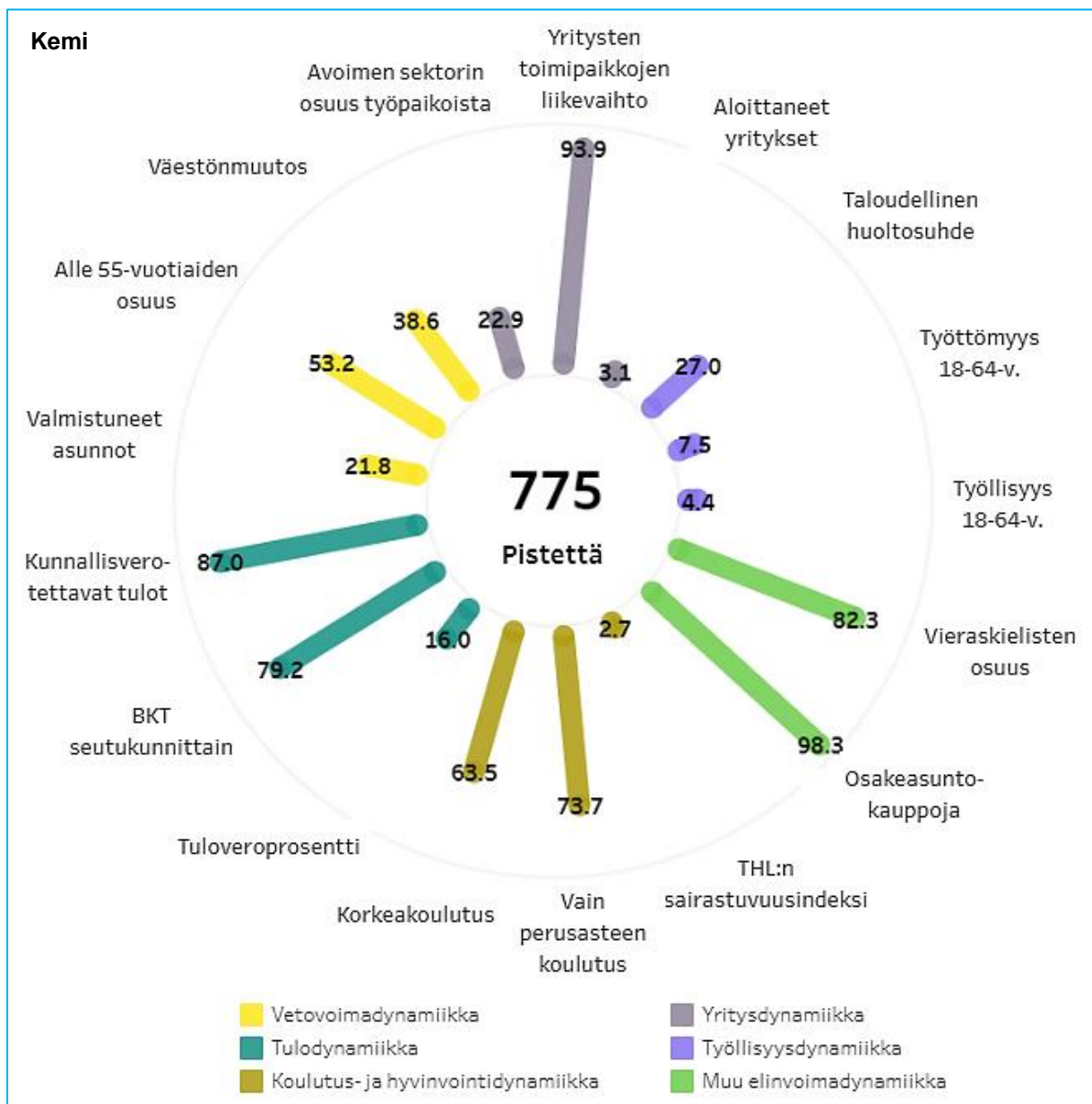

Taulukko 3. *Kemin, Kittilän ja Muonion kokonaispisteet dynamiikkatyypeittäin.*

Dynamiikkatyyppi, kokonaispisteet	Kemi	Kittilä	Muonio
 koulutus ja hyvinvointidynamiikka	139,9	177,8	227,6
 muu elinvoimadynamiikka	180,6	125,9	81,6
 tulodynamiikka	182,2	272,7	185,0
 työllisyysdynamiikka	38,9	263,5	250,2
 vetovoimadynamiikka	113,6	258,0	193,2
 yritysdynamiikka	119,9	225,2	198,3
Yht. kokonaispisteet	775,1	1323,1	1135,9

Koulutus ja hyvinvointidynamiikasta Muonio saa korkeimmat kokonaispisteet Kemin saadessa matalimmat. *Muusta elinvoimadynamiikasta* Kemi saa korkeimmat kokonaispisteet Muonion saadessa matalimmat. *Tulodynamiikasta, työllisyysdynamiikasta, vetovoimadynamiikasta ja yritysdynamiikasta* Kittilä saa korkeimmat kokonaispisteet Kemin saadessa matalimmat.

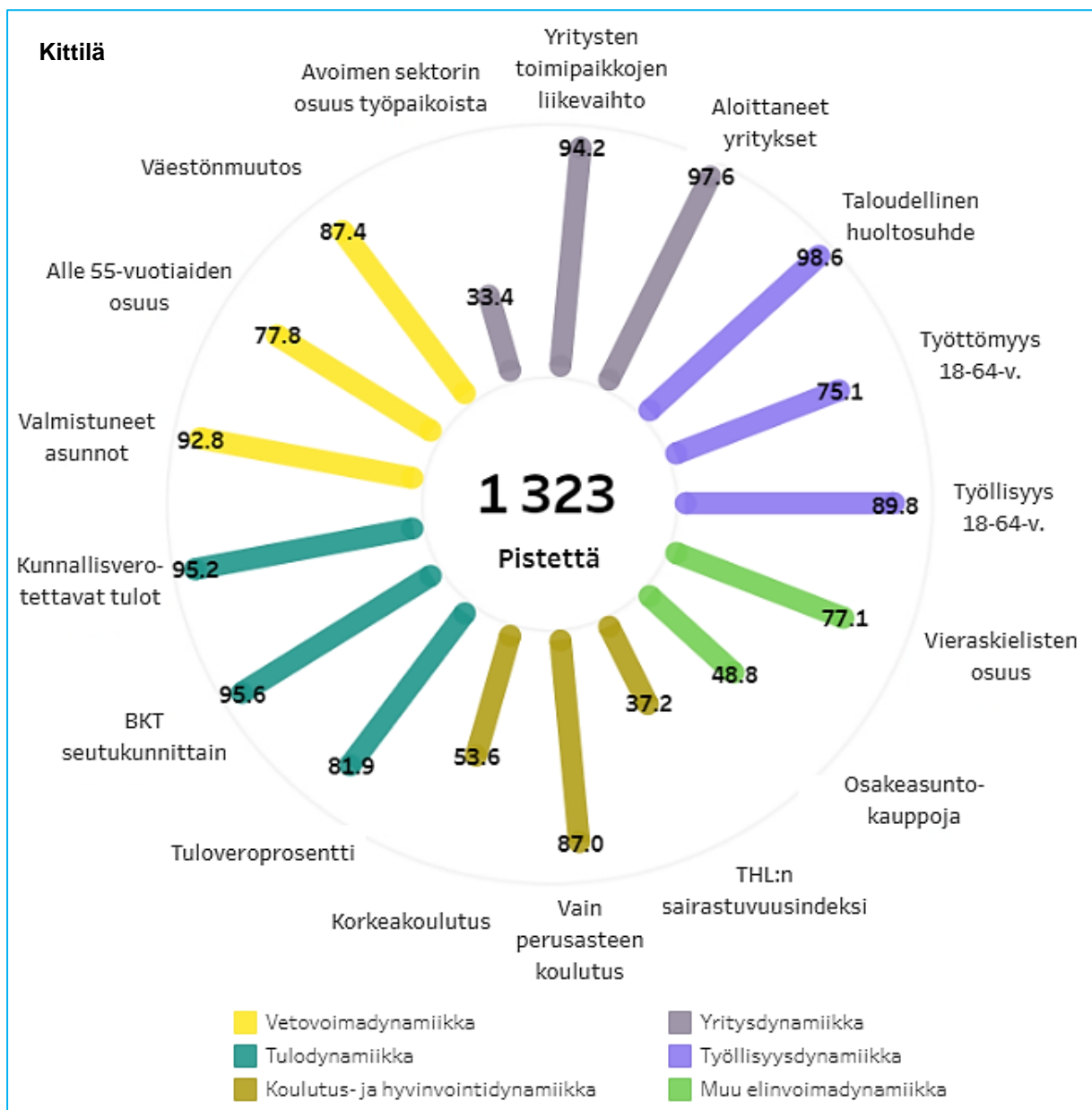
Kuvioissa 4.–6. on kuvattuna kuntakohtaisesti päädynamiikkojen osa-alueet. Jokainen muuttuja on indeksoitu kaikkien kuntien arvojen perusteella. Jokaisesta muuttujasta kunta voi saada 0–100 pistettä: 0 pistettä on muuttujakohtaisesti heikoin arvo ja 100 pistettä paras arvo. Mitä korkeampi sakara, sitä paremmin kunta sijoittuu suhteessa muihin kuntiin kyseisellä muuttujalla. Sakaran värit kuvaavat dynamiikan eri lajeja: vetovoima-, yritys-, tulo-, työllisyys-, koulutus- ja hyvinvointidynamiikkaa. (Aro 2022.)

Kuvio 4. Kemin aluekehityksen kokonaispisteet (0–1700 p) ja pisteiden hajontakuva muutujittain.⁶

SOMA-hankkeen näkökulmasta arvioituna Kemin haasteena on aloittaneiden yritysten vähäisyys ja avoimen sektorin osuus työpaikoista sekä vahvuutena yritysten toimipaikkojen liikevaihto.

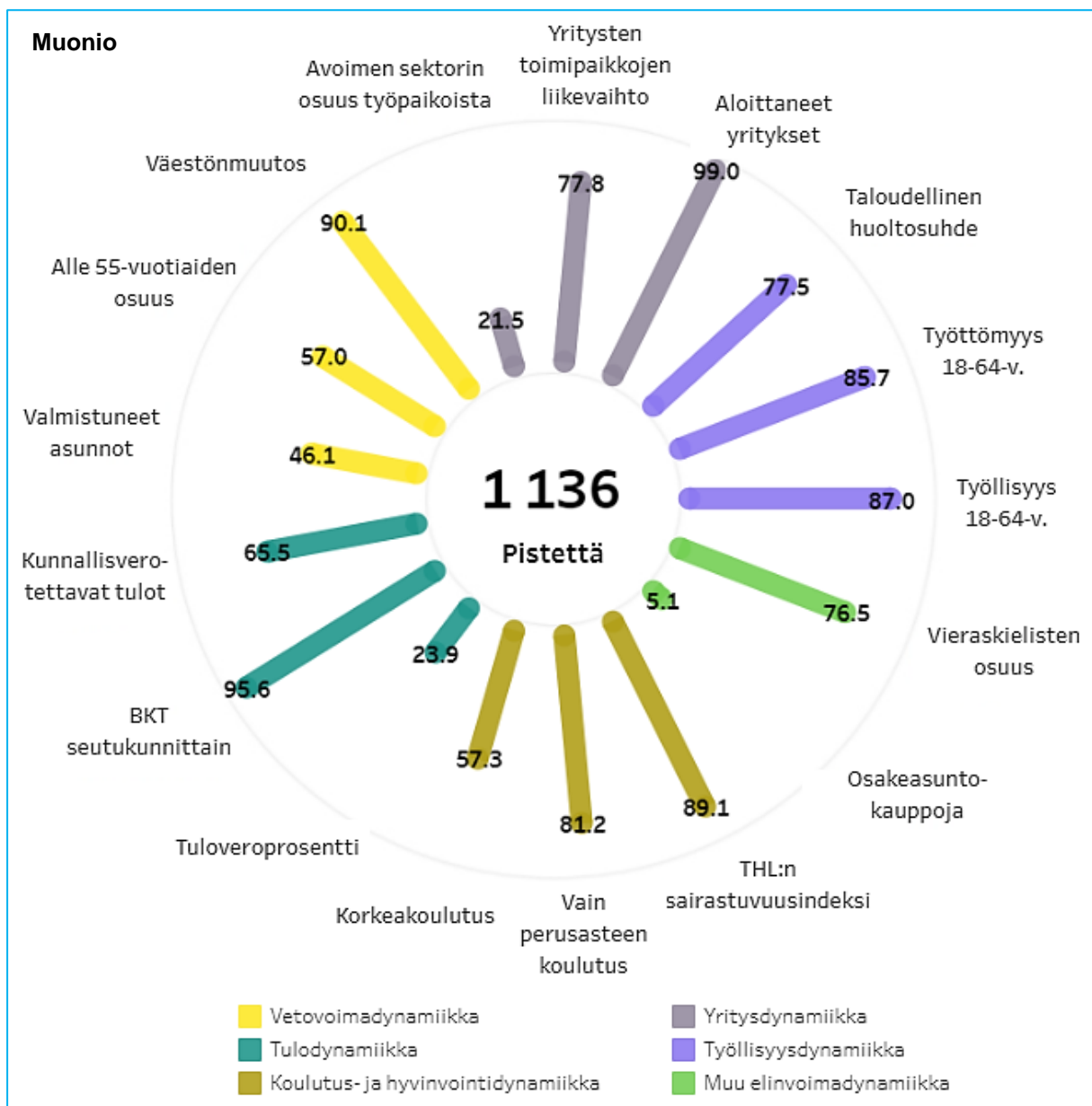
⁶ **Lähde:** Aluekehityksen laaja tilannekuva, MDI. Viitattu 13.6.2022 <https://www.mdi.fi/aluekehityksen-laaja-tilannekuva/>

Kuvio 5. Kittilän aluekehityksen kokonaispisteet (0–1700 p) ja pisteiden hajontakuviomuutujittain.⁷

SOMA-hankkeen näkökulmasta arvioituna Kittilän haasteena on avoimen sektorin osuus työpaikoista ja vahvuutena positiivinen väestö- ja yrityskehitys.

⁷ **Lähde:** Aluekehityksen laaja tilannekuva, MDI. Viitattu 13.6.2022 <https://www.mdi.fi/aluekehityksen-laaja-tilannekuva/>

Kuvio 6. Muonion aluekehityksen kokonaispisteet (0–1700 p) ja pisteiden hajontakuviot muuttujittain.⁸

SOMA-hankkeen näkökulmasta arvioituna Kittilän haasteena on avoimen sektorin osuus työpaikoista ja vahvuutena positiivinen väestö- ja yrityskehitys.

Taulukko 4. sisältää koonnoksen hankepaikkakuntien toimintaympäristöstä suhteessa SOMA hankkeen tavoitteisiin. Taulukossa on viimeisimmän tilastovuoden tieto sekä muutos vuodesta 2000 vuoteen 2020 tultaessa.

⁸ **Lähde:** Aluekehityksen laaja tilannekuva, MDI. Viitattu 13.6.2022 <https://www.mdi.fi/aluekehityksen-laaja-tilannekuva/>

Taulukko 4. Hankepaikkakunnat pähkinänkuoressa.

Tilasto ⁹	Kemi	Kittilä	Muonio
Väestö 31.12.2020	20437	6436	2297
Muutos 2000–2020, hlöä	-3252	617	-215
Koulutustasomittain 2020	325	334	331
Muutos 2000–2020, -yksikköä	75	114	93
Ulkomailla syntyneiden osuus, % 2020	5	5	6
Muutos 2000–2020, &-yksikköä	3	3	4
Opiskelijat, % väestöstä 2020	6	5	6
Muutos 2000–2020, &-yksikköä	-3	-1	-3
Työllisen työvoiman osuus väestöstä, % 2020	35	45	39
Muutos 2000–2020, &-yksikköä	0	8	-1
Työllisyysaste, 2020	63	74	70
Muutos 2000–2020, &-yksikköä	8	14	8
Työttömien osuus työvoimasta, % 2020	18	14	15
Muutos 2000–2020, &-yksikköä	-5	-7	0
Eläkeläisten osuus väestöstä, % 2020	34	25	30
Muutos 2000–2020, &-yksikköä	8	-1	7
Yrittäjien osuus työllisistä, % 2020	6	14	14
Muutos 2000–2020, &-yksikköä	-1	-5	0
Taloudellinen huoltosuhde 2020	188	120	158
Muutos 2000–2020, -yksikköä	1	-45	4
Vaikeasti työllistyvät (rakennetyöttömyys), % 15–64-vuotiaista¹⁰ 2020	7	3,3	3,2
Muutos 2006–2020, -yksikköä	1	-1,1	-1,5
Väestöllinen huoltosuhde 2020	75	57	76
Muutos 2000–2020, -yksikköä	26	6	27

Hankepaikkakunnista Kittilässä *väkiluku* on lisääntynyt vuodesta 2000 vuoteen 2020 tultaessa, mutta Kemissä ja Muoniossa se on vähentynyt vastaavana ajanjaksona.

Koulutustaso on noussut jokaisessa kunnassa nousun ollessa suurinta Kittilässä.

Ulkomailla syntyneiden osuus on lisääntynyt jokaisessa kunnassa. Kuntien väliset erot ovat pieniä, mutta suhteellisesti eniten ulkomailla syntyneiden osuus on lisääntynyt Muoniossa.

Opiskelijoiden %-osuus väestöstä on vähentynyt jokaisessa kunnassa vähentymisen ollessa pienintä Kittilässä.

Työllisen työvoiman %-osuus väestöstä on lisääntynyt Kittilässä ja Muoniossa osuus on pienentynyt %-osuuden pysyessä ennallaan Kemissä.

⁹ **Tilastot** Väestö 31.12.; Ulkomailla syntyneiden osuus, %; Opiskelijat, % väestöstä; Työllisen työvoiman osuus väestöstä, %; Työllisyysaste; Työttömien osuus työvoimasta, %; Eläkeläisten osuus väestöstä, %; Eläkeläisten osuus väestöstä, %; Yrittäjien osuus työllisistä, %; Taloudellinen huoltosuhde; Väestöllinen huoltosuhde on poimittu 15.6.2022 Tilastokeskuksen StatFin-tietokannoista (<https://statfin.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/>). **Tilastot:** Koulutustasomittain ja Vaikeasti työllistyvät (rakennetyöttömyys), % 15–64-vuotiaista on poimittu Vaikeasti työllistyvät (rakennetyöttömyys), % 15–64-vuotiaista Tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanet.fi. -tietokannasta (<https://sotkanet.fi/sotkanet/fi/index>).

¹⁰ Indikaattorista "Vaikeasti työllistyvät (rakennetyöttömyys), % 15–64-vuotiaista" [id:3071] ei ole tietoja vuodelta/vuosilta 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005. **Lähde:** Tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanet.fi.

Työllisyysaste on noussut jokaisessa kunnassa nousun ollessa suurinta Kittilässä.

Työttömien %-osuus työvoimasta on vähentynyt Kemissä ja Kittilässä vähentymisen ollessa suurinta Kittilässä %-osuuden pysyessä ennallaan Muoniossa.

Eläkeläisten %-osuus väestöstä vähentynyt Kittilässä %-osuuden lisääntyessä Muoniossa ja Kemissä.

Yrittäjien %-osuus työllisistä on vähentynyt Kittilässä ja Kemissä vähentymisen ollessa suurinta Kittilässä %-osuuden pysyessä ennallaan Muoniossa.

Taloudellinen huoltosuhde on noussut Kemissä ja Muoniossa, mutta pienentynyt Kittilässä.

Vaikeasti työllistyvät (rakennetyöttömyys), %-osuus 15–64-vuotiaista on noussut Kemissä vähentyen Kittilässä ja Muoniossa.

Väestöllinen huoltosuhde on noussut jokaisessa kunnassa nousun ollessa suurinta Muoniossa.

Kaiken kaikkiaan SOMA-hankkeessa mukana olevien kuntien erilaisuus luo kuntaspesifit reunaehdot julkisten hankintojen toteuttamiselle ja toiminnan edistämiseksi paikallisessa ja alueellisessa yhteiskuntapoliittisessa strategiatyössä.

2 HANKKEEN NYKYTILA-ANALYYSI

Hankkeessa on laadittu nykytila-analyysi sosiaalisten kriteerien käytöstä julkisissa hankinnoissa sekä sosiaalisten vaikutusten mittaamisesta (käsiteanalyysi, lainsäädäntötausta sekä kirjallisuus- ja tutkimushankekatsaus Suomesta ja ulkomailta). Hankehakemuksen mukaan nykytila-analyysi toteutetaan asiakirjadokumenttianalyyseihin ja asiantuntijahaastattelujen avulla:

1. Kartoitetaan lainsäädännöllinen tausta julkisten hankintojen toteuttamiseksi
2. Asiakirjadokumenttianalyyseihin pohjalta tarkennetaan SOMA-hankkeessa kehittämiskohteet ja asiantuntijahaastateltavat nykytila-analyyseihin toteuttamista varten.
3. Kuvataan nykyisin käytettävät käsitteet/nykyinen terminologia sosiaalisten kriteerien käytöstä julkisissa hankinnoissa sekä sosiaalisten vaikutusten mittaamisesta muun muassa kirjallisuus- ja kehittämishankekatsausten pohjalta
4. Kartoitetaan kirjallisuuskatsauksen keskeiset tutkimustulokset sosiaalisten kriteerien käytöstä julkisissa hankinnoissa sekä sosiaalisten vaikutusten mittaamisesta
5. Järjestetään webinaari keskeisille kohderyhmille (ml. kuntatoimijat ja julkiset organisaatiot) julkisten hankintojen toteuttamisesta, sosiaalisesti kestävään hankintaprosessiin pohjautuen
6. Julkaistaan nykytila-analyysi hankkeen www-sivuilla (<https://blogi.eoppimispalvelut.fi/soma/>)

2.1 Terminologinen hakusanasaldo

SOMA-hanketta varten tehtiin 14.6.2022 sanahaut sanoilla julkinen hankinta, sosiaalisesti kestävä hankinta, sosiaalisesti kestävä talous, sosiaalisesti kestävä yhteiskunta, sosiaaliset kriteerit, sosiaaliset vaikutukset, sosiaalitalous, työllistämisehto, yhteiskunnallinen yritys ja yhteisötalous Sanna Marinin hallituksen ministeriöistä kontekstoidaksemme SOMA-hankkeen tavoitetta ja perusidea (Valtioneuvoston toiminta s.a.). Sana-valinnassa hyödynnettiin myös relevanttia referenssikirjallisuutta. (Taulukko 5.)

Taulukko 5. Hakusanasaldoa 14.6.2022 ministeriöittäin.

Ministeriö	Hakutulos	Ministeriö	Hakutulos
Valtioneuvoston kanslia		Sisäministeriö	
julkinen hankinta	106	julkinen hankinta	68
sosiaalisesti kestävä hankinta	50	sosiaalisesti kestävä hankinta	22
sosiaalisesti kestävä talous	185	sosiaalisesti kestävä talous	22
sosiaalisesti kestävä yhteiskunta	84	sosiaalisesti kestävä yhteiskunta	31
sosiaaliset kriteerit	32	sosiaaliset kriteerit	26
sosiaaliset vaikutukset	217	sosiaaliset vaikutukset	84
sosiaalitalous	0 tulosta	sosiaalitalous	0 tulosta
työllistämisehto	1	työllistämisehto	0 tulosta
yhteiskunnallinen yritys	180	yhteiskunnallinen yritys	54
yhteisötalous	0 tulosta	yhteisötalous	0 tulosta
Liikenne- ja viestintäministeriö		Sosiaali- ja terveysministeriö	
julkinen hankinta	≈ 32	julkinen hankinta	186
sosiaalisesti kestävä hankinta	0	sosiaalisesti kestävä hankinta	68
sosiaalisesti kestävä talous	9	sosiaalisesti kestävä talous	197

sosiaalisesti kestävä yhteiskunta	15
sosiaaliset kriteerit	2
sosiaaliset vaikutukset	≈ 32
sosiaalitalous	0 tulosta
työllistämisehto	0 tulosta
yhteiskunnallinen yritys	10
yhteisötalous	0 tulosta
Maa- ja metsätalousministeriö	
julkinen hankinta	453
sosiaalisesti kestävä hankinta	241
sosiaalisesti kestävä talous	350
sosiaalisesti kestävä yhteiskunta	339
sosiaaliset kriteerit	293
sosiaaliset vaikutukset	567
sosiaalitalous	1
työllistämisehto	0 tulosta
yhteiskunnallinen yritys	387
yhteisötalous	0 tulosta
Opetus- ja kulttuuriministeriö	
julkinen hankinta	453
sosiaalisesti kestävä hankinta	127
sosiaalisesti kestävä talous	133
sosiaalisesti kestävä yhteiskunta	229
sosiaaliset kriteerit	93
sosiaaliset vaikutukset	259
sosiaalitalous	0 tulosta
työllistämisehto	0 tulosta
yhteiskunnallinen yritys	268
yhteisötalous	0 tulosta
Oikeusministeriö	
julkinen hankinta	45
sosiaalisesti kestävä hankinta	11
sosiaalisesti kestävä talous	19
sosiaalisesti kestävä yhteiskunta	25
sosiaaliset kriteerit	15
sosiaaliset vaikutukset	64
sosiaalitalous	0 tulosta
työllistämisehto	0 tulosta
yhteiskunnallinen yritys	48
yhteisötalous	1
Puolustusministeriö	
julkinen hankinta	35
sosiaalisesti kestävä hankinta	26
sosiaalisesti kestävä talous	25

sosiaalisesti kestävä yhteiskunta	216
sosiaaliset kriteerit	199
sosiaaliset vaikutukset	516
sosiaalitalous	0 tulosta
työllistämisehto	0 tulosta
yhteiskunnallinen yritys	159
yhteisötalous	1
Työ- ja elinkeinoministeriö	
julkinen hankinta	646
sosiaalisesti kestävä hankinta	273
sosiaalisesti kestävä talous	390
sosiaalisesti kestävä yhteiskunta	340
sosiaaliset kriteerit	263
sosiaaliset vaikutukset	571
sosiaalitalous	2
työllistämisehto	8
yhteiskunnallinen yritys	571
yhteisötalous	19
Ulkoministeriö	
julkinen hankinta	79
sosiaalisesti kestävä hankinta	76
sosiaalisesti kestävä talous	129
sosiaalisesti kestävä yhteiskunta	162
sosiaaliset kriteerit	107
sosiaaliset vaikutukset	241
sosiaalitalous	0 tulosta
työllistämisehto	0 tulosta
yhteiskunnallinen yritys	38
yhteisötalous	0 tulosta
Valtiovarainministeriö	
julkinen hankinta	536
sosiaalisesti kestävä hankinta	117
sosiaalisesti kestävä talous	169
sosiaalisesti kestävä yhteiskunta	156
sosiaaliset kriteerit	93
sosiaaliset vaikutukset	262
sosiaalitalous	1
työllistämisehto	6
yhteiskunnallinen yritys	237
yhteisötalous	0 tulosta
Ympäristöministeriö	
julkinen hankinta	267
sosiaalisesti kestävä hankinta	114
sosiaalisesti kestävä talous	184

sosiaalisesti kestävä yhteiskunta	48
sosiaaliset kriteerit	26
sosiaaliset vaikutukset	78
sosiaalitalous	0 tulosta
työllistämisehto	0 tulosta
yhteiskunnallinen yritys	10
yhteisötalous	0 tulosta

sosiaalisesti kestävä yhteiskunta	168
sosiaaliset kriteerit	98
sosiaaliset vaikutukset	284
sosiaalitalous	0 tulosta
työllistämisehto	0 tulosta
yhteiskunnallinen yritys	144
yhteisötalous	0 tulosta

Yleisimmät ilmaisut olivat *sosiaaliset vaikutukset*, *sosiaalisesti kestävä talous*, *sosiaalisesti kestävä yhteiskunta*. Vähälukuisimmat ilmaisut olivat *sosiaalitalous* ja *yhteisötalous* lukuun ottamatta työ- ja elinkeinoministeriöitä, jossa yhteisötalous sai 19 hakutulosta.

Taulukossa 6. on kuvattuna 14.6.2022 verkkosanahaun saldo kaupallisen toimijan Googlen sivustolle sekä suomalaisiin Finna.fi ja Arto -kirjastotieto-kantoihin samoilla sanoilla (julkinen hankinta, sosiaalisesti kestävä hankinta, sosiaalisesti kestävä talous, sosiaalisesti kestävä yhteiskunta, sosiaaliset kriteerit, sosiaaliset vaikutukset, sosiaalitalous, työllistämisehto, yhteiskunnallinen yritys ja yhteisötalous) kuin tehtiin ministeriöittäin sanahaku.

Taulukko 6. Verkkosanahakusaldo 14.6.2022.

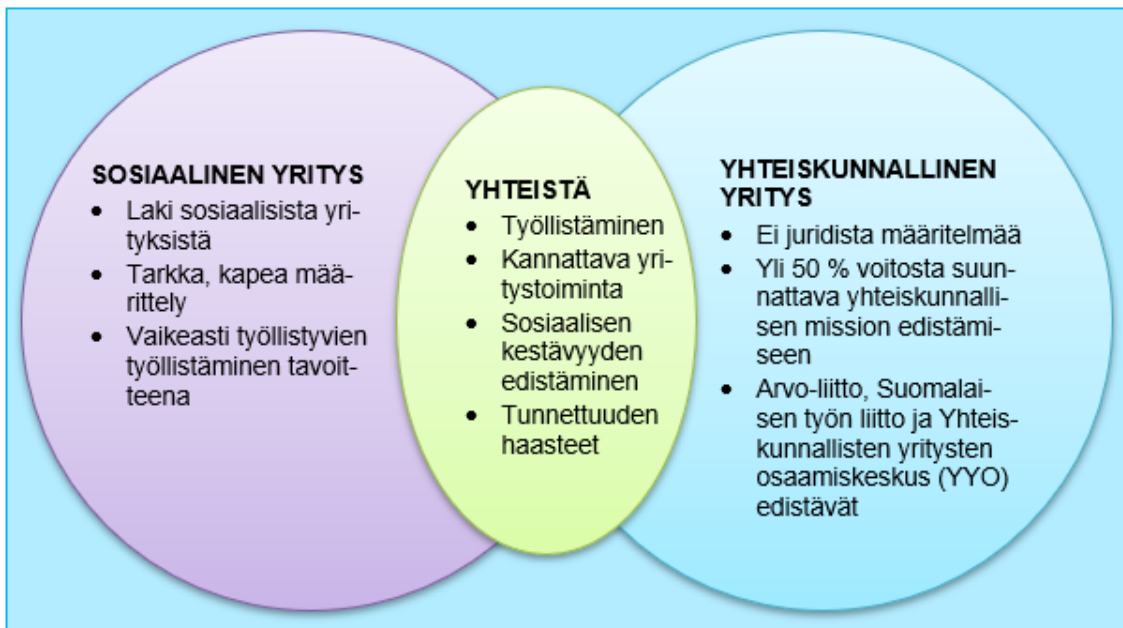
Hakusana	Verkkohakukohde		
	Google, Chrome	Finna.fi kaikki aineistot, kaikki osumat	Arto, kotimaisia artikkeleita
julkinen hankinta	≈ 242 000	7 011	1 197
sosiaalisesti kestävä hankinta	≈ 838 000	191	32
sosiaalisesti kestävä talous	≈ 863 000	1 674	304
sosiaalisesti kestävä yhteiskunta	≈ 804 000	1 516	261
sosiaaliset kriteerit	≈ 942 000	477	55
sosiaaliset vaikutukset	≈ 5 870 000	29 962	5 059
sosiaalitalous	≈ 20 100	17 068	3 893
työllistämisehto	≈ 1 320	362	33
yhteiskunnallinen yritys	≈ 289 000	16 895	2 818
yhteisötalous	≈ 16 400	15 215	2 669

Yleisimmät ilmaisut (yht. yli 10 000 osumaa) olivat sosiaaliset vaikutukset, sosiaalitalous, yhteiskunnallinen yritys ja yhteisötalous. Vähälukuisimmat ilmaisut (yht. alle 1000 osumaa) olivat sosiaaliset kriteerit, työllistämisehto ja sosiaalisesti kestävä hankinta.

Eniten sanaosumia saivat Työ- ja elinkeinoministeriö (yht. 3083), maa- ja metsätalousministeriö (yht. 2631) ja Valtiovarainministeriö (yht. 1577). Vähiten osumia saivat Liikenne- ja viestintäministeriö (yht. 36), Oikeusministeriö (yht. 228) ja Puolustusministeriö (yht. 248).

Sanahakusaldo kuvaa suomen ja englannin kielen käännösterminologista haastetta sekä sitä, että tietoa on saatavilla myös suomen kielellä varsin runsaasti käyttöintensiivien vaihdellessa ministeriöittäin. Keskeisenä haasteena onkin julkisiin hankintoihin liittyvän yleisen tietoisuuden lisääminen.

Kuvio 7. konkretisoi sosiaalisen ja yhteiskunnallisen yrityksen erityispiirteitä.

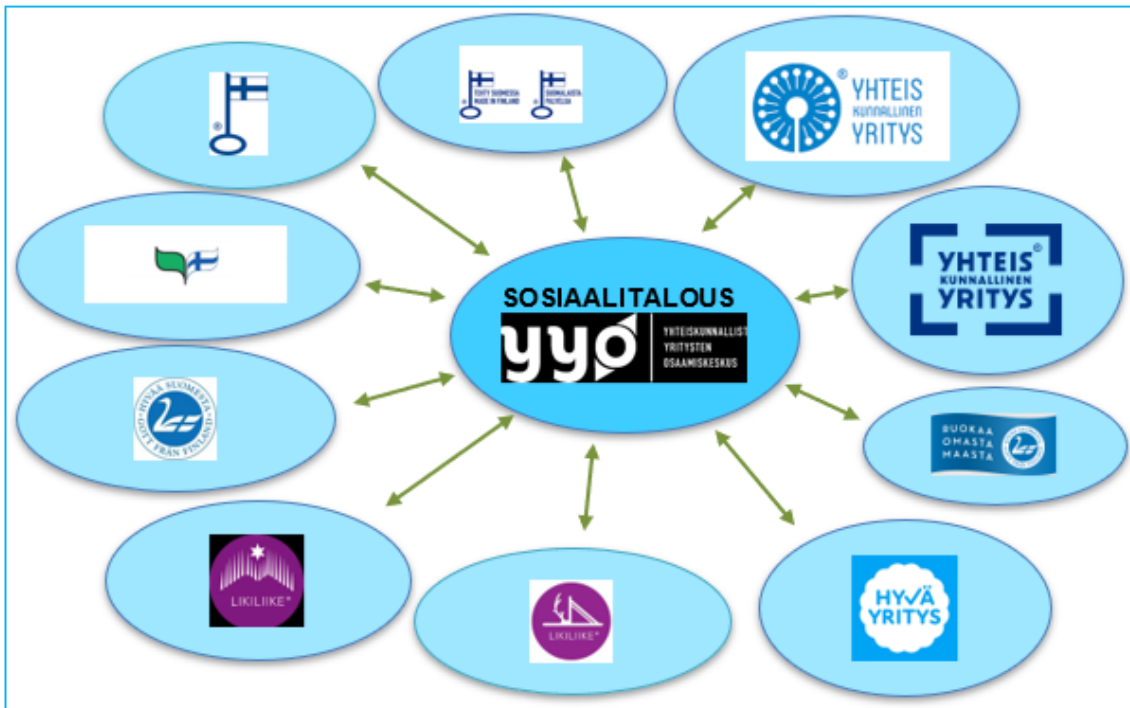
Kuvio 7. Sosiaalisen ja yhteiskunnallisen yrityksen erityispiirteitä.

Sosiaalisen ja yhteiskunnallisen yritystoiminnan konteksti ja tavoitteet ovat erilaisia. Laki sosiaalisista yrityksistä määrittää sosiaalisen yrityksen toimintaa. Sen sijaan yhteiskunnallisen yrityksen toimintaa ei ole samalla tavalla laissa määritelty. Molemmissa yritysmuodoissa tavoitteena on sosiaalisen kestävyuden edistäminen työllistämisen lisäksi.

2.2 Logokatsaus

Logokatsaus realisoi mielikuvatasolla suomalaisyritysten yhteiskuntavastuuta niin paikallisella kuin kansallisellakin ulottuvuudella.

Kuviossa 8. on eriteltynä ns. yleistä tietoisuutta lisäävistä logoista, jotka kytkeytyvät joko välillisesti tai välittömästi sosiaalitalousteemaan ja suomalaisen yhteiskunnan kannalta paikallisiin, alueellisiin ja kansallisiin vastuullisiin hankintapäätöksiin.

Kuvio 8. Logokavalkadi sosiaalitalouden näkökulmasta.

Logokavalkadi konkretisoi varsin oivallisesti yleisen tietoisuuden lisäämismahdollisuuksia niin *valtakunnallisesti* perinteisine siniristilippuineen ja sinivalkoisine värimaailmoineen kuin *alueellisesti* pohjoista kuvaavine revontulineen ja *paikallisesti* poronsarvi- ja Jätkänkynttilätyylittelyineen. Logoista muodostuvat mielikuvat ovat keskeisessä roolissa niin kansalaisten kuin erilaisten yhteisöjenkin tehdessä hankintapäätöksiä.

Lisäksi logot lisäävät erilaisia palveluja tarjoavien tahojen toiminnan paikallista ja alueellista tunnettuutta. (Kuva 1.)

TORSTAINA 8. JOULUKUUTA 2022 • UUSI ROVANIEMI

Hovimäki valittiin vuoden 2022 Likiliikkeeksi

PALKINTO

Hovimäki oy sai vuoden Likiliike -kunniakirjan. Likiliike Rovaniemi ry:n mukaan Hovimäki on ansioituneinen Likiliike-yritys.

- Hovimäki erottuu edukseen kilpailulla alalla ja osaa hyödyntää Likiliikettä liiketoiminnassaan. Hovimäeltä saa kodikasta, ammattitaitoista ja asiantuntevaa rovaniemeläistä palvelu, kertoo Likiliike Rovaniemi ry:n puheenjohtaja

ja Sari Poikajärvi-Mustonen Likiliikkeen tiedotteessa.

Likiliike Rovaniemi palkitsi yhden perustajajäsenistään, **Taina Torvelan** Liki-Neuvos -arvonimella, joka on tunnustus esimerkiksi toiminnasta Rovaniemen elinvoimaisuuden puolesta.

Vuoden someviestijä -kunniakirjan sai Päiväkoti Hiirilimppu. Palkinnon perusteluna oli, että yritys ymmärtää someviestinnän hengen ja tekee sitä oivaltavasti

omalla tavallaan.

Vuoden aktiivisin -kunniakirjan Likiliike myönsi Lemmikkieläinliike Jälki oy:lle, joka on esimerkiksi hyödyntänyt Likiliike-jäsenyyden etuja.

Likiliike Rovaniemi on paikallisyritysten ja -toimijoiden yhdistys, jonka tavoitteena on ylläpitää elinvoimaa, edistää paikallista kaupankäyntiä sekä rikastuttaa yhteisöä ja hyvinvointia kotipaikkakunnallaan.

Kuva 1. Vuoden 2022 likiliike. (Lähde: Uusi Rovaniemi 8.12.2022, <https://uusi-rovaniemi.ap.richiefi.net/4e888c13-f32b-494c-9a12-7324948aaa7e/38>)

Esimerkiksi lappilainen *Likiliike* -konsepti edistää oman paikkakunnan kaupankäyntiä sekä yhteisöllisyyttä Likiliike-sertifikaatin kertoessa kuluttajille ja matkailijoille järkevistä ja paikallisista valinnoista (Likiliike – Paikallisuutta edistävä yrittäjäyhteisö).

Kuviossa 9. kuvataan tavoitesuuntia yhteiskunnallisten yritysten uusien rekrytointien lisääntymiseen lappilaisessa toimintakontekstissa.

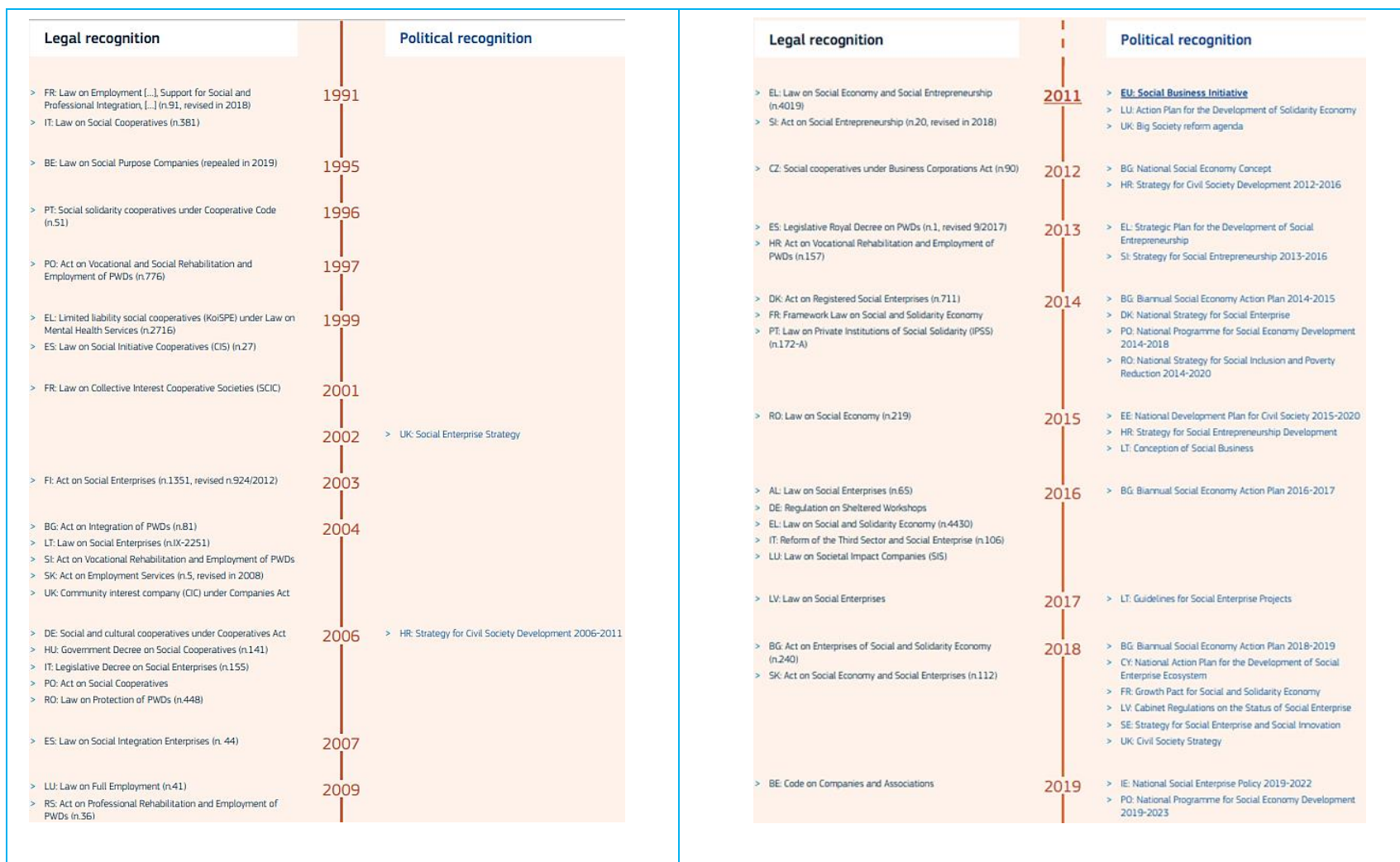

Kuvio 9. Tavoitesuuntia yhteiskunnallisten yritysten uusien rekrytointien lisääntymiseen lappilaisessa toimintakontekstissa.¹¹

Kaiken kaikkiaan sosiaaliseen ja yhteiskunnalliseen yrittäjyyteen liittyvä terminologia on heterogeenista, mikä luo omat reunaehdonsa niiden yleistymiselle yhtenä yritysmuotona. Yleistymisen reunaehtoina ovat yritystoiminnasta saatava etutaso suhteessa perinteiseen yritystoimintaan sekä se, millaiset yritykset täyttävät yhteiskunnallisen yrityksen määritelmäkriteeristön. Yritysten maantieteellinen toiminta-alue ja potentiaalinen asiakaskunta luovat keskeiset toiminnan kannattavuuden ja toteutumisen reunaehdot niin Lapissa kuin muuallakin maassa (ks. Kartta 1.; Kuviot 4.–6.; Taulukko 4.).

Kuvio 10. kuvaa eurooppalaista sosiaalitalouden lyhyttä historiaa aikajanalla lain-säädännöllisestä ja yhteiskuntapoliittisesta näkökulmasta.

¹¹ Mukailten lähteestä Sociala företag i Sverige. – kartläggning och dialog om definition 2021, 56.

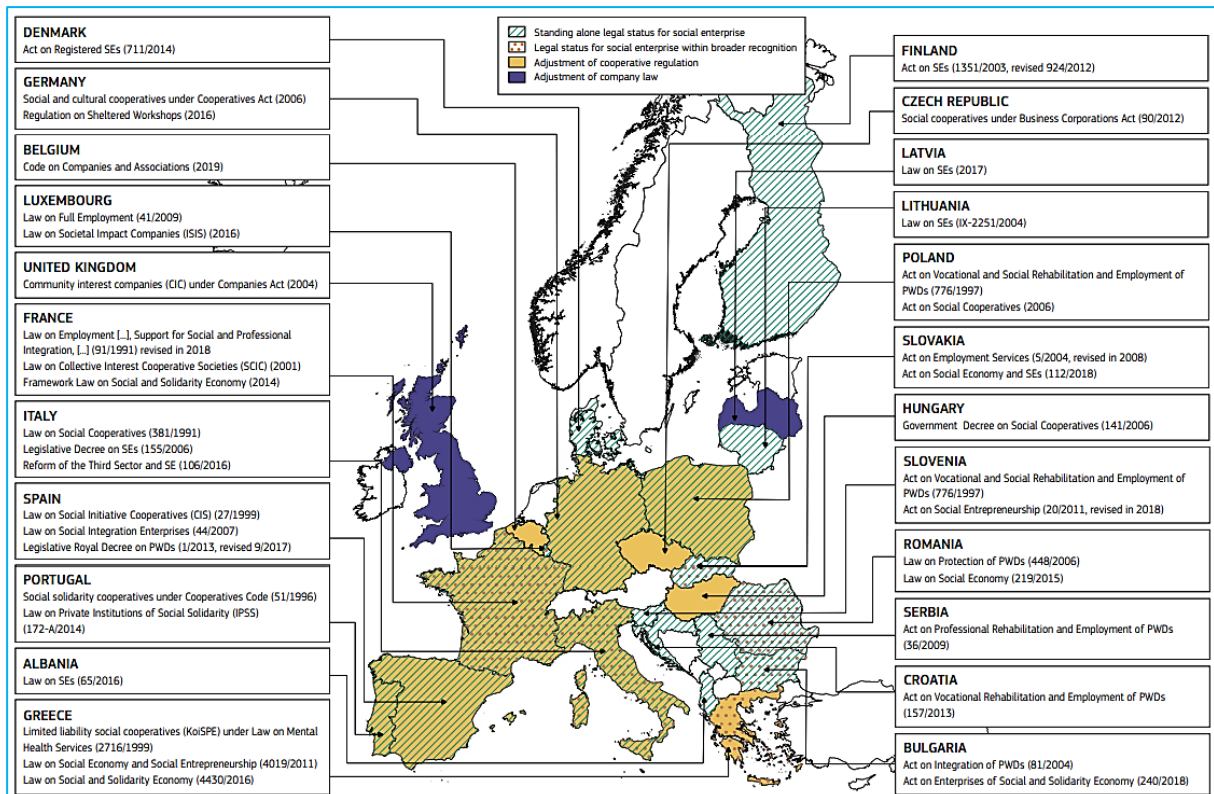

Kuvio 10. Sosiaalitalouden lyhyt historia aikajanalla.¹²

¹² Lähde: Social enterprises and their ecosystems in Europe – Comparative synthesis report. 2020, 64–65.

Sosiaalitalous ajoittuu eurooppalaisessa kontekstissa lainsäädännöllisesti 1990-luvun alkupuolelle vuoteen 1991 ja yhteiskuntapoliittisesti 2000-luvun alkuun vuoteen 2002. Yhteiskuntapoliittinen aktiivinen toiminnan käynnistyminen paikantuu 2010-luvulle.

Kartta 2. kuvaa Euroopan maita, joissa on lainsäädäntöä yhteiskunnallisten yritysten erityisistä oikeudellisista muodoista tai asemasta.

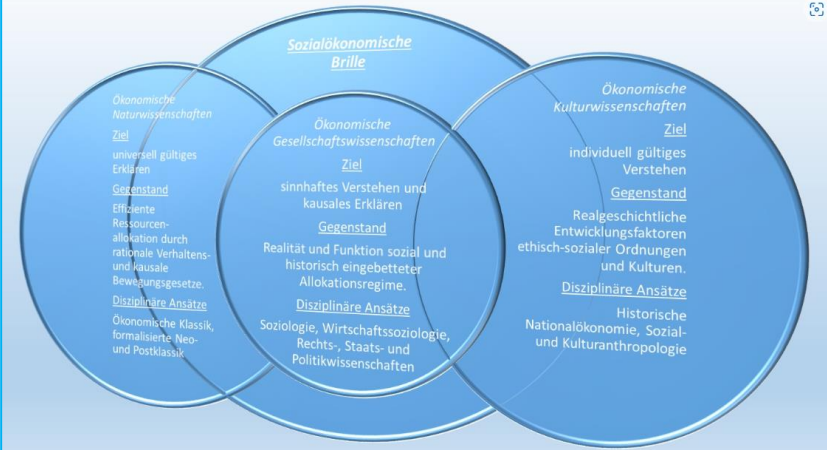
Kartta 2. Maat, joissa on lainsäädäntöä yhteiskunnallisten yritysten erityisistä oikeudellisista muodoista tai asemasta.¹³

Tausta-ajatuksiltaan ja lähtökohdiltaan yhteiskunnalliset yritykset Euroopassa omaavat samanlaista tausta-ajattelua ja samanlaisia periaatteita. Jokaisessa massa yhteiskunnalliset yritykset omaavat omanlaisensa, kullekin maalle leimalliset toimintatiedellytykset. Näihin vaikuttavat lainsäädännöllinen kehys sekä yhteiskunta- ja sosiaalipoliittiset järjestelmät ja niiden maakohtaiset toimintaperiaatteet.

Taulukko 7. kuvaa esimerkinomaisesti sosiaalitalouden määrittelyä autenttisin kielellisin ilmaisin.

¹³ **Lähde:** Social enterprises and their ecosystems in Europe – Comparative synthesis report 2020, 58.

Taulukko 7. Sosiaalitalouden määrittelyä esimerkinomaisesti.

Julkaisija	Määrittely
<p>Encyclopedia.com 2019. Social Economy, BIBLIOGRAPHY https://www.encyclopedia.com/social-sciences/magazines/social-economy</p>	<p>"The social economy is generally taken to be a third sector of mixed capitalist economies distinct from the private and public sectors. The social economy is based on cooperative, not-for-profit, and voluntary rather than paid activities carried out within communities, across national economies, and internationally. ... The social economy is defined by the collection of different social objectives of the various organizations that make it up. ... All are based on voluntary participation and membership and are guided by their social objectives rather than a need to make a return on capital. Many social economy organizations simply deliver services to their members or others they aim to serve without making use of the market. Other social economy organizations, known as social enterprises, engage in trade activities in order to benefit their members or those they serve. In this latter case, any surpluses or profits earned are reinvested in the enterprise, distributed to stakeholder groups, or used for the benefit of those served by the enterprise. Governance typically operates through the "one member, one vote" principle or through enterprise trustees."</p>
<p>Social Economy Europe. A business model for the future of Europe. What is the social economy? https://www.socialeconomy.eu.org/</p>	<p>"The social economy is made up of a diversity of enterprises and organisations like cooperatives, mutuals, associations, foundations, ethical banks, social enterprises among other forms specific to each country. What makes them part of the social economy are the shared values and features which unite them, for instance they put people over profits, they are governed democratically, and they reinvest most profits."</p>
<p>Sozialökonomie https://www.bes-thelp.at/lexikon/sozialwirtschaft</p>	<p>"Sozialökonomie versucht die Wechselwirkungen zwischen Gesellschaft, Wirtschaft, Ökologie und Politik zu verstehen. Sozialökonomische Forschung und Wissenschaft behandelt und beantwortet soziologische und ökonomische Fragestellungen interdisziplinär von verschiedenen Blickwinkeln aus. Angewandte Sozial- und Wirtschaftspolitik wird ebenfalls mit dem Begriff Sozialökonomie zusammengefasst. Die Sozialökonomie verfolgt nicht nur rein ökonomische Ziele, sondern auch soziale, umweltbezogene und ethische Ziele. Dies kann mit über die Sozialwirtschaft realisiert werden."</p>
<p>Sozialökonomik - Geschichte und Gegenwart eines Wissenschaftskonzepts https://www.exploring-economics.org/de/entdecken/sozialoekonomik/ https://www.exploring-economics.org/media/uploads/2021/04/16/sozialoekonomische-brille-150-dpi.jpg</p>	<p>"Die Sozialökonomik ist 1) die historische Fachbezeichnung einer integrierten <u>Sozial- und Wirtschaftswissenschaft</u> (vgl. <u>Einzelwissenschaft, Disziplin</u>). Als (Sozial-)Ökonomik wird die Wissenschaft selbst bezeichnet, ihr Gegenstand als (Sozial-)Ökonomie. 2) Ein kontextabhängiger Ausdruck für komplexe Zusammenhänge von <u>Gesellschaft und Wirtschaft</u> (vgl. <u>Sozialökonomie</u> bzw. <u>Sozioökonomie</u>)."</p> <p>Das Diagramm zeigt drei überlappende Kreise, die die 'Sozialökonomische Brille' bilden. Der linke Kreis ist für die 'Ökonomische Naturwissenschaften' (Ziel: universell gültiges Erklären, Gegenstand: Effiziente Ressourcenallokation durch rationale Verhaltens- und kausale Bewegungsgesetze, Disziplinäre Ansätze: Ökonomische Klassik, formalisierte Neo- und Postklassik) zuständig. Der rechte Kreis ist für die 'Ökonomische Kulturwissenschaften' (Ziel: individuell gültiges Verstehen, Gegenstand: Realgeschichtliche Entwicklungsfaktoren ethisch-sozialer Ordnungen und Kulturen, Disziplinäre Ansätze: Historische Nationalökonomie, Sozial- und Kulturanthropologie) zuständig. Der zentrale, überlappende Bereich ist für die 'Ökonomische Gesellschaftswissenschaften' (Ziel: sinnhaftes Verstehen und kausales Erklären, Gegenstand: Realität und Funktion sozial und historisch eingebetteter Allokationsregime, Disziplinäre Ansätze: Soziologie, Wirtschaftssoziologie, Rechts-, Staats- und Politikwissenschaften) zuständig.</p>

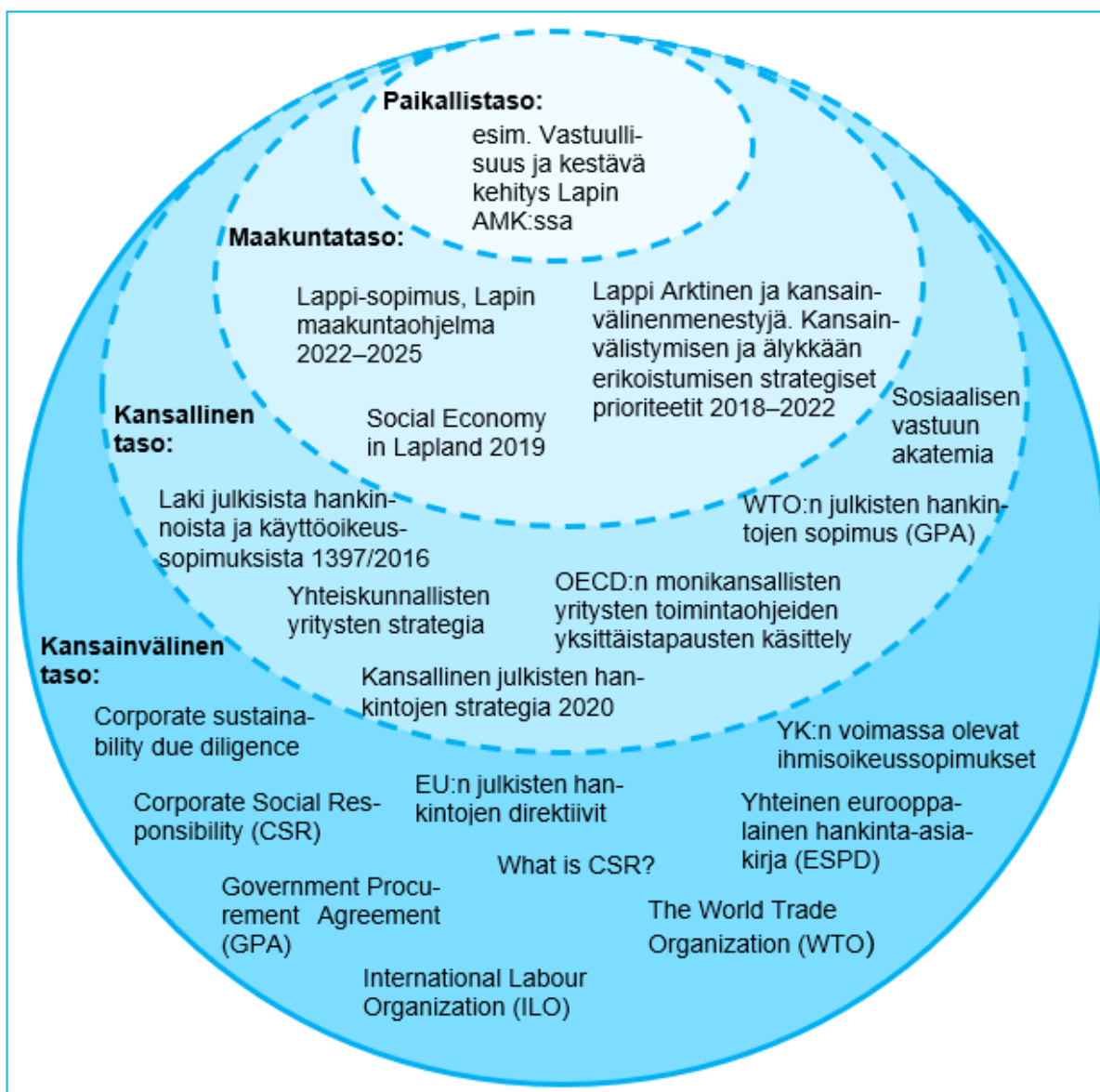
<p>Tillväxtverket, Vad är socialt företagande? Social ekonomi https://tillvaxtverket.se/arnesomraden/affarsutveckling/socialt-foretagande/vad-ar-socialt-foretagande.html</p>	<p><i>"Organiserade verksamheter som primärt har samhällliga ändamål, bygger på demokratiska värderingar och är organisatoriskt fristående från den offentliga sektorn. Dessa sociala och ekonomiska verksamheter bedrivs huvudsakligen i föreningar, kooperativ, stiftelser och liknande sammanslutningar. Verksamheter inom den sociala ekonomin har allmännyttan eller medlemsnytta, inte vinstintresse, som främsta drivkraft."</i></p>
<p>Mikrofondens målgrupp https://mikrofonden.se/om-mikrofonden/</p>	<pre> graph TD A[DEN SOCIALA EKONOMIN] --> B[Kooperationen] A --> C[Den ideella sektorn] B --> D[Den etablerade Kooperationen] B --> E[Nykooperationen] D --> F[De ömsesidiga bolagen] C --> G[Folk-rörelserna] C --> H[Stiftelserna] G --> I[Intresse-organisationerna] </pre>

Sosiaalitalouden määrittely on moniulotteista. Sosiaalitaloudessa korostuu sen yhteiskunnallinen toimintakonteksti sekä sosiaalisine että taloudellisine ulottuvuuksineen. Sosiaalitalous pyrkii ymmärtämään yhteiskunnan, talouden, ekologian ja politiikan välisiä vuorovaikutuksia. Sosiaalitalouden primus motorina on julkinen hyöty tai jäsenhyöty, ei voiton etu.

2.3 Sosiaalitalouden toimintakonteksti

Kuviossa 11. on kuvattuna sosiaalitalouden toteutumisen kansainvälisiä ja kansallisia rakenteellisia normatiivisia ja lainsäädännöllisiä reunaehtoja kansainväliseltä, kansalliselta, maakuntatasolta ja paikallistasolta.

Kuvio 11. Sosiaalitalouden toteutumisen kansainvälisiä ja kansallisia rakenteellisia reunaehdot.

Sosiaalitalouden toteutumisen mahdollisuuksiin vaikuttavat monenlaiset säädökset ja reunaehdot. Sosiaalitalouteen ja hankintoihin liittyen nämä reunaehdot kehittyvät koko ajan. Näin sosiaalitalouden ja hankintojen kenttä kehittyy koko ajan. Kansainvälisellä tasolla Suomi on sitoutunut muun muassa noudattamaan säädöksiä ihmisoikeuksiin ja työelämän oikeuksiin liittyen. EU-taso vaikuttaa voimakkaasti, luoden kansalliselle ja alueelliselle tasolla toiminnan edellytyksiä ja suuntaviivoja. Kansallisella tasolla, Suomessa toiminta suhteutetaan ja sitä kehitetään kansainvälisten suuntausten ja reunaehtojen mukaisesti. Toiminta Lapin alueella suhteutetaan kansainvälisiin ja kansallisiin reunaehtoihin.

Taulukossa 8. kuvataan sosiaalitalouden tilannetta eri puolella Eurooppaa suhteessa olemassa oleviin hyvinvointijärjestelmiin. Maakohtainen hyvinvointijärjestelmä vaikuttaa siihen, millainen asema yhteiskunnallisilla yrityksillä on kyseisessä maassa. Hyvinvointijärjestelmät vaikuttavat myös siihen, millä tavoin yhteiskunnallisia yrityksiä käytetään keinona ja välineenä ihmisten työelämään integroimisen ja ihmisoikeuksien toteutumisen osalta.

Taulukko 8. Sosiaalitalous osana eurooppalaisia hyvinvointipalvelujärjestelmiä.¹⁴

Hyvinvointijärjestelmän malli	Yhteiskunnallisen yrittäjyyden ajurit	Esimerkkimaat
Julkinen valta tarjoaa heikosti hyvinvointipalveluita ja niitä on heikosti saatavissa Kansalaisten oma vastuu hyvinvoinnistaan on suurta	Kansalaisryhmien alhaalta ylös-dynamiikka uusissa palveluissa. Yhteiskunnallisten yritysten mahdollistaminen julkisen vallan toimesta.	Kreikka, Irlanti, Italia, Portugal, Espanja
Julkinen valta tarjoaa laajasti hyvinvointipalveluita yhteistyössä yksityisen sektorin kanssa	Sosiaalipalveluiden yksityistäminen. Alhaalta ylös-dynamiikka.	Tanska, Suomi, Norja, Ruotsi, Yhdistyneet kuningaskunnat
Valtaosa väestön tarvitsemista hyvinvointipalveluista tarjotaan julkisen vallan ja voittoa tavoittelemattomien palveluntuottajien toimesta kattavasti.	Julkinen valta tukee integraatiota työelämässä. Alhaalta ylös -dynamiikka sosiaalitaloudessa luo uusia tarpeita	Itävalta, Belgia, Ranska, Saksa, Alankomaat
Hyvinvointijärjestelmä on käynyt läpi suuria muutoksia. Yhteistoiminnalle ei ole olemassa perinteitä.	Julkinen valta tukee integraatiota työelämässä. Toiminta pohjautuu usein hyväntekeväisyyteen.	Itäisen Euroopan maat

Viime vuosina on ilmestynyt varsin runsaasti kansallisesti ja kansainvälisesti useita portaaleja ja oppaita liittyen sosiaalitalouteen ja julkisiin hankintoihin. Oppailla on tavoiteltu esimerkiksi muualla työllistämisehdosta karttuneen tiedon levittämistä ja soveltamista kunkin alueen toimintaympäristöön sopivaksi. (Taulukko 9.)

Taulukko 9. Suomalaisia ja ulkomaisia oppaita ja portaaleja sosiaalitaloudesta.

Julkaisun bibliografiset tiedot	
Oppaita	
Ruuskanen Niina 2022. Asiakasosallisuuden huomioiminen julkisissa hankinnoissa https://www.kuntaliitto.fi/julkaisut/2022/2159-asiakasosallisuuden-huomioiminen-julkisissa-hankinnoissa	Hankintojen suunnittelu edellyttää yleensä yhteistyötä, johon myös asiakkaat, asiakasryhmät ja asiakkaita edustavat tahot voivat antaa panoksensa. Eri hankintamenetelyissä asiakasosallisuuden huomioinnin keinot voivat olla erilaisia. Laadukkaan palvelun hankinta edellyttää, että palveluhankinnoissa sopimukseen kirjataan laatuun liittyviä sopimusehtoja sekä sopimuksen seuranta ja valvontaa sopimuskaudella. Palvelun laatu kytkeytyy etenkin sosiaali- ja terveyspalveluissa monelta osin asiakaskokemukseen.
HANKI JA TYÖLLISTÄ! Itseopiskelumateriaali julkisilla hankinnoilla työllistämiseen. 2016 https://thl.fi/documents/10531/3919089/Itseopiskelumateriaali.pdf/cd5dc7c0-c24d-445c-bbb8-86f44df3d7d9	Esitellään selkeästi hankintojen kautta saatavia työllistämisen hyötyjä heikossa työmarkkina-asemassa oleviin ihmisiin. Materiaalissa kuvataan selkeästi työllistämisen edistämistä ja mahdollisuuksia julkisilla hankinnoilla.
Ny väg till innovativa välfärdslösningar EN HANDBOK OM SAMVERKAN MED SOCIALA FÖRETAG, 2020 http://finsamgavleborg.se/media/188974/ny-va-g-till-innovativa-va-lfa-rdslo-sningar-en-handbok-om-samverkan-med-sociala-fo-retag.pdf	Selvityksessä kuvataan yhteiskunnallisten yritysten toimintatapoja ja -mahdollisuuksia sekä avataan kuntien ja alueiden mahdollisuuksia tehdä yhteistyötä yhteiskunnallisten yritysten kanssa.

¹⁴ **Lähde:** European Commission 2020a. A map of Social enterprises and their eco-systems in Europe.

<p>Opas julkisten hankintojen vaikutusten ja vaikuttavuuden ennakoarviointiin ja mittaamiseen 2021 https://www.hankintakeino.fi/sites/default/files/media/file/Opas-julkisten-hankintojen-vaikutusten-ja-vaikuttavuuden-ennakoarviointiin-ja-mittaamiseen_muokattava.pdf</p>	<p>Hankinnan vaikuttavuuden ennakoarviointi tulee huomioida strategisten tavoitteiden asettamisesta lähtien hankinnan kilpailuttamiseen saakka. Ennakoarvioinnissa tunnistetaan vaikutusten ja vaikuttavuuden ennakoarviointitarve, määritellään vaikuttavuustavoitteet ja seurattavat vaikutukset, laaditaan mittarit vaikutusten arvioimiseksi sekä sisällytetään arviointiprosessin tulokset kilpailutukseen ja hankinta-asiakirjoihin. Vaikuttavuusketju rakennetaan tavoitteesta käsin. Panoksena on käytettävät resurssit, tekona mitattava työ, vaikutuksena konkreettinen muutos ihmisessä tai rakenteessa, vaikuttavuutta puolestaan tavoiteltava yhteiskunnallinen hyöty.</p>
<p>Opas sosiaalisesti vastuullisiin julkisiin hankintoihin 2017 https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/80010</p>	<p>Opas kuvaa sosiaalisesti vastuullisten julkisten hankintojen hyötyjä sekä esittelee julkisten hankintayksilöiden mahdollisuuksia ottaa huomioon sosiaalisia näkökohtia julkisissa hankinnoissaan. Sosiaalisesti vastuullisia julkisia hankintoja edistämällä voidaan tarjota yrityksille todellisia kannustimia sosiaalisesti vastuullisen toiminnan kehittämiseen.</p>
<p>Valtion hankintakäsikirja 2017 https://vm.fi/documents/10623/4040240/Valtion+hankintak%C3%A4sikirja+2017.pdf/868b80fac2de-4328-ae93-36b17968f780/Valtion+hankintak%C3%A4sikirja+2017.pdf?version=1.0&t=1501052280000</p>	<p>Kohderyhmä: Valtion hankintakäsikirjan 2017 kohderyhminä ovat niin hankintatoimen johtamisesta ja kehittämisestä vastaavat kuin varsinaisen hankinnan ja sen kilpailuttamisen toteuttamisesta vastaavat ja tilauksia tekevät henkilöt. Käsikirja on laadittu erityisesti valtionhallinnon hankintayksiköiden hankinnan lähtökohdista, mutta sitä voivat hyödyntää myös muut julkishallinnon hankintayksiköt sekä tarjoajat. Tarkoitus: Valtion hankintakäsikirja ei ole varsinainen viraston tai laitoksen hankintaohje, vaan käsikirjan tarkoituksena on toimia valtion virastojen ja laitosten hankintaohjeiden sisältöä ja hankinnan toimintatapoja yhtenäistävänä ja kehittämistä tukevana mallina sekä valtionhallinnon hankintatoimen konserniohjauksen välineenä.</p>
<p>Työllistämisehto hankinnoissa Selvitys nykytilasta, haasteista ja ratkaisuista 2022 https://vm.fi/documents/10623/15348578/Tyo%CC%88listaa%CC%88misehto+hankinnoissa.pdf/0ba336b1-4ced-51ae-6487-5be9da35d145?t=1648726793559</p>	<p>Oppaassa kuvataan työllistämisehdon nykytilaa, haasteita ja ratkaisuja. Tavoitteena on strateginen johtaminen ja hankintataitojen edistäminen. Toimivat ja laadukkaat tuotteet ja palvelut tulisi hankkia niin, että kaikki osapuolet ovat osallisina prosessissa ja markkinat ovat elinvoimaiset. Taloudellisen, sosiaalisen ja ekologisen kestävyuden saavuttaminen on myös tavoitteena. Tietoa ja ymmärrystä työllistämisehdosta ja sen käytännön soveltamisesta tarvitaan lisää.</p>
<p>Työtä julkisilla hankinnoilla - kansainvälisistä toimintatavoista mallia Suomeen 2013 https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/110625/URN_ISBN_978-952-302-034-4.pdf?sequence=1</p>	<p>Julkaisussa esitellään konkreettisia työkaluja ja menetelmiä, joiden hyödyntäminen yksinkertaistaa ja helpottaa työllistämisehdon käytännön toteutusta julkisissa hankinnoissa. Toisessa osassa esitellään esimerkkejä siitä, kuinka sosiaalisia näkökulmia on toteutettu.</p>
<p>Vastuullisuuden vähimmäisvelvoitteet liite (Code of Conduct) ja niiden käyttäminen julkisissa hankinnoissa 2021 https://vm.fi/documents/10623/102149009/Vastuullisuuden+v%C3%A4himm%C3%A4isvelvoitteet+-+ohjeistus+word.pdf/62f18bf0-3bad-8941-f515-d3491df40558/Vastuullisuuden+v%C3%A4himm%C3%A4isvelvoitteet+-+ohjeistus+word.pdf?t=1639573503096</p>	<p>Vastuullisuuden vähimmäisvelvoitteet on laadittu hankintayksiköiden käyttöön, jotta sosiaalinen kestävyys olisi paremmin huomioitavissa. Niiden kautta on mahdollista tunnistaa tuotteiden ja palveluiden hankintoja, joissa on suurempi riski ihmisoikeuksien ja työelämän perusoikeuksien loukkauksiin.</p>

Portaaleja	
<p>Coompanion https://coompanion.se/sa-handlar-du-av-sociala-foretag/</p>	<p>Sivustolla kuvataan mahdollisia toimintatapoja ja -käytänteitä yhteiskunnallisten yritysten kanssa.</p>
<p>Hankinta-Suomi – julkiset hankinnat vaikuttavammiksi https://vm.fi/hankinta-suomi</p>	<p>Hankinta-Suomi on valtiovarainministeriön laaja, kyseistä hanketta koskeva sivusto, joka tarjoaa laajasti tietoa julkisiin hankintoihin liittyen. Vaikuttavat julkiset hankinnat -toimenpideohjelma (Hankinta-Suomi), laatii kansallisen julkisten hankintojen strategian, lisää julkisten hankintojen toimijoiden yhteistyötä sekä kehittää hankintojen vaikuttavuutta.</p>
<p>Hankinta-Suomi-toimenpideohjelma https://www.kuntaliitto.fi/laki/hankinta-suomi-julkiset-hankinnat-vaikuttavammiksi</p>	<p>Sivuilla esitellään Hankinta-Suomen toimintaa ja tavoitteita.</p>
<p>International Association for Impact Assessment https://www.iaia.org/wiki-details.php?ID=23</p>	<p>Kansainvälinen organisaatio, joka on keskittynyt sosiaalisten vaikutusten arviointiin. Sisältäen suunnittelun, analysoinnin (ohjelmat, palvelut, politiikat, projektit) yhteiskunnan muutokseen tähdäten. Tavoitteena on ekologisesti, sosio-kulttuurisesti ja taloudellisesti kestävä yhteiskunta.</p>
<p>Julkisten hankintojen neuvontayksikkö (JHNY) https://www.hankinnat.fi/</p>	<p>Julkisten hankintojen neuvontayksikkö (JHNY) palvelee hankintalain mukaisia hankintayksiköitä maksuttomasti julkisiin hankintoihin liittyvissä kysymyksissä. Se keskittyy erityisesti hankintalain soveltamista ja tulkintaa koskeviin kysymyksiin.</p>
<p>Kestävien ja innovatiivisten julkisten hankintojen verkostomainen osaamiskeskus KEINO https://www.hankintakeino.fi/fi</p>	<p>KEINO-osaamiskeskus on suunnattu julkisten hankintojen kehittämiseen. Se kehittää kestäviin ja innovatiivisiin hankintoihin liittyvää osaamista, johtamista, mittaamista, yritysyhteistyötä ja edistää uusien toimintamallien kehittämistä. Palveluna on mm. Neuvontapalvelu, muutosagentit, kehittäjäryhmät ja KEINO-akatemia.</p>
<p>Samhällsentreprenörskap Sverige, Kunskapsbanken https://www.xn--samhllsentreprenrskap-81b04b.com/kunskapsbanken-samhallsentreprenorskap/</p>	<p>Sivustolla tuodaan esille yhteiskunnallisen yrittäjyyden ja sosiaalisen innovoinnin mahdollisuuksia.</p>
<p>Sosiaalisesti vastuulliset julkiset hankinnat https://tem.fi/sosiaalisesti-vastuulliset-julkiset-hankinnat</p>	<p>Sivusto sisältää laajasti tietoa sosiaalisesti vastuullisista julkisista hankinnoista työ- ja elinkeinoministeriön näkökulmasta. Sivustolle on koottu ohjeita ja dokumentteja, jotka tukevat hankintayksiköjä heidän sitoutuessa sosiaalisesti vastuullisiin hankintoihin ja organisoidessaan toimintaansa.</p>
<p>Suuntio – osallisuuden ja työkyvyn asiantuntija https://eduro.fi/suuntio/selvitykset-ja-julkaisut/</p>	<p>Sivustolla esitellään Eduro ry:n toimintaan liittyviä tutkimuksia ja selvityksiä osallisuuteen ja työkykyyn liittyen.</p>
<p>The Social Reporting Standard https://www.social-impact-navigator.org/improving-social-impact/sharing-stories/social-reporting-standard/</p>	<p>Malli, joka on kohdennettu yhteiskunnallisten yritysten ja vastaavien voittoja tuottamattomien organisaatioiden toimintaan sosiaalisesta raportoinnista ja vaikuttavuudesta.</p>
<p>Yhteiskunnallisten yritysten osaamiskeskus https://yyo.fi/</p>	<p>Yhteiskunnallisten yritysten osaamiskeskuksen sivusto. Tietoa yhteiskunnallisille yrityksille tai sellaisen perustamista pohtiville.</p>
<p>Social Economy A business model for the future of Europe https://www.socialeconomy.eu.org/</p>	<p>Ajankohtaista tietoa ja tapahtumia eurooppalaiseen sosiaalitalouteen liittyen.</p>

Oppaissa kuvataan muun muassa yhteiskunnallisten yritysten toimintatapoja ja -mahdollisuuksia, erilaisten hankintamenettelyjen asiakasosallisuutta, vaikuttavuuden ennakoarviointia, julkisten hankintojen hyötyjä ja vastuullisuuden vähimmäisveloituksia; eritellään hankintojen kautta saatavia työllistämisen hyötyjä heikossa työmarkkina-asemassa oleviin ihmisiin; tavoitellaan julkisten hankintojen yhtenäisiä toimintakäytäntöjä sekä esitellään työvälineitä työllistämisehdon käytännön toteutusta varten julkisissa hankinnoissa.

Portaaleissa kuvataan mahdollisia toimintatapoja ja -käytänteitä sekä malleja yhteiskunnallisten yritysten toiminnan näkökulmista; eritellään yhteiskunnallisen yrittäjyyden ja sosiaalisen innovoinnin mahdollisuuksia ja sosiaalisten vaikutusten arviointiprosessia; tarjotaan lainsäädännöllistä tulkinta- ja soveltamisapua; edistetään julkisten hankintojen kehittämistoimintaa; tarjotaan tietoa sosiaalisesti vastuullisista julkisista hankinnoista työ- ja elinkeinoministeriön näkökulmasta; esitellään tutkimustietoa; tarjotaan yhteiskunnallisen yrityksen perustamisvinkkejä sekä reaaliaikaista tietoa eurooppalaiseen sosiaalitalouden kontekstiin liittyen.

2.4 Sosiaalitalous EU:ssa

Sosiaalitalous on erityinen talouden osa. Makroekonomisen luonteensa lisäksi se voidaan käsittää päämääränä sinänsä. Sosiaalitalous voidaan käsittää myös instrumenttina suuremmille yhteisille päämäärille (esim. alueiden kehittyminen, sosiaalinen koheesio, työmarkkinoiden epätasapainon korjaaminen, taloudellinen inklusio ja sosiaaliset innovaatiot). Mikäli sosiaalitaloutta ja yhteiskunnallista yrittäjyyttä halutaan kehittää Euroopassa, tulee sen mahdollisuuksia ja toimintaa tukea erilaisin institutionaalisin keinoin, jolloin erilaiset oikeudet ja politiikat tukevat ja edistävät niiden toimintaa. (European Economic and Social Committee 2018.) Tällä hetkellä sosiaalitalouden ja yhteiskunnallisen yrittäjyyden reunaehdot ja mahdollisuudet vaihtelevat maittain, normien ja toimintaympäristön vaihdellessa. (European Commission 2020a.)

Sosiaalitalous edistää yhteiskunnallista oikeudenmukaisuutta ja työllisyyttä. Se luo keinoja erilaisten ryhmien, kuten nuorten, vammaisten ja toimintarajoitteisten henkilöiden, pitkäaikaistyöttömien, ikääntyneiden ja maahanmuuttajien työllistämiseksi ja integroimiseksi yhteiskuntaan. Sosiaalitalous edistää sosiaalista oikeudenmukaisuutta ja työllisyyttä. Se sisältää usein yrittämisen aspektin. Sosiaalitalous mahdollistaa nuorten ja erilaisten ryhmien, kuten vammaisten, vanhusten, pitkäaikaistyöttömien ja maahanmuuttajien työllistymistä ja integroimista yhteiskuntaan. Sosiaalitalous voi omalta osaltaan olla muovaamassa koronan jälkeistä, kestävästä yhteiskuntaa. Sosiaalitalouden päämäärät ja vaikutukset on huomioitava sekä yhteiskunnallisesta että ympäristön näkökulmasta. Se on myös osa digitaalista siirtymää. (European Commission 2021b.)

Sosiaalitalouteen liittyvät keskeisesti hankinnat, erityisesti julkiset hankinnat, joiden avulla on mahdollista tukea työllistymistä ja yhteiskuntaan integroitumista sekä ihmis-oikeuksien ja työelämän eettisen toiminnan toteutumista. (European Commission 2020b.) Vastuullisissa julkisissa hankinnoissa tavoitellaan muun muassa oikeudenmukaisen työllistymismahdollisuuksien ja sosiaalisen osallisuuden edistämistä, syrjäytyneiden ryhmien yhteiskunnallisen integraation ja osallisuuden edistämistä, mahdollisuuksien luomista yhteisötaloutta ja yhteiskunnallisia yrityksiä varten, ihmisarvoisen työn edistämistä sekä sosiaalisten ja työelämäoikeuksien noudattamisen varmistamista, esteettömyyttä, ihmisoikeuksien kunnioittamista ja eettisen kaupan huomioimista. Keskiössä ovat myös YK:n kestävä kehityksen tavoitteiden toteuttaminen. Hankintojen kautta on mahdollista huomioida alueelliset tarpeet ja tilanteet ja kohdentaa toimia niiden mukaisesti. (European Commission 2021g.) Government Procurement Agreement (GPA).

Taulukko 10. sisältää kursorisen esimerkinomaisen katsauksen sosiaalitaloudesta tutkimus- ja kehittämiskohteena EU:ssa.

Taulukko 10. *Sosiaalitalous kehittämis- ja tutkimuskohteena EU:ssa.*

Julkaisu	Keskeiset suositukset/toimenpide-ehdotukset SOMA-hankkeen näkökulmasta
<p>European Commission. 2015. Policy Brief on Social Impact Measurement for Social Enterprises - Policies for Social Entrepreneurship, 2015 https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=7815</p>	<p>Sekä voittoa tavoittelevien että voittoa tavoittelemattomien yritysten toiminnalla voi olla sosiaalisia vaikutuksia. Sosiaalisten vaikutusten arviointi on erityisen tärkeää poliittisen päätöksenteon kannalta.</p>
<p>European Commission 2020a. A map of Social enterprises and their eco-systems in Europe 2020 https://www.google.com/search?q=a+map+of+social+enterprises+and+their+eco-systems+in+eu+rope&rlz=1C1GCEB_enFI901F1905&og=a+map+of+social+en&aqs=chrome.0.0i512j69i57j0i22i30j0i390.5700j0j15&sourceid=chrome&ie=UTF-8</p>	<p>Yhteiskunnallisten yritysten toimintaan eri maissa ei ole olemassa yhtenäisiä reunaehtoja, sääntöjä ja käytäntöjä. Toimintoja voidaan typologisoida: toimintarajoitteisten ja ulosuljettujen ihmisten yhteiskunnallinen ja taloudellinen integraatio, sosiaalipalvelut ja julkiset palvelut laajasti käsiteltynä, vahvistamaan demokratiaa, osallisuutta ja digitaalista osallistumista, solidaarisuutta kehitysmaita kohtaan (esim. Reilu kauppa) ja ympäristön huomioiminen. Kuudella Euroopan maalla on olemassa järjestelmä raporttoimaan sosiaalisia vaikutuksia.</p>
<p>European Commission. 2020b. Making Socially Responsible Public Procurement Work: 71 Good Practice Cases #WeBuySocialEU https://www.socialenterprise.net/2021/06/seu-study-making-socially-responsible-public-procurement-work-71-good-practice-cases-webuysocialeu/</p>	<p>Raportissa kuvataan 71 hyvää käytäntöä sosiaalisesti vastuullisista julkisista hankinnoista. Keskittyen siihen miten tuote/palvelu on tuotettu ja toimitettu. Tuotantoketjun tulisi olla kestävä ja eettinen, työntekijöiden kohtelu hyvää ja työelämään pääsyä tulisi tukea.</p> <p>Julkisin hankinnoin on mahdollista tukea yhteiskunnallisia yrityksiä sekä auttaa ihmisiä työllistymään, tukea sosiaalisia, työhön liittyviä ja ihmisoikeuksia. Sosiaalisia vaikutuksia on tarkasteltu muun muassa työllistymisen näkökulmasta.</p>
<p>European Commission 2021b. Social Economy Action Plan https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1537&langId=en</p>	<p>Sosiaalitalous edistää sosiaalista oikeudenmukaisuutta ja työllisyyttä. Se sisältää usein yrittämisen aspektin. Sosiaalitalous mahdollistaa nuorten ja erilaisten ryhmien, kuten vammaisten, vanhusten, pitkäaikaistyöttömien ja maahanmuuttajien työllistymistä ja integroimista yhteiskuntaan. Sosiaalitalous voi omalta osaltaan olla muovaamassa koronan jälkeistä, kestävästä yhteiskuntaa. Sosiaalitalouden päämäärät ja vaikutukset on huomioitava sekä yhteiskunnallisesta että ympäristön näkökulmasta. Se on myös osa digitaalista siirtymää.</p>
<p>European Commission 2021. Building an Economy that works for people: an action plan for the social economy 2021 https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/d4a1fc26-6dd5-11ec-9136-01aa75ed71a1/language-en</p>	<p>Viime vuosina yhteiskunnalliset yritykset ovat nousseet esiin uudenlaisena yhteisötalouden muotona. Ne toimivat tarjoamalla palveluita tai tuotteita markkinoille yrittäjähenkisesti. Toiminnan taustalla vaikuttavat yhteiskunnalliset tai ympäristöön liittyvät tavoitteet. Voitot sijoitetaan pääsääntöisesti uudelleen yhteiskunnallisen tavoitteen saavuttamiseksi. Yhteiskunnalliset yritykset tarjoavat innovatiivisia ratkaisuja liittyen vihreään kasvuun ja yhteiskunnalliseen muutokseen. Päätöstentekijöillä ja ammattilaisilla ei aina ole riittävästi tietoa sosiaalitalouteen liittyvistä tekijöistä ja sen kohderyhmistä.</p> <p>Olosuhteiden kehittäminen ja mahdollisuuksien avaaminen sosiaalitaloudelle suotuisiksi. Yhteiskunnalliset yritykset</p>

	<p>käsitetään osana sosiaalitaloutta. Niiden rooli digitaalisessa ja vihreässä siirtymässä on tärkeä.</p>
<p>European Commission 2021d. Scenarios towards co-creation of a transition pathway for a more resilient, sustainable and digital Proximity and Social Economy industrial ecosystem COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT 2021 https://ec.europa.eu/growth/consultations/scenarios-towards-co-creation-transition-pathway-resilient-innovative-sustainable-and-digital_en</p>	<p>Sosiaalitalouden toimintamuodot ovat tärkeitä mahdollisuuksia vihreässä ja digitaalisessa siirtymässä tarjoamalla julkisia tai sosiaalipalveluita. Esimerkiksi yhteiskunnallisen yrittäjyyden toimintamalli tarjoaa mahdollisuuden innovatiiviseen yrittäjyyden kehittämiseen, jossa yhdistyvät yhteiskunnalliset ja ekologiset näkökulmat mukaan lukien kiertotalous. Yhteiskunnalliset yritykset edistävät jäsentensä ja laajemmalti koko yhteiskunnan näkökulmia. Sosiaalitalous on osoittanut resilienssikykyä yhteiskuntien selvityksessä vuoden 2008 talouskriisistä ja samaa odotetaan myös koronapandemiasta selviämässä.</p> <p>Tulevaisuuden Euroopassa sosiaalitalous kiinnittyy sosiaaliin ja ympäristöä koskeviin kysymyksiin. Tulevaisuudessa EU:n alueella on tavoitteena kehittää ja tukea sosiaalitalouden toimintaedellytyksiä.</p>
<p>European Commission. 2021c. COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS Building an economy that works for people: an action plan for the social economy 2021, COM/2021/778 final https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52021DC0778</p>	<p>Sosiaalitalous toimeenpanee eurooppalaisia sosiaalisia oikeuksia sekä tukee vihreää ja digitaalista siirtymää. Sen kautta on myös mahdollista vähentää köyhyyttä ja lisätä työllisyyttä. Julkisen sektorin tuki yhteiskunnallisille yrityksille on tärkeää niiden kehitysvaiheissa. Sosiaalitalous tuo mahdollisuuksia erilaisille alueille, ja tätä työtä tuetaan muun muassa ESF+ ja ERDF- hankerahoituksella.</p> <p>Ympäristöön ja ilmastomuutokseen, väestön ikääntymiseen, sekä sosiaaliseen ja taloudelliseen epätasa-arvoon liittyvät kysymykset koskettavat koko EU:lle ja sen ulkopuolisille maille. Sosiaalitalous voi omalta osaltaan auttaa EU:ta toimimaan koronapandemian jälkeisessä ajassa kestävästi ja resilienssillä.</p>
<p>European Commission. 2021g. Buying Social - a guide to taking account of social considerations in public procurement (2nd edition) https://ec.europa.eu/docsroom/documents/45767</p>	<p>Vastuullisissa julkisissa hankinnoissa tavoitellaan seuraavien osa-alueiden huomioimista: Oikeudenmukaisten työllistymismahdollisuuksien ja sosiaalisen osallisuuden edistäminen, syrjäytyneiden ryhmien yhteiskunnallisen integraation ja osallisuuden edistäminen, mahdollisuuksien luominen yhteisötaloutta ja yhteiskunnallisia yrityksiä varten, ihmisarvoisen työn edistäminen, sosiaalisten ja työelämäoikeuksien noudattamisen varmistaminen, esteettömyys, ihmisoikeuksien kunnioittaminen ja eettistä kauppaa koskevat kysymykset, laadukkaiden sosiaali-, terveys-, koulutus- ja kulttuuripalvelujen tuottaminen, YK:n kestävä kehityksen tavoitteiden toteuttaminen sekä kysynnän ja kannustimien luominen vastuullisemmalle ja kestävämmälle. Lisäksi on mahdollista huomioida alueelliset tilanteet ja kohdentaa toimia niiden mukaisesti.</p> <p>Järkevillä hankinnoilla julkiset ostajat voivat edistää työllistymismahdollisuuksia, työvoiman täydennys- ja uudelleen koulutusta, ihmisarvoista työtä, sosiaalista osallisuutta, sukupuolten tasa-arvoa ja syrjimättömyyttä, esteettömyyttä ja saavutettavuutta, kaikille suunnittelua ja eettistä kauppaa sekä pyrkiä parantamaan sosiaalisten normien noudattamista.</p>
<p>European Commission 2021e. COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT Accompanying the document Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the</p>	<p>Sosiaalitaloudella ja yhteiskunnallisilla yrityksillä on ollut erilaisia merkityksiä EU:n alueella. Tiedon lisäämistä, näkyvyyttä ja tietoisuutta tulee lisätä. Kehittää sosiaalitaloutta</p>

<p>European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions Building an economy that works for people: an action plan for the social economy https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langd=en&catId=89&newsId=10117&furtherNews=yes#navItem-1</p>	<p>kansallisten ja alueellisten tarpeiden ja vaatimusten mukaan.</p> <p>Vammaisten ja toimintarajoitteisten ihmisten integroiminen työmarkkinoille on tärkeää. Kohderyhmänä erityisesti asunnottomat, maahanmuuttajat, nuoret, naiset, koulutus ja jatkuva oppiminen ovat tärkeässä roolissa.</p>
<p>European Economic and Social Committee 2018. Best practices in public policies regarding the European Social Economy post the economic crisis. European Economic and Social Committee https://www.eesc.europa.eu/sites/default/files/files/qe-04-18-002-en-n.pdf</p>	<p>Mikäli sosiaalitaloutta ja yhteiskunnallista yrittäjyyttä halutaan kehittää Euroopassa, tulee sen mahdollisuuksia ja toimintaa tukea erilaisin institutionaalisin keinoin, jolloin erilaiset oikeudet ja politiikat tukevat ja edistävät niiden toimintaa.</p>
<p>Euroopan komissio 2021. Ihmisten hyväksi toimivan talouden rakentaminen: yhteisötalouden toimintasuunnitelma. KOMISSION TIEDONANTO EUROOPAN PARLAMENTILLE, NEUVOSTOLLE, EUROOPAN TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEALLE JA ALUEIDEN KOMITEALLE, 2021 https://valtioneuvosto.fi/documents/1410877/97962892/9.12.2021+Komission+tiedonanto+Yhteis%C3%B6talouden+toimintasuunnitelma_virallinen+k%C3%A4%C3%A4nn%C3%B6s.pdf/43878000-cb60-60cd-abba-f37cdb9bf914/9.12.2021+Komission+tiedonanto+Yhteis%C3%B6talouden+toimintasuunnitelma_virallinen+k%C3%A4%C3%A4nn%C3%B6s.pdf?t=1641970839299</p>	<p>Yhteisötalous voi auttaa panemaan täytäntöön Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin periaatteet, toteuttamaan sen vuoden 2021 toimintasuunnitelman ja saavuttamaan sen vuoden 2030 yleistavoitteet, joihin kuuluvat esimerkiksi työllisyyden lisääminen sekä köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen vaarassa olevien ihmisten määrän vähentäminen. Yhteisötalous työllistää noin 13,6 miljoonaa ihmistä; palkattujen työntekijöiden osuus vaihtelee jäsenvaltioissa 0,6 prosentista 9,9 prosenttiin.</p> <p>Lisäksi yhteisötalous edistää kestävä kehityksen tavoitteiden täytäntöönpanoa EU:n ja koko maailman tasolla. Tämä johtuu siitä, että se pyrkii maailmanlaajuisesti aktiivisesti vähentämään köyhyyttä ja edistämään siirtymistä kestäviin kaupunkeihin ja yhteisöihin, vastuullista kulutusta ja tuotantoa sekä kestävä rahoitusta.</p>
<p>OECD 2020. Regional Strategies for the Social Economy https://www.oecd-ilibrary.org/industry-and-services/regional-strategies-for-the-social-economy_76995b39-en</p>	<p>Sosiaalisesti vastuullisten julkisten hankintojen tarkoituksena on saavuttaa hankintasopimuksilla myönteisiä sosiaalisia vaikutuksia. Hankinnat vaikuttavat laajaan joukkoon ihmisiä, kuten julkisten palvelujen käyttäjiin, tuotantoon ja toimittamiseen osallistuviin henkilöihin tai ostajaorganisaation työntekijöihin. Eri ryhmiä koskevien suorien vaikutusten lisäksi sosiaaliset hankinnat voivat vaikuttaa laajemminkin sekä kysyntään että tarjontaan markkinoilla. Viranomaisten on vastattava yhteiskunnallisiin haasteisiin tehostamalla toimiaan kestävyuden kaikkien osa-alueiden toteuttamiseksi huomioiden sosiaaliset, eettiset, ympäristöön liittyvät ja taloudelliset näkökohdat.</p>
<p>OECD Local Economic and Employment Development (LEED) Papers, 2022 https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/e9eea313-</p>	<p>Työpaperissa esitellään mahdollisuuksia alueellisiin ratkaisuihin, paikalliseen kehittämiseen ja työpaikkojen luomiseen. Keinoina mm. Yrittäjyys, sosiaalitalous ja sosiaaliset innovaatiot.</p>

en.pdf?expires=1654505913&id=id&ac-cname=guest&checksum=8145EAF6943966AE0D63374E5D18294E	
Social Impact Assessment (SIA), International Institute for Sustainable Development https://www.iisd.org/learning/eia/wp-content/uploads/2016/05/SIA.pdf	Prosessi sosiaalisista vaikutuksista tutkimukseen, hallintoon ja suunnitteluun. Sosiaalisten tekijöiden lisäksi on huomioitava ympäristöön liittyvät tekijät ja niiden välinen vuorovaikutus.
Vanclay, Francis, Esteves, Ana Maria, Aucamp, Ilse, Franks, Daniel. 2015. Social Impact Assessment https://pure.rug.nl/ws/portalfiles/portal/17534793/IAIA_2015_Social_Impact_Assessment_guidance_document.pdf	Sosiaalisten vaikutusten arviointia (SIA) voidaan käyttää tunnistamaan ja hallitsemaan hankekehittämisen sosiaalisia kysymyksiä. Sosiaaliset vaikutukset voivat liittyä ihmisten arkeen tai työelämään, hyvinvointiin, kulttuuriin, ympäristöön, turvallisuuteen yhteisöön ja poliittiseen elämään.
Final Report on Social Taxonomy 2022 https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/business_economy_euro/banking_and_finance/documents/280222-sustainable-finance-platform-finance-report-social-taxonomy.pdf	Kestävän rahoituksen foorumi ehdottaa sosiaalisen luokittelun rakenteita EU:n nykyiseen kestäväan rahoitukseen ja kestäväan hallintoon koskevaan lainsäädäntöön.

Sosiaalitaloutta kehittämis- ja tutkimuskohteena kuvataan Euroopan komission ja OECD:n toimesta työpaperityyppisesti erittelemällä hyviä käytäntöjä, sosiaalitalouden mahdollisuuksia syrjäytymisen ehkäisyssä mallinnusten lisäksi tutkijoiden keskittyessä tutkimusjulkaisuissaan ilmiöperustaiseen kuvaamiseen ja kehittämiseen.

Taulukossa 11. on esimerkkejä sosiaalitaloudesta, sosiaalisista hankinnoista ja ESR-rahoitteisesta hanketoiminnasta Euroopassa.

Taulukko 11. Esimerkkejä sosiaalitaloudesta, sosiaalisista hankinnoista ja ESR-rahoitteesta hanketoiminnasta Euroopassa.

Sosiaalitalouden esimerkit Euroopasta	Sosiaaliin hankintoihin liittyvä esimerkit Euroopasta	Sosiaalitalouteen liittyvien ESR-hanketoiminnan esimerkit Euroopasta
<p>Ranskassa on kehitetty alueellinen tukirakenne, joka auttaa sosiaalialan vapaaehtois-yhdistyksiä ja osuuskuntia kehittämään toimintaansa.</p> <p>Kaikkien alueiden Puolassa edellytetään integroimaan sosiaalitalous sosiaalis-taloudellisiin strategioihin. Tavoitteena on työpaikkojen lisääminen, haavoittuvien ja ulossuljettujen ryhmien integroinnin lisääminen, lisäämään pääsyä julkisiin hyvinvointipalveluihin, tukea maaseutumaisia alueita ja lisätä turismia.</p> <p>Örebossa, Ruotsissa, alueelle on tehty oma Action Plan sosiaalitalouteen liittyen. Tavoitteena on ollut lisätä tietoisuutta sosiaalitalouden merkityksestä alueelliselle kehitykselle ja kasvulle ja kehittämään siihen liittyviä verkostoja.</p>	<p>Kööpenhaminan kaupunki Tanskassa torjuu sosiaalista polkumyyntiä sisällyttämällä hankintasopimuksiin työoikeudellisia lausekkeitä oikeudenmukaisten työolojen ja -ehtojen varmistamiseksi kaikille kaupungin tavarantoimittajien ja niiden alihankkijoiden työntekijöille. Tavoitteena on oikeudenmukainen palkka ja oikeudenmukaiset työolot ja -ehdot, tasapuoliset kilpailuedellytykset kaikille yrityksille sekä enemmän oppisopimus- ja työharjoittelupaikkoja opiskeleville nuorille.</p> <p>Söderhamninn kaupungissa, Ruotsissa, kaupunki käynnisti hankintaan liittyvän prosessin, jonka tarkoituksena oli tutkia mahdollisuudet nimetä vähintään kaksi hankintamenettelyä, joissa huomioitaisiin sosiaaliset kriteerit ja keskityttäisiin tukemaan sosiaalista osallisuutta ja yhteiskunnallisia yrityksiä. Tarveharkinnan jälkeen aloitettiin vuoropuhelu yhteiskunnallisten yritysten kanssa, jotta ostajan tarpeet ja yhteiskunnallisten yritysten tarjoamat palvelut olisi mahdollista sovittaa yhteen. Tarveharkinnan ja yhteiskunnallisten yritysten kanssa järjestetyn vuoropuhelun tuloksena julkaistiin tarjouspyyntö, joka koski tuoreiden hedelmien toimittamista kaupungin työntekijöille kerran tai kahdesti viikossa. Vain yhteiskunnalliset yritykset saivat osallistua ja esittää tarjouksensa hankintasopimuksesta, jonka arvo jäi hankintadirektiivien soveltamisen kynnyksarvon alle. Tarjouskilpailun voittaneissa tarjouksissa tarjottiin paikallisesti tuotettuja luomuhedelmiä, joiden toimittamisesta vastaisi työhön sijoittumista edistävä yhteiskunnallinen yritys. Toimittajalla oli mahdollisuus palkata hedelmäkorien jakelua varten pitkään työttömänä ollut henkilö.</p>	<p>Puolaan on kehitetty ravintola, joka on kokonaan pimeä ja rahoitettu kokonaan kansallisella ESF-lainalla. Yrityksen kautta näkövammaisten on ollut mahdollista työllistyä.</p> <p>Latviassa on ollut kehitetty yhteiskunnallista yritystä sosiaalista eristyneisyyttä kärsiville vammaisille, mielenterveysongelmallisille ja työttömille ihmisille. Tämän avulla sekä taloudellisen tilanteen että hyvinvoinnin kohentaminen on ollut mahdollista. Yritys tarjoaa keskusteluseuraa puhelimitse yksinäisyydestä kärsiville ihmisille.</p>

Sosiaalitalouden maaesimerkit paikantuvat hyvinvointivaltiotyypeiltään erilaisiin maihin Ranskaan, Puolaan ja Ruotsiin. Sosiaalisia hankintoja koskevat esimerkit puolestaan paikantuvat pohjoismaisiin kaupunkeihin eli Kööpenhaminaan ja Söderhamniin. Hanketoiminnan esimerkit Puolaan ja Latviaan.

2.5 Sosiaalitalous Suomessa

Sosiaalitalouden toteuttamisen lähtökohtana Suomessa ovat erityisesti kansainväliset sopimukset ja säädökset sekä EU:n toteuttamat linjaukset. Perinteisesti Suomessa työelämä ja siinä toimiminen on ollut vahvasti säädöksillä ja sopimuksilla raamitettua. Työntekijää ja työnantajaa koskevat oikeudet ja velvollisuudet ovat olleet vahvasti neuvoteltuja, tunnustettuja ja tunnustettuja sekä toteutuneita arjen työkäytännöissä. Myös yhteiskunnalliseen yrittäjyyteen liittyviä toimintoja on kartoitettu ja kehitetty.

Sanna Marinin hallitusohjelmassa 2019 julkiset hankinnat on nostettu yhdeksi kehittämisen kohteeksi (Pääministeri Sanna Marinin ... 2019). Kansallisesti on aloitettu Hankinta-Suomi -toimenpideohjelma. Tällä pyritään tekemään julkisista hankinnoista vaikuttavampia. Tähän liittyen on julkaistu kansallinen julkisten hankintojen strategia, sen toimeenpanon kuvaus ja strategiset vaikuttavuusmittarit. Julkisten hankintojen strategiassa keskiössä ovat taloudellinen, sosiaalinen ja ekologinen kestävyys. (Kansallinen julkisten hankintojen strategia 2020.) Sosiaalisen kestävyuden osalta pyritään edistämään yhteiskuntavastuuta hankintojen kautta. Tähän pyritään edistämällä yhteiskuntaan ja ihmisiin kohdistuvia myönteisiä vaikutuksia esimerkiksi edistämällä muita heikommassa asemassa olevien työllistymistä sekä ihmisoikeuksien ja työelämän perusoikeuksien toteutumista. (Sosiaalinen kestävyys s.a.)

Merkittävää on, että julkisten hankintojen strategiaa kehitetään kaikkien edellä kuvattujen osa-alueiden näkökulmista, moninäkökulmaisesti. Kehitettyyn sosiaalisen kestävyuden ulottuvuuden mittaristoon sisältyy niiden hankintayksilöiden määrän kartoittaminen, jotka käyttävät työllistämisehtoa hankinnoissaan, tai jotka edistävät ihmisoikeusriskien tunnistamista ja perusoikeuksien toteutumista hankinnoissaan. Tämä tapahtuu keräämällä *Hilmasta*, eli valtionvarainministeriön omistamasta julkisten hankintojen ilmoituskanavasta sinne vapaaehtoisesti annettua tietoa. Kyselytutkimuksen avulla puolestaan pyritään kartoittamaan, onko työ- ja oppisopimuspaikkoja luotu vaikeassa asemassa oleville hyödyntäen työllistämisehtoa. (Kansallinen julkisten hankintojen strategia 2020.)

Vastuullisuuden vähimmäisvelvoitteiksi hankintoihin liittyen on myös tehty Code of Conduct -ohjeistus. Sen taustalla on kansainvälisiä sopimuksia. Sen avulla on mahdollista tunnistaa hankintatilanteissa niitä tuotteita ja palveluita, joissa voi olla muita suurempi riski ihmisoikeuksien ja työelämän perusoikeuksien loukkauksiin. Riskianalyysin avulla on mahdollista selvittää hankinnan suunnitteluvaiheessa esimerkiksi ihmisoikeusriskien toteutumista hankinnassa. (Lehto & Lehtomäki 2021.)

Taulukossa 12. eritellään suomalaista sosiaalitalouden kehittämis- ja tutkimustointa.

Taulukko 12. *Sosiaalitalous kehittämis- ja tutkimuskohteena Suomessa.*

Julkaisu	Keskeiset suositukset/toimenpide-ehdotukset SOMAN näkökulmasta
Hankinta-Suomi Vaikuttavat julkiset hankinnat -toimenpideohjelma (Hankinta-Suomi) https://vm.fi/hanke?tunnus=VM086:00/2019	Hankinta-Suomi on laajassa yhteistyössä laadittu kansallinen julkisten hankintojen strategia, jonka tavoitteena on lisätä julkisten hankintojen toimijoiden yhteistyötä ja kehittää hankintojen vaikuttavuutta.
Helne, T. ym. 2012. Sosiaalipolitiikka rajallisella maapallolla http://hdl.handle.net/10138/34643	Julkaisussa tarkastellaan sosiaalipolitiikkaa sosiaalisesti ja ekologisesti kestävänsä kehityksen näkökulmista.
Hirvilampi, T. 2015. Kestävänsä hyvinvoinnin jäljillä. Ekologisten kysymysten integroiminen hyvinvointitutkimukseen http://hdl.handle.net/10138/154175	Julkaisussa kehitetään kestävänsä hyvinvoinnin teoriaa, joka tunnistaa ihmisen ja luonnon välisen vuorovaikutuksen sekä kestävänsä tavoitteet. Kestävänsä hyvinvoinnin kokonaisuuteen kuuluvat kohtuullinen elintaso, mielekäs ja vastuullinen toiminta, merkitykselliset suhteet ja elävä läsnäolo.
Kansallinen julkisen hankintojen strategia 2020 https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162418/Kansallinen%20julkisten%20hankintojen%20strategia.pdf?sequence=1&isAllowed=y	Kansallinen julkisten hankintojen strategia koostuu kehittämisen osa-alueesta, jotka ovat kaikki riippuvaisia toisistaan: taloudellinen, sosiaalinen ja ekologinen kestävyys, strateginen johtaminen, tietojohdaminen ja vaikuttavuus.

<p>Kansallinen julkisten hankintojen strategia Toimeenpanon kuvaus 2020 https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162418/Liite%201%20toimeenpanon%20kuvaus.pdf?sequence=2&isAllowed=y</p>	<p>Kansallisen julkisten hankintojen strategian toimenpiteiden ensivaiheiden kuvaus.</p>
<p>Kansallinen julkisten hankintojen strategia Strategiset vaikuttavuusmittarit 2020 https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162418/Liite%202%20strategiset%20vaikuttavuusmittarit.pdf?sequence=3&isAllowed=y</p>	<p>Kansallisen julkisten hankintojen strategian vaikuttavuusmittarit ja mittaamisen kokonaisuus. Sosiaalisen kestävyysmittarin osalta tahtotilana on edistää hankinnoilla sosiaalista yhteiskuntavastuuta julkishallinnon sekä yksityisen ja kolmannen sektorin yhteistyönä Tavoitteena on edistää muita heikommassa työmarkkina-asetemassa olevien työllistymistä siihen soveltuviissa hankinnoissa sekä edistää hankinnoissa ihmisoikeuksien ja työelämän perusoikeuksien kunnioittamista.</p>
<p>Merenmies, J. & Kostilainen, H. 2007. Sosiaalisten vaikutusten mittaaminen ja hyödynttäminen https://www.vates.fi/media/tyollistamisen_ammattilaiset/kirjat/teema-sosiaaliset_vaikutukset_2007.pdf</p>	<p>Julkaisussa esitellään sosiaalisten vaikutusten mittaamiseen kehitettyjä menetelmiä.</p>
<p>Sosiaalinen vastuullisuus julkisissa hankinnoissa, 2019 https://osuva.uwasa.fi/bitstream/handle/10024/9470/osuva_8749.pdf?sequence=1&isAllowed=y</p>	<p>Pro gradu -tutkielma sosiaalisesti kestävästä hankinnoista julkisissa hankinnoissa. Siinä kuvataan sosiaalisesti vastuullista julkista hankintaa ja avataan sosiaalisen vastuullisuuden kautta saavutettavia tavoitteita ja hyötyjä.</p>
<p>Sosiaalitalous – täplikäs kuin leopardin turkki, 2015 https://tyottomat.fi/images/karenski/karenski_sisanomat-1995-5.pdf</p>	<p>Työttömien valtakunnallisen yhteistoimintajärjestön Karenssisanomat -lehden (5/1995) artikkelin mukaan sosiaalitalous liittyy aina paikalliseen kehitykseen, jolloin paikalliset ratkaisut ja paikalliset organisaatiot ovat sosiaalitalouden perusta. Sosiaalitalouden yksikössä ihminen ja ihmisen työ on pääomaa ja voittoa tärkeämpää. Suhtautuminen sosiaalitalouteen on erilaista Etelä- ja Pohjois-Euroopassa. Skandinaviassa suhtaudutaan epäillen esim. uusosuuskuntiin, mutta esim. Italiassa ja Espanjassa perustuslakiin on kirjattu sosiaalitalouden käsite ja osuustoiminnan edistäminen. Päinvastoin kuin Pohjois-Euroopassa Etelä-Euroopassa osasta sosiaalipalveluiden tuottamisesta vastaavat yhdistykset.</p>
<p>Suomen julkisten hankintojen tilannekuva, 2020 https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162171/VM_2020_25.pdf?sequence=1&isAllowed=y</p>	<p>Julkaisussa esitellään julkisten hankintojen nykytilaa seitsemän teeman kautta, jotka ovat: hankintojen johtaminen, osaaminen ja kyvykkyydet, taloudellinen kestävyys, sosiaalinen kestävyys, ekologinen kestävyys, innovaatiot sekä markkinoiden toimivuus. Teemojen välillä on sidoksia ja riippuvuuksia, joita on tuotu esille kunkin teeman yhteydessä.</p>
<p>Toimivat hankinnat -teemaryhmä https://vm.fi/hankinnat-toimivat-hankinnat</p>	<p>Toimivat hankinnat -teemaryhmän tehtävänä on suunnitella ja käynnistää konkreettiset toimet, joilla tuetaan kansallisen julkisten hankintojen strategian tavoitteiden toimeenpanoa. Hankintojen keskeisenä tavoitteena on saada hankintayksiköiden ja niiden asiakkaiden käyttöön tarkoituksenmukaisia, toimivia ja laadukkaita palveluita. Asiakasosallisuuden keinojen kehittäminen on edellytys toimiville palveluille loppuasiakkaan näkökulmasta.</p>
<p>TYÖTÄ JULKISILLA HANKINNOILLA – kansainvälisistä toimintatavoista mallia Suomeen, 2013</p>	<p>Julkaisussa esitellään kansainvälisin esimerkein julkisten hankintojen kautta avautuviin mahdollisuuksiin työllistymisen kysymyksissä.</p>

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/110625/URN_ISBN_978-952-302-034-4.pdf?sequence=1	
Vastuullisten ruokapalveluiden hankintaopas https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163640/Vastuullisten_ruokapalveluiden_hankintaopas_2021.pdf?sequence=1&isAllowed=y	Julkaisussa kuvataan kattavasti ja esimerkein vastuullisen ruokapalvelun hankintaan liittyviä ulottuvuuksia.
Vastuullisuuden vähimmäisvelvoitteet liite (Code of Conduct) ja niiden käyttäminen julkisissa hankinnoissa, 2021 https://vm.fi/documents/10623/102149009/Vastuullisuuden+v%C3%A4himm%C3%A4isvelvoitteet+-+ohjeistus+word.pdf/62f18bf0-3bad-8941-f515-d3491df40558/Vastuullisuuden+v%C3%A4himm%C3%A4isvelvoitteet+-+ohjeistus+word.pdf?t=1639573503096	Mikäli riskianalyysin perusteella hankinnassa on riski työntekijöiden ihmisoikeuksien loukkauksiin, hankintasopimukseen on liitettävä Code of Conduct –liite ja liitä sitä koskevat sopimusehdot.
YHTEISKUNNALLINEN YRITTÄJYYS SUOMESSA Malli osatyökykyisten henkilöiden työllistämiseen, 2021 https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/505400/DIAK_TYOELAMA_24_web.pdf?sequence=2	Julkaisussa avataan yhteiskunnallisen yrittäjyyden kehittämistä Suomessa ja arvioita kansainvälisistä, työllisyyttä edistävästä malleista sekä hahmotellaan suomalaista mallia.
Yhteisötalous hyvinvoinnin tukena, 2010 https://www.ksl.fi/app/uploads/2022/01/yhteisotalous-hyvinvoinnin-tukena.pdf	Julkaisussa kuvataan yhteisötalouden ja kansalaisyhteiskunnan ulottuvuuksia ja mahdollisuuksia hyvinvointia tukemassa.

Sosiaalitalous on moniulotteinen ja sen vuoksi myös varsin haasteellinen toimintakäytäntöjen kehittämisen ja uudistamisen näkökulmista. Kestävän kehityksen ja hyvinvoinnin huomioiminen luo keskeisen perustan sosiaalitalouden edistämiseksi Suomessa. Tähän vastaa osaltaan laajassa yhteistyössä laadittu Hankinta-Suomi kansallinen julkisten hankintojen strategia. Kansainväliset maaesimerkit konkretisoivat ja antavat potentiaalisia toteuttamisesimerkkejä myös suomalaiseen sosiaalitalouden ja yhteiskunnallisen yrittäjyyden edistämisen kehittämiseen.

2.6 Sosiaalitalous Lapissa

Myös Lapin maakunnan alueella kehitetään ja tutkitaan sosiaalitaloutta ja sen problematiikkaa huomioiden ja kuvaten lappilaista toimintaympäristöä mahdollisuuksineen ja rajoituksineen. Väestö- ja elinkeinorakenne alueellisen ja paikallisen muuttoliikkeen lisäksi sekä etäisyydet luovat omat reunaehdonsa lappilaiselle sosiaaliselle ja yhteiskunnalliselle yrittäjyydelle.

Taulukossa 13. eritellään lappilaista sosiaalitalouden kehittämis- ja tutkimustoimintaa.

Taulukko 13. Sosiaalitalous kehittämis- ja tutkimuskohteena Lapissa.

Julkaisu	Keskeiset suositukset/toimenpide-ehdotukset SOMAN näkökulmasta
<p>Ainonen, M. ym. 2020. Kohti sosiaalisesti kestävää taloutta Lapin maakunnassa https://www.theseus.fi/handle/10024/346129</p>	<p>Julkaisussa kerrotaan, miten yhteisötaloutta kehittämällä voitaisiin edistää heikossa työmarkkina-asemassa olevien työllisyyttä ja yhteisöjen elinvoimaa. Yhteisötalouden kehitys ei ole ollut Suomessa erityisen edistysellistä heikossa työmarkkina-asemassa olevien näkökulmasta. Myönteisiä esimerkkejä löytyy muista EU-maista. Teos on tarkoitettu työllisyys- ja yhteisötalouden asioista kiinnostuneille ja palveluissa toimiville, julkisissa hankinnoissa toimiville, aluekehittäjille ja eri tason päätöksentekijöille sekä koulutusorganisaatioille.</p>
<p>Ainonen, M. & Viinamäki, L. (toim.) 2021. Sosiaalitaloudesta yhteiskunnallisesti kestävää kehitystä Lapin maakuntaan https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/703331/B_24_2021_Sosiaalitaloudesta_yhteiskunnallisesti_kestavaa_kehitysta_Lapin_maauntaan.pdf?sequence=1&isAllowed=y</p>	<p>Artikkelikokonaisuudessa tarkastellaan maakuntatasolla sosiaalisesti kestävä talouden tilannetta Lapin näkökulmasta sekä paikannetaan sosiaalitaloutta Suomessa ja EU-maissa; Kuopion ja Vantaan kaupunkien esimerkit konkretisoivat, miten sosiaalisia kriteereitä on luotu ja käytetty julkisissa hankinnoissa; asiantuntija-artikkeleissa kuvataan työhönvalmennuksen tuloksia ja vaikutuksia sekä työllisyystoimien kuntatason taloudellisia vaikutuksia; Italian, Espanjan ja Ruotsin maaesimerkit konkretisoivat maakohtaisia sosiaalitalouden perustalle rakentuvia toteutusmahdollisuuksia.</p>
<p>Lappi Arktinen ja kansainvälinen menestyjä. Kansainvälistymisen ja älykkään erikoistumisen strategiset prioriteetit 2018–2022 https://www.lapinliitto.fi/wp-content/uploads/2020/11/Kansainvalistymisen-ja-alykkaan-erikoistumisen-strategiset-prioriteetit-vuosille-2018-2022.pdf</p>	<p>Strategiassa sitoudutaan sosiaalisesti kestävä talouden mallien eteenpäinviemiseen, joilla tavoitellaan yhteiskunnallista hyötyä. Lappi kuuluu komission European Social Economy regions -pilottiin 30 muun alueen kanssa, jossa etsitään parhaita käytäntöjä sosiaalisesti kestävä talouden edistämiseksi. Yhteistyöllä tavoitellaan verkostoitumista. Hankintojen sosiaalisen kestävyden huomioiminen on yksi painopiste, jossa julkinen hankintatoimi voi omalta osaltaan edistää alueen elinvoimaisuutta mahdollistamalla paikallisten yritysten osallistumisen tarjouskilpailuihin. Hankintojen kehittämiseen halutaan mukaan kaikki julkiset hankkijat sekä hankkeet.</p>
<p>Lappi-sopimus, Lapin maakuntaohjelma 2022–2025 https://www.lapinliitto.fi/wp-content/uploads/2022/02/Lappi-sopimus-2022-1.pdf</p>	<p>Sosiaalisesti kestävä talous on yksi maakuntastrategian arktisen talouden kasvukeino. Hankinnat nähdään osana sosiaalisesti kestävää taloutta. Tällä tavoitellaan elinvoimaa ja pitovoimaa. Tavoite on, että sosiaalinen kestävyys olisi yksi yritysten arvoista ja sosiaalisesti kestäviä yrityksiä olisi Lapissa paljon. Sosiaalisesti kestävä talouden kehittämistä tulee koordinoita ja mukana tulee olla sitoutuneita toimijoita.</p>
<p>Social Economy in Lapland 2019 https://arcticsmartness.eu/wp-content/uploads/2018/09/Social-economy-brochure.pdf</p>	<p>Sosiaalisesti kestävä talouden koordinoitu ja monen organisaation toimesta tapahtuva kehittäminen, hankintojen sosiaalisen vaikutuksen mittaaminen, rahoitusta ja neuvontaa yrityksille sosiaalisen vaikuttavuuden lisäämiseen, muiden alueiden parhaiden käytäntöjen kartoitus. Tämä liittyy älykkään erikoistumisen strategiaan, jotta tavoitteet ovat samoja.</p>
<p>Älykäs erikoistuminen tukemassa aluekehitystä ja kansainvälistymistä https://arcticsmartness.eu/s3-kumpuunpanuudet/#socialeconomy</p>	<p>Tämäkin liittyy edelliseen kohtaan sekä älykkääseen erikoistumiseen. Linkissä korostetaan aiemmin mainittujen asioiden lisäksi investointimahdollisuuksien löytämistä sosiaalisesti kestävä yritystoiminnan edistämiseksi, sekä mahdollisuus vaikuttaa siihen, että sosiaalisesti kestävä talous huomioidaan EU-politiikassa</p>

Lapissa sosiaalitaloutta ja yhteiskunnallista yrittäjyyttä edistetään paikalliset reunaehdot huomioiden kansallisia ja kansainvälisiä kokemuksia hyödyntäen. Keskeisessä alueellisessa kehittämis- ja primus motorin roolissa toimii Lapin liitto lappilaisen korkeakoulusektorin keskittyessä tutkimusavusteiseen sosiaali- ja yhteisötalouden alueelliseen ja paikalliseen kehittämiseen.

3 HANKKEEN TYÖPAJASARJA: VASTUULLISUUS JULKISISSA HANKINNOISSA JA NIIDEN VAIKUTUSTEN MITTAAMINEN

3.1 Työpajojen tavoite

Kesän ja syksyn 2022 aikana hankkeessa toteutettiin viiden etätyöpajan sarja, jonka tavoitteena oli kartoittaa Lapin kuntien ja julkisten organisaatioiden tarpeet ja toiveet, vaikuttavat tekijät sosiaalisten kriteerien käyttämiseen sekä hahmottaa kohderyhmien ratkaisutarpeet. Työpajoista kolme oli suunnattu Lapin kuntien edustajille ja kaksi Lapin julkisten organisaatioiden edustajille. Työpajasarjan lisäksi hankkeessa toteutettiin yksilöhaastatteluja sekä järjestettiin kaksi webinaaria.

3.2 Työpajojen, haastatteluiden ja webinaarien toteutus

Alkukartoituksen tekemiseksi kaikille julkisista hankinnoista kiinnostuneille järjestettiin kesän 2022 aikana non-stop-työpaja Padlet-verkkoalustalla. Työpajaan oli mahdollista osallistua haluamanaan ajankohtana. Työpaja jaettiin yhdeksään kysymykseen, jossa käsiteltiin osallistujien käsitystä sosiaalisesta vaikuttamisesta, yleisesti organisaatiokohtaisia arvoja ja niiden toteutumista sekä organisaation hankintojen kehityskohteita.

Non-stop-työpajassa osallistujia oli Lapin ammattikorkeakoulusta sekä Rovaniemen kaupungilta. Saatujen vastausten perusteella osallistujat pitävät vastuullisuutta organisaation keskeisenä tavoitteena, mutta sen toteutuminen hankintaprosessissa ei välttämättä ole arkipäivää. Hankintojen tulevaisuuden kehittämiskohteina esiin nousi etenkin uusien käytänteiden ja luominen, jotta vastuullisuus saadaan hankintoja ohjaavaksi arvoalinnaksi sekä markkinavuoropuheluun panostaminen ja kumppanuuksien kehittäminen yritysten kanssa, jotta hankinnalle asetetut vastuullisuusvelvoitteet ovat oikeanlaisia ja ne toteutuvat käytännössä.

Seuraavissa työpajoissa alkukartoituksen tekemistä jatkettiin, ja selvitettiin osallistujien hankintaosaamisen tasoa, haasteita, joita hankintoja tehtäessä ilmenee sekä näkemyksiä siihen, millaiseksi osallistujat mieltävät sosiaalisen vastuullisuuden, ja millä tavalla hankintojen sosiaalista vaikuttavuutta voitaisiin todeta ja arvioida. Kunnille suunnatussa työpajassa Kemin kaupungin elinkeinopäällikkö *Hanna Alila* kertoi sosiaalisesti kestävästä hankinnoista alueen elinvoiman lisääjänä ja kuinka Kemissä on tiedostettu hankintojen merkittävä vaikutus alueen elinvoimaisuuden, taloudellisen aktiivisuuden ja yleisen kehityksen kannalta. Kemissä on kiinnitetty huomiota pienten ja keski suurten yritysten osallistumismahdollisuuksiin hankintojen tarjouskilpailuissa muun muassa markkinakartoituksen ja vuoropuhelun avulla sekä jakamalla hankinnat pienempiin osiin. Näin pyritään tukemaan aluetaloutta työpaikkojen syntymisen kautta niin alueellisesti kuin maakunnallisestikin.

Yleisesti niin kunnille kuin julkisille organisaatioillekin suunnatuissa työpajoissa huomattiin, että julkisten hankintojen kirjo on laaja, ja hankintojen monipuolisuus, toimijoiden erilaiset tarpeet ja osaaminen olivat näkyvästi esillä. Yhteistä osallistujien kesken oli, että sosiaalisen vastuullisuuden huomioiminen hankinnoissa koetaan uudeksi asiaksi, eikä keinoja sen käytäntöön viemiseen ole juuri kehitetty. Sosiaalisesti vastuullisten hankintojen toteuttamisessa haasteiksi koettiin erityisesti vähäiset keinot kiinnittää huomiota sosiaalisesti kestävään hankintaprosessiin, kuten sosiaalisten kriteerien seurantaan. Työpajaosallistujien mukaan organisaatioilla ei myöskään ole prosesseja, jotka ohjaisivat hankintojen laadun parantumista. Hankintojen tekoon varatut resurssit ovat riittämättömät ja hankintoja tehdään varsinaisen työn ohessa. Koetaan, että vastuullisten hankintojen kehittämiseen ei myöskään ole riittävää hankintaosaamista. Ratkaisuna tähän esiin nousi erityisesti johdon rooli ja sen tärkeyden

huomioiminen. Johdolta kaivataan selkeää suunnannäyttämistä. Ylhäältä päin tulevien strategisten linjausten ja ajattelumallien muutosten nähtiin ratkaisevan osaltaan resurssi- ja osaamispulaa.

Työpajojen lisäksi kaikille Lapin kunta- ja julkisyhteisöjen toimijoille, jotka ovat tekemisissä julkisten hankintojen parissa, tai joita julkiset hankinnat kiinnostavat, järjestettiin webinaari, joka keskittyi muun muassa kestävyiden ja sosiaalisen vastuullisuuden keskeisten käsitteiden avaamiseen sekä julkisten hankintojen hankintalainsäädäntöön. Webinaarin asiantuntijapuhujina toimivat ihmisoikeusjuristi ja yritys vastuuasiantuntija *Merja Pentikäinen* Opinio Juris -yrityksestä sekä hyvinvointioikeuden ja julkisen sektorin markkinoiden professori *Kirsi-Maria Halonen* Lapin yliopistosta. *Merja Pentikäinen* on mukana muun muassa Hankinta-Suomi-ohjelman sosiaalinen kestävyys -teemaryhmätyöskentelyssä ja *Kirsi-Maria Halonen* on hankintalakiin perehtynyt juristi-asiantuntija.

Merja Pentikäinen korosti ennen kaikkea, että sosiaalisen vastuun perustana on ihmisoikeusvastuu ja fundamentaaliset ihmisoikeudet. Julkishallinnon toimijoiden ei tule aiheuttaa negatiivisia ympäristö-, ihmis- tai yhteiskuntavaikutuksia, minkä lisäksi tulisi pyrkiä tekemään hyvää. Julkisten organisaatioiden ja kuntien tulee toimia suunnannäyttäjinä ja vetureina sosiaalisen vastuullisuuden edistämiseksi. Sosiaalisten kriteereiden liittämistä ihmisoikeusperustaan ja sosiaalisten kriteereiden toteutumista ja vaikuttavuuden arviointia on kyettävä tekemään organisaatioiden taholta, ja viime kädessä hyvin mietityt organisaatioiden arvot määräävät sen, miten organisaatio toimii.

Omassa puheenvuorossaan *Kirsi-Maria Halonen* korosti, että julkisilla varoilla tulee tehdä ostoja, joissa varoja käytetään tehokkaasti ja läpinäkyvästi. Samanaikaisesti julkisilla varoilla pyritään edistämään yhteiskunnallisesti merkittäviksi katsottuja tavoitteita, kuten kestävyystavoitteita. Hankintojen sosiaalisen vastuullisuuden huomioimisessa tulisi keskittyä yhteen toimialaan kerrallaan ja kiinnittää huomiota hankinnan suunnitteluvaiheeseen ja siihen, mitkä ovat juuri kyseisen hankintatyyppin ja hankintasopimuksen kannalta tärkeimpiä huomioitavia seikkoja. Hankintalain puitteissa hankintayksiköiden oma harkintavalta hankinnoissa on merkittävä, sillä hankintalaki määrittää vain hankintaprosessin reunaehdot. Hankintalaki ei itsessään, vastoin laajaa käsitystä, määritä esimerkiksi sitä, mitä ostetaan tai mitä sopimusehtoja hankintasopimuksessa sovelletaan.

Hankkeessa tehtiin lisäksi täsmähaastatteluja täydentämään työpajojen antia. Seniortek Oy:n toimitusjohtaja *Pasi Nurmela* korosti hankintaosaamisen tärkeyttä. Hankintalaki on kaikille osapuolille sama, ja osaaminen korostuu erityisesti silloin, kun hankintakriteereiksi aletaan hinnan sijasta laatimaan muita argumentteja ja pisteytystä. Myös itse tuotteen ja palvelun tunteminen on tärkeää. *Pasi Nurmelan* mukaan nykyisessä tarjouskilpailuprosessissa hintaan kiinnitetään huomiota laadun kustannuksella. Hyvä laatu ja tuotteen elinkaari kulkevat usein käsi kädessä, hyvällä laadulla pystytään turvaamaan tuotteen elinkaarta. Hankintojen kilpailutuksella voidaan vaikuttaa alueen elinvoimaan työpaikkojen pysyvyyden kautta. Mikäli lappilaiset yritykset eivät menesty tarjouskilpailuissa, tarkoittaa se työpaikkojen ja sitä kautta osaamisen häviämistä alueelta.

Haastattelussa Meriva-säätiön toimitusjohtaja *Hilkka Halonen* kertoi kestävien periaatteiden huomioimisen tarjouspyynnössä olevan tärkeää. Tähän saakka niitä on huomioitu vähäisissä määrin. Laadullisten, kestävien periaatteiden huomioiminen on tärkeää erityisesti aluetalouden kannalta. Alueen elinvoiman näkökulmasta kustannusten hallinta ja työllisyyden tukeminen ovat keskeisiä. Lähellä tuotettua tulisi arvostaa. Hankinnat avaavat mahdollisuuden tukea lappilaisten hyvinvointia ja arjen turvallisuutta.

Lapin ammattikorkeakoulun hankintakoordinaattori *Petri Ronkainen* kertoi Lapin ammattikorkeakoulun hankinnoissa tehtävästä sosiaalisen vastuullisuuden

kehitystyöstä, ja kuinka organisaation omatoimisuus sekä johdon sitoutuminen ovat olleet avainasemassa sosiaalisesti kestävien hankintojen kehittämisessä.

Hankkeen lopussa järjestettiin hankkeen tuloksia kokoava webinaari. Webinaarissa kehityspäällikkö *Elina Tarkkonen* kertoi Palvelukeskus Helsingissä tehdystä hankintoihin liittyvästä sosiaalisen vastuullisuuden kehitystyöstä. Palvelukeskus Helsingissä on alettu kehittää sosiaalisen vastuullisuuden huomioimista hankinnoissa, jolloin tärkeää on tunnistaa ja ymmärtää hankintojen olevan merkittäviä strategisia päätöksiä ja kaikilla hankinnoilla on vaikutuksia. Sosiaalisen vastuullisuuden kannalta riskit voivat realisoitua myös Suomessa ja kotimaisten hankintojen kohdalla. Sosiaalisesti vastuullisia hankintoja tulee katsoa kokonaisuutena, ei vain esimerkiksi työllistämisehdon kautta. *Elina Tarkkonen* mukaan sosiaalisen vastuullisuuden kehitystyössä tavoitteen asettaminen, eli sen päättäminen, mitä hankinnalla halutaan edistää, on haastavinta. Tavoitteen hahmottaminen vie aikaa ja vaatii organisaatiolta resursseja. Hankinnalle on myös osattava asettaa oikeanlaiset kriteerit ja kriteereiden toteutumista on osattava seurata oikeanlaisilla mittareilla, mikäli mittari on huono tai vääränlainen, kriteeri ei toteudu. Kriteerien toteutumisen seuranta vaatii yhteistyötä hankinnan toteuttajien kanssa, ja hankinnan tilaajan tulee valvoa kriteereiden toteutumista. Palvelukeskus Helsingissä sosiaalisten vaikutusten mittareina käytetään muun muassa sitä, millaista muutosta halutaan nähdä, eli kuinka paljon esimerkiksi positiivisten vaikutusten osuus on kasvanut sopimuskauden aikana. Jotta sosiaalisen vastuullisuuden kehitystyö hankinnoissa voi edetä, tarvitaan yhteistyötä, vuoropuhelua toimittajan kanssa sekä tietoisuuden lisäämistä. On tärkeää, että sosiaalisten kriteereiden painoarvo hankintasopimuksessa on sama kuin muillakin vastuullisuuden kriteereillä. Samalla tulee ottaa huomioon se, että toimittajatahoilla on kyky vastata kriteereihin. Tämä edellyttää ymmärrystä siitä, mikä on toimittajakentän tietotaso sosiaaliseen vastuullisuuteen liittyen.

3.3 Loppupäätelmät työpajoista

Tämän hankkeen kehittämistavoitteena oli innostaa ja sitouttaa sosiaalisesti kestävä talouden toimijoiden piiriin kunnat ja julkiset organisaatiot sosiaalisesti kestävien hankintojen ja sosiaalisten vaikutusten mittaamisen avulla. Tiedonhakanavina käytettiin Lapin kunnille ja julkisille organisaatioille suunnattuja työpajoja sekä webinaareja, minkä lisäksi tiedonkeruuta tehostettiin yksilöhaastatteluiden kautta.

Työpajojen toimivuus tiedonhankinnassa ei vähäisen osallistujamäärän vuoksi ollut paras mahdollinen ja työpajoja oli hankkeen sisältöön nähden suunniteltu toteutettavaksi liian monta. Vastuullisuuden osa-alueista sosiaalinen vastuullisuus on aiheena vähemmän esillä verrattuna esimerkiksi ekologiseen vastuullisuuteen ja terminä se koetaan epäselväksi, vieraaksi ja hankintojen yhteydessä uudeksi, mikä on saattanut vaikuttaa työpajojen osallistujamääriin.

Riittävän kokonaiskuvan saamiseksi työpajojen lisäksi toteutettiin yksilöhaastatteluja, jotka osoittautuivat työpajoja toimivammaksi tiedonkeruumenetelmäksi. Yksilöhaastattelujen kautta saatiin syvällisempää tietoa ja kattavampi kuva kunkin organisaation tilasta ja haastateltavien ajatuksista sosiaalisen vastuullisuuden suhteen.

Työpajojen ja haastatteluiden lopputuloksena voidaan sanoa, että sosiaalinen vastuullisuus osana organisaation hankintaprosessia nähdään etäisenä ja vielä sisäisesti jäsentymättömänä asiana, jonka edistämiseksi tarvittaisiin hankintaosaamisen koulutusta, resursseja hankintaprosessien kehittämiseen sekä ennen kaikkea johdon tukea ja näkemystä siihen, kuinka sosiaalisen vastuullisuuden huomioimisesta tulee luonteva osa organisaation hankintaprosessia ja strategiaa.

Kunkin organisaation tulee yksilöllisesti laatia omat toimenpiteensä hankintojen sosiaalisen vastuullisuuden kehittämiseksi. Sosiaalisesti vastuullisia hankintoja

edistettäessä organisaatioiden on tärkeää keskittyä aluksi yhteen toimialaan kerrallaan ja soveltaa jo opittuja toimintamalleja vähitellen uusille toimialoille, jokaisen hankinta-prosessin yksilöllisyys huomioiden.

4 SOSIAALISTEN VAIKUTUSTEN MITTAAMISEN TYÖKALUPORTFOLION KOKOAMINEN KUNNILLE JA JULKISILLE ORGANISAATIOILLE

4.1 Työkaluportfolion tavoite

Hankkeen tuotoksena koottiin ns. työkaluportfoliot kunnille ja julkisille organisaatioille sosiaalisten vaikutusten mittaamisen tueksi. Portfolioiden koostamisen aineistona olivat työpajoissa ja haastatteluin sekä hankkeen aikana tehdyn tiedonhaun myötä karttunut tilannekuva siitä, millaista hankintoihin liittyvä työ käytännössä on tällä hetkellä eri organisaatioissa, ja millaiset asiat haastavat sosiaalisten näkökohtien huomiointia hankintaprosesseissa. Portfolioita on näiden havaintojen ja keskustelujen pohjalta kehitetty tukemaan organisaatioita sosiaaliseen kestävyysliittävien asioiden huomiointissa.

Useissa organisaatioissa asia on vasta alkuvaiheessaan, ja niissäkin, joissa asiaa on jo jonkin aikaa kehitetty, kehitystyö jatkuu edelleen. Lisäksi työn aikana ilmeni, että kaikille organisaatioille sopivaa kaikenkattavaa työkalua ei ole mahdollista tuottaa, koska organisaatiot ovat erilaisia, ja niiden toimintaympäristöt ovat erilaisia, vaikka ne operoivatkin julkisella sektorilla. Näin ollen portfolioiden tulisi olla sellaisia, joiden avulla organisaatiot voivat löytää oman näkökulmansa asiaan ja arvioida omaa tilannettaan. Toisin sanoen tässä vaiheessa olennaista organisaatioille on päästä asiassa alkuun, ja työkalujen on tarkoitus auttaa näiden ensimmäisten askelten ottamisessa ja seuraavien suuntaamisessa. Useissa organisaatioissa erityisiä resursseja asiaan ei ole vielä tässä vaiheessa, ja hankkeen myötä kävi ilmiselväksi, että ne ovat keskeisin edellytys organisaation osaamisen kehittymiseksi asiassa. Työn myötä ilmeni myös, ettei käytännössä vielä tässä vaiheessa ole mielekäästä mitata muuta, kuin organisaation omaa toimintaa ja kehittymistä sosiaalisen kestävyysliittävien asioiden huomiointissa. Eurot tai jokin muu luku ovat mittareina puutteellisia kuvaamaan tämän kaltaista laadullista asiaa. Näin ollen portfoliot keskittyvät avustamaan organisaatioita sosiaalisen vastuullisuuden hahmottamisessa, ja hankkeen tavoitteeksi otetussa asiaan innostamisessa.

4.2 Työkaluportfolioiden toteutus

Kehitystyön alussa pidetyt työpajasarjat antoivat tietoa portfolioiden kehittämisen tueksi. Ennen toista työpajasarjaa portfoliot työstettiin testattavaan muotoon. Toinen neljän etätyöpajan sarja Lapin kunta- ja julkisten organisaatioiden toimijoille järjestettiin joulukuussa 2022. Työpajasarjan tarkoituksena oli testata ja saada palautetta työkaluportfoliosta. Julkisille ja kuntatoimijoille järjestettiin kaksi erillistä työpajaa kummallekin. Vaikka kunnille ja julkisille organisaatioille laadittiin omat työkaluportfolionsa, pääpiirteittäin ne ovat saman sisältöiset, koska haasteet osoittautuivat työn edetessä hankintojen tekemisen osalta samankaltaisiksi organisaatioiden eroista huolimatta.

Työpajojen tuloksina oli, että työkaluportfolioilta toivottiin selkeämpää ja johdonmukaisempaa ulkoasua sekä esimerkkejä, jotka avaavat ja taustoittavat erilaisia sosiaalisesti vastuullisia hankintatilanteita ja -prosesseja entistä paremmin. Sosiaalinen kestävyys ja sosiaalinen vastuullisuus ovat käsitteinä laajoja, ja niille on olemassa monta eri määritelmää. Työpajoissa toivottiin, että työkaluportfolioissa käytettyä sanastoa voitaisiin avata enemmän, jotta käytetty kieli avautuu portfolion käyttäjille paremmin. Palautteena saatiin, että työkaluportfolio voi toimia tietoisuuden lisääjänä organisaatiolle, mutta resurssipula nähtiin jälleen yhtenä esteenä portfolion käyttöönotolle. Jotta työkalu voisi olla osana organisaation hankintojen valmisteluprosessia, tarvitaan

strategista tukea, koko organisaation laajuista hyväksyntää ja yhteistyötä muun muassa johdon, substanssiosaajien sekä hankintayksiköiden välillä.

4.3 Loppupäätelmät työkaluportfolioista

Kehitysideoiden myötä portfolioita on kehitetty edelleen muotoon, jossa ne ovat nyt. Kritiikin lisäksi saimme portfolioihin liittyen myönteistä palautetta erityisesti niiltä, joilla oli jo ollut resursseja sosiaalisen kestävyuden huomioimisessa hankintaprosessien aikana. Tämä vahvisti käsitystämme, että olemme oikealla tiellä. Sosiaalisen kestävyuden huomioimisesta nousi kaksi pääasiallista ja jo aiemmin mainittuakin asiaa esiin. Kyseessä on organisaatiokohtainen – sisäinen – kehittämisprosessi, ja organisaatiot eroavat tässä keskenään. Haasteiden osalta merkitystä ei välttämättä ole sillä, onko kyse kunnasta vai muusta julkisesta organisaatiosta, vaan strategioista, niiden toteutuksesta ja resursoinnista. Yhdestä organisaatiosta ei voi viedä valmista ratkaisua toiseen organisaatioon, vaan jokaisen organisaation täytyy aloittaa sosiaalisen kestävyuden huomiointi hankinnoissa jostakin ko. organisaatiolle sopivasta tilanteesta, ja askel askeleelta kehittää käytäntöjään ja prosessejaan aiheessa.

Portfolioilla pystymme antamaan organisaatioille lähtökohdan, jolla he voivat arvioida ja mitata omaa tilannettaan, sekä tunnistaa kehitystarpeita ja suuntia seuraaville askeleilleen. Asiantuntijoiden kanssa käymiemme keskustelujen perusteella organisaatiot todennäköisesti kehittävät oman ohjeistonsa ja työkalunsa sosiaalisen kestävyuden huomioimiseen, joka on räätälöity heidän omiin tarpeisiinsa, ja nämä portfolioit voivat toimia sellaisten työkalujen lähtökohtana.

5 TYÖKALUPORTFOLIO KUNNILLE JA JULKISILLE ORGANISATIOILLE

5.1 Mikä on portfoliotyökalun tarkoitus?

Näillä työkaluista toivomme olevan apua julkisten hankintojen sosiaalisen kestävyyskehittämiseen. Toivomme, että organisaatiot saavat työkalusta irti ainakin seuraavia asioita:

- Oman organisaation tämänhetkisen valmiuden konkretisointi sosiaalisen kestävyyskehittämisen huomioinnissa
- Ideoita, mitä organisaatiossa tulisi tehdä seuraavaksi
- Käsitys siitä, millaisia seikkoja sosiaaliseen kestävyyskehittämiseen liittyy
- Ymmärrys siitä, että kysymyksessä on kehittämisprojekti, jossa opitaan organisaatiolle sopivia tapoja edistää sosiaalista kestävyyskehittämistä hankinnoissa
- Tunnistetaan julkisen rahan käyttö konkreettiseksi strategiseksi toiminnaksi organisaatiossa.
- Hankintaa valmistelevalle asiantuntijalle johdettava katsaus asioista, joita hankinnan sosiaalisen kestävyyskehittämiseen voi liittyä

Hankintojen valmistelu ja toteuttaminen on työlästä, ja usein hankintoihin liittyvät tehtävät ovat vain osa niitä tekevien työkuormaa. Hankintoihin ja niiden kehittämiseen kannattaa kuitenkin panostaa resursseja. Useilla organisaatioilla on strategioissaan vastuullisuuden ja kestävyyskehittämisen edistäminen. Organisaation kannattaa pohtia vuosittain julkisiin hankintoihin käyttämänsä rahamäärää, ja pyrkiä toimiin, jotka edistävät strategian toteutumista myös sosiaalisen kestävyyskehittämisen osalta julkisen rahan käytössä.

Työkalu ei ole mutkien suoristaja tilanteessa, jossa johdon tuki kestävyyskehittämiseen hankinnoissa puuttuu, mutta se voi toimia johdon ja muun henkilöstön apuna, kun asiaa kehitetään.

5.2 Mitä tarkoitetaan sosiaalisilla vaikutuksilla?

Sosiaalisilla vaikutuksilla tarkoitetaan muun muassa asioita, jotka vaikuttavat ihmisoi-keuksien toteutumiseen, yksilön kannalta kestäväan työllistymiseen, elämänlaatuun ja hyvinvointiin. Hankintojen tapauksessa voidaan tarkastella esimerkiksi palvelun toteut- tajan tai tuotteen valmistajien työoloja, työn mielekkyyteen liittyviä seikkoja, tai alihan- kinta- ja tuotantoketjuja. Mahdollista on huomioida hankinnoissa myös hankinnan vai- kutukset esimerkiksi hankitun palvelun loppukäyttäjiin.¹⁵

Julkisiin hankintoihin käytetään noin 30 miljardia euroa vuodessa. Provosoiden voi- daan sanoa, että jokainen hankinta vaikuttaa jollain tapaa johonkin. Realismia on to- deta, että organisaation kannattaa lähteä kehittämään sosiaalisesti kestävien hankin- tojen tekemistä jostakin hankinnasta, mutta määrätietoisesti, tavoitteellisesti ja kehitty- mishakuisesti. Hankinnat kannattaa nähdä organisaation strategian toteuttamisena ja yhtenä strategian työvälineenä, ei strategiasta irrallisena asiana. (Taulukko 14.)

¹⁵ European Commission 2021 luettelee seuraavat sosiaalisen kestävyyskehittämisen osa-alueet hankinnoissa olennaisiksi: Oikeudenmukaisten työllistymismahdollisuuksien ja sosiaalisen osallisuuden edistäminen, syrjäytyneiden ryh- mien yhteiskunnallisen integraation ja osallisuuden edistäminen, mahdollisuuksien luominen yhteisöpalvelu- ja yhteiskunnallisia yrityksiä varten, ihmisarvoisen työn edistäminen, sosiaalisten ja työelämäoikeuksien nou- dattamisen varmistaminen, esteettömyys, ihmisoikeuksien kunnioittaminen ja eettistä kauppaa koskevat ky- symykset, laadukkaiden sosiaali-, terveys-, koulutus- ja kulttuuripalvelujen tuottaminen, YK:n kestävä kehityksen tavoitteiden toteuttaminen sekä kysynnän ja kannustimien luominen vastuullisemmalle ja kestävämmälle. Alueellisten tilanteiden huomiointi ja niiden mukaan toimien kohdentaminen. Hankinnoilla julkiset ostajat voivat edistää työllistymismahdollisuuksia, työvoiman täydennys- ja uudelleen koulutusta, ihmisarvoista työtä, sosiaalista osallisuutta, sukupuolten tasa-arvoa ja syrjimättömyyttä, esteettömyyttä ja saavutettavuutta, kai- kille suunnittelua ja eettistä kauppaa sekä pyrkiä parantamaan sosiaalisten normien noudattamista.

Taulukko 14. SOMA-hankkeen kuntien kilpailutusarvot ja asukasluku 2019.

Kunta	Kilpailutusten arvo HILMA:ssa 2019	Asukasluku
Rovaniemi	108 000 000 €	64 000
Kemi	16 200 000 €	20 000
Kittilä	13 000 000 €	6 500
Muonio	3 400 000 €	2 300

Lähde: Handatan hakukone ostolaskudata.fi

5.3 Miten sosiaalisia vaikutuksia voidaan arvioida?

Asia on luonteeltaan laadullinen, ja useimmille organisaatioille uusi ja kehittyvä. Siksi vaikuttavuuden mittaamisen tärkein yksikkö tässä vaiheessa on organisaation omat valmiudet ja kehittyminen sosiaalisessa kestävydessä.

Sosiaalisella vastuullisuudella voidaan saavuttaa myös taloudellisia hyötyjä, mutta sosiaalisen vastuullisuuden ja kestävyuden ensisijainen mittayksikkö ei ole euro.

5.4 Millaisten hankintojen tarkasteluun työkalua voi käyttää?

Työkalu on laadittu tyypillisten tavara- ja palveluhankintojen näkökulmasta. Kun sosiaalista kestävyttä halutaan soveltaa hankinnoissakin, on huomioitava, että organisaatiossa ollaan oppimassa uutta asiaa. Sosiaalisten näkökulmien sisällyttäminen kaikkiin hankintoihin ei ole tässä vaiheessa realistista, vaan organisaatioiden on valittava omasta näkökulmastaan käsin, millaisten hankintojen kohdalla sosiaalisen kestävyden näkökulmaa ryhdytään kehittämään. Työvoimavaltaisten alojen hankinnat ovat yksi luonteva kohde, koska sosiaalisissa vaikutuksissa on kyse vaikutuksista ihmisiin.

Tavarahankintoihin saattaa liittyä hankalasti hahmotettavia alihankintaketjuja, tai tavarahankinnat tapahtuvat osin jonkin palveluhankinnan osana. Tavarahankintojen osalta työkalun tarkoitus on olla ajatuksen herättäjä siihen, miten organisaatiossa voitaisiin kehittää myös tavarahankintojen sosiaalista vastuullisuutta.

5.5 Miten työkalua käytetään?

Työkalu toimii rasti ruutuun -periaatteella. Tarkentavissa kysymyksissä valittavana ovat vaihtoehdot ”Kyllä”, ”Ei” ja ”Jatkossa”. Tarkoitus on vastata tämän hetken tilanteen mukaisesti, eli valita vaihtoehto sen mukaan, huomioidaanko asiaa jo, tai nähdäänkö se organisaatiossa sellaiseksi, jota halutaan kehittää jatkossa. Jos työkalua käytetään prosessin kehittämisen välineenä, ”Jatkossa” kohtaan voidaan kirjata niin haluttaessa myös tavoiteajankohta. Lopussa on myös kysymyksiä, joiden perusteella organisaatiossa on tarkoitus pohtia, miten sosiaalista kestävyttä voidaan jatkossa ottaa paremmin huomioon.

Jos asia on organisaatiossa uudehko, työkalun voi ottaa keskustelunaloittajaksi työryhmälle, joka kehittää organisaation toimintaa, ja samalla työryhmä voi pohtia, mitä asioiden huomioiminen vaatii, ja millä askelilla ko. organisaatiossa voitaisiin edetä.

5.6 Työkaluportfolio kunnille

Organisaation nykytilanne ja kehittäminen

Mikä kolmesta vaihtoehdosta kuvaa parhaiten organisaation nykytilaa?

Aloittelija		Kehittyvä		Kokenut		
-------------	--	-----------	--	---------	--	--

Aloittelija	Kehittyvä	Kokenut
Emme ole vielä sisällyttäneet sosiaalisiin näkökohtiin liittyviä seikkoja kilpailutuksiin.	Edellisen kohdan sisältö	Aiempien tasojen kohdat toteutuvat
Haluaisimme kehittää sosiaalisen vastuullisuuden huomioiduista hankinnoista.	Sosiaalinen vastuullisuus on strategioissa nostettu korkealle prioriteetille	On olemassa jo prosesseja, joilla sosiaalisia kriteerejä tuodaan hankintoihin
	Olemme tietoisia mm. Hankinta-Suomi -toimenpideohjelmasta ja Keino-osaamiskeskuksesta	Tunnistetaan hankintoja, joissa sosiaalisia kriteerejä voidaan soveltaa
	Pyrimme soveltamaan vastuullisuuden vähimmäisvelvoitteita hankinnoissa (Code of Conduct), esimerkiksi Hankinta-Suomi -toimenpideohjelmassa laadittua mallia	Kommunikoidaan markkinoiden suuntaan hankintoihin liittyvistä sosiaalisista tavoitteista
	Tunneimme ja olemme mallintaneet omat hankintaprosessimme	Ollaan asetettu tavoitteita hankinnoille sosiaalisesta vastuullisuudesta
	Sosiaalisen vastuullisuuden kehittämiseen hankinnoissa on olemassa jo työaikaresursseja, ja johdon tuki	Toiminnan kehittämistä varten on olemassa kanavat palautteelle, seuranta ja prosessit tehdyistä kilpailutuksista oppimiselle
	Sosiaalisia kriteerejä on sovellettu jo jossain hankinnassa	Hankintoja tekeville on olemassa ohjeita myös sosiaalisten vaikutusten huomioimisesta
		Toiminta on edennyt yksittäisistä kokeiluista vakiintuneemmalle tasolle

Mitä olemme hankkimassa?

Olemme hankkimassa palvelua seuraavilta aloilta
Siivouspalvelut
Ravintolapalvelut
Rakennusala
Jokin muu työvoimavaltainen ala

Tietyt alat ovat riskialttiita myös Suomessa. Alihankintaketjut voivat hämärtää työtä tekevien todellista asemaa, tai alalla työskentelee paljon ihmisiä, joilla suomen kielitaito on heikko, mikä voi saattaa heidät haavoittuvaan asemaan.

Olemme hankkimassa tuotteita seuraavilta aloilta

Tekstiilit (kuten työvaatteet, työkengät)
Elektroniikka ja IT
Rakennus- ja maisemointimateriaalit
Terveystuotteet, sairaala- ja leikkaussalitarvikkeet
Muu

Tietyt tuoteryhmät ovat erityisen ongelmallisia työolojen takia. Ongelmia voi olla kaikissa tuotantoketjun vaiheissa. Vaikka viimekätinen myyjä toimisi vastuullisesti, voi ongelmia olla aiemmissa vaiheissa, ja koko ketjua voi olla hankala selvittää.

Millaisia riskejä tunnistamme tai haluaisimme tunnistaa jatkossa?

Hankintoihin liittyvien sosiaalisten riskien tiedostaminen ja niihin perehtyminen on olennainen osa sosiaalisen vaikuttavuuden lisäämistä.

	Kyllä	Ei	Jatkossa
Olemme tietoisia riskialoista työntekijöiden ihmisoikeuksien näkökulmasta? Työvoimavaltaisilla aloilla työntekijät voivat olla erityisen haavoittuvassa asemassa. Näitä ovat erityisesti yllä mainitut alat, joihin työllistyy paljon nuoria tai muutoin työelämään siirtyviä sekä ulkomaa-laistaustaisia.			
Tarkastelemme riskialoihin liittyviä seikkoja? (esimerkiksi Riskienarvioinnin työkalu , Heuni 2021) Olemme selvittäneet yleisellä tasolla millaisia riskejä palvelujen hankintaan työntekijän kannalta voi liittyä, ja haluamme huomioida niitä hankinnoissa.			
Huomioimme hankintaa valmistellessamme, työllistääkö yritys työntekijöitä alihankintaketjujen tai henkilöstövuokrausyritysten kautta? Jos palvelun tuottamiseen liittyy alihankintaketjuja ja vuokratyövoimaa, voi siitä aiheutua sekaannuksia työkohteessa, sekä työntekijälle ongelmia jatkuvuuden puuttumisena, epämääräisenä johtamisena, sekä huonona palkkauksena ja omien oikeuksien valvomisen vaikeutena.			
Huomioimme hankintaa valmistellessamme, kuinka yritys huomioi mahdollisten suomen kieltä taitamattomien tai muulla tavalla heikommassa työmarkkina-asemassa olevien työntekijöiden työhön liittyvien oikeuksien toteutumisen? Esim. vieraskielisen työntekijän voi olla vaikea päästä perille työsopimuksesta tai oikeuksistaan.			
Hankintaa valmistellessamme kiinnitämme huomiota palvelua toteuttavien työntekijöiden työehtoihin ja asemaan yritykseen nähden? Työskentelevätkö he yritykselle, vai ovatko he vuokratyövoimaa? Onko selvää, kuka on työntekijöiden työnantaja, vai ovatko työntekijät yrittäjän kaltaisessa asemassa?			
Tuotehankintoja tehdessämme selvitämme eri tuotannon vaiheisiin liittyviä ihmisoikeusriskejä (raaka-aineiden hankinta, komponenttien valmistus, tuotteen valmistus)? Ks. esim. https://anskaffelser.no/en/english/english/public-procurement-and-human-rights			

Tavarahankinnat ovat haasteellisia pitkien tuotantoketjujen takia, ja hankinnoissa saatetaan käyttää hankintarenkaita, jotka tekevät varsinaisen hankintatyön. Kuitenkin haasteiden tunnistaminen on tärkeä ensimmäinen vaihe, jotta niihin voidaan kehittää ratkaisuja.			
Tunnettu tuotteiden alihankintaketjuja?			
Tiedämme, millaisia alihankintaketjuja tavarahankintoihin liittyy. Ketjut voivat olla pitkiä, tai tietoa voi olla vaikea saada.			

Vaikutus työllisyyteen

	Kyllä	Ei	Jatkossa
Haluamme käyttää työllistämisehtoa?			
Olemme arvioineet, onko työllistämisehto sopiva tähän hankintaan?			
Onko tällä hankinnalla ja siihen osallistuvilla yrityksillä mahdollisuutta vastata työllistämisehtoon?			
Haluamme edistää paikkakunnalla jo olevien työpaikkojen tai palvelujen säilyvyyttä?			
Uusien työpaikkojen luomisen lisäksi hankinnoilla on vaikutusta jo olemassa oleviin työpaikkoihin.			
Haluamme edistää harjoittelupaikkojen tai oppisopimustyöllistymisen saatavuutta?			
Harjoittelu- ja oppisopimuspaikat ovat hyviä portteja työelämään, ja edesauttavat paikkakunnalle tai alueelle jäämistä ja sitoutumista. Tässä haasteita kohtaavat esimerkiksi kansainväliset tutkinto-opiskelijat, joiden on vaikea löytää harjoittelupaikkaa Suomesta.			
Haluamme kannustaa palkkaamaan heikosti työllistyvä henkilö?			

Työn vaikutus työntekijään

	Kyllä	Ei	Jatkossa
Haluamme huomioida tekijöitä, jotka tekevät työstä palkitsevaa tekijälleen (työsuhteeseen liittyvät seikat, työn mielekkyyteen liittyvät seikat)			
Sosiaalista vastuullisuutta on huomioida asioita, jotka tekevät työstä mielekästä. Esimerkiksi onko työllä jatkuvuutta, minkä tasoista palkkaus on, palkitaanko erityisen hyvästä suorituksesta jollakin tavalla, onko työssä kehittymisen mahdollisuuksia, tai millaisia asioita edellytetään työnjohdolta?			
Olemme tiedostaneet työllistämiseen liittyvät haasteet, kun halutaan työllistää vaikeasti työllistyviä ihmisiä?			
Tiedämmekö, kuinka sopivia työntekijöitä löydetään tai onko heitä?			
Olemme kiinnittäneet huomiota hankinnan tuottavan tahon valmiuteen ottaa vastaan ohjausta tarvitseva työntekijä?			
Jos haluamme edellyttää sellaisten henkilöiden työllistämistä, jotka saattavat tarvita työssään erityistä tukea jollain tapaa, olemme huomioineet asian hankintaa valmistellessamme.			

Haluamme huomioida, millainen työllistäminen on yksilön ja alueen kannalta kestävä (työsuhteeseen liittyvät seikat, palkkaus, työhön liittyvät edut, työajat, työn mielekkyyteen liittyvät seikat, sellainen työn luonne, joka vie ihmistä eteenpäin elämässään)

Työllistääkö hankinta ihmisiä mahdollisesti lyhyeksi aikaa ja osa-aikaiseen työhön, vai onko työllä jatkuvuutta? Viekö työ tekijäänsä elämässä eteenpäin, vai saattaako se aiheuttaa jopa hankaluuksia osa-aikaisuuden tai lyhyen keston takia? Edistääkö työ alueelle sitoutumista?

Hankintaan liittyvät prosessit

	Kyllä	Ei	Jatkossa
Sosiaaliseen kestävyteen liittyvistä näkökohdista keskustellaan markkinavuoropuhelussa?			
Viestitäänkö markkinoille vastuullisuustavoitteista?			
Annamme palveluiden tuottajien ehdottaa ja ideoida toimia, joilla voitaisiin saavuttaa haluamiamme sosiaalisen kestävyden tavoitteita?			
Ajotellaanko yrityksiä kumppaneina, joiden kanssa toteutetaan vastuullisuutta?			
Työllistämisehtoa käytettäessä käytämme rekrytoinnin tukea tarjoavia toimijoita?			
Yksi työllistämisehtoon liittyvä kysymys on, voiko työllistämisehto itsessään toimia muita työllistämistoimia parempana työllistäjänä.			
Olemmeko huomioineet palvelun hankinnassa muihin kuin palvelun tuottaviin työntekijöihin liittyviä sosiaalisia vaikutuksia? (asioita, kuten saavutettavuus tai esteettömyys esim. palvelun käyttäjien näkökulmasta)			
Palvelun tai tuotteen loppukäyttäjät voivat myös olla taho, jonka näkökulmasta sosiaalista kestävyttä tarkastellaan. Jos palveluja hankitaan esimerkiksi vanhuksille, lapsille, tai muille ihmisille, joilla on erityistarpeita inhimillisestä näkökulmasta, osataanko näitä huomioida? Helpottavatko tai vaikeuttavatko esim. hankittavatko tietotekniset ratkaisut loppukäyttäjien elämää, liittyykö kuntalaisten palveluihin sosiaalisen kestävyden näkökohtia, joita voidaan hankintojen yhteydessä huomioida?			

Hankintaprosessin seuranta

	Kyllä	Ei	Jatkossa
Tiedämme, kuinka seuraamme hankinnan sosiaalisiin vaikutuksiin liittyvien ehtojen toteutumista?			
Seuranta vaatii keinoja, jotka eivät kohtuuttomasti rasittaisi hankkijaorganisaatiota. Tiedämmekö mitä ehtoja meidän tulisi seurata, ja onko meillä seurantaan joitakin keinoja, esim. vuosittainen katsaus yritysten kanssa, tai muita keinoja?			

<p>Sisällytämme hankintaan toimenpiteitä, joihin ryhdytään, mikäli sosiaalisiin vaikutuksiin liittyvät ehdot tai kriteerit eivät toteudu?</p> <p>Hankinnassa ilmeneviä ongelmia voidaan ajatella sanktioitavina laatu- tai sopimusrikkomuksina. Onko meille selvää, millaisia keinoja voimme tai haluamme käyttää?</p>			
<p>Hankintaprosessin jälkeen keräämme systemaattisesti kokemukset ja huomiot, ja reflektoidemme, mitä opimme prosessista tällä kertaa?</p> <p>Vastuullisuuden kehittäminen on oppimis- ja kehittämisprosessi, joka etenee yksi askel kerrallaan. Keräämmekö kokemuksia ja tunnistameko kehittämistarpeita kunkin hankintaprosessin jälkeen?</p>			
<p>Vaihdammeko näitä kokemuksia ja parhaita käytäntöjä muiden hankintoja toteuttavien organisaatioiden kanssa alueella tai valtakunnallisesti?</p> <p>Onko meillä verkostoja, joissa keskustella hankintojen vastuullisuuden kehittämisestä?</p>			
<p>Viestimmekö tulevista hankinnoista ja kestävyys tavoitteistamme aktiivisesti?</p> <p>Tietävätkö yritykset käynnistyvistä kilpailutuksista ja siitä, että ko. hankintaan sisältyy kestävyteen liittyviä tavoitteita?</p>			
<p>Viestimmekö tämän hankinnan sosiaalisesta vaikuttavuudesta ulospäin ja sisäisesti?</p> <p>Tunnetaanko organisaation sisällä, kuinka kestävyttä pyritään edistämään myös hankinnoissa? Kerrotaanko kestävyystoimista myös ulospäin? Kestävyteen liittyvät toimenpiteet kiinnostavat yhä enemmän myös kuntalaisia.</p>			

	Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
Osaamme hyödyntää hankintaprosessin mahdollisuuksia					
Käymme vuoropuhelua markkinoiden kanssa					
Tunnistamme sosiaalisen kestävyteen liittyviä tekijöitä					

	Erittäin heikko	Melko heikko	Keskin-kertainen	Hyvä	Erinomainen
Yleisarvosana tälle hankintaprosessille sosiaalisten vaikutusten näkökulmasta					

Yllä olevaan taulukkoon liittyen:

Miten kehitämme edelleen asioita, joissa onnistuimme?

Miten kehitämme asioita, joissa meillä on vielä kehitettävää?

Miten tunnistamme onnistumiset tai kehityskohdat paremmin?

5.7 Työkaluportfolio julkisille organisaatioille

Organisaation nykytilanne ja kehittäminen

Mikä kolmesta vaihtoehdosta kuvaa parhaiten organisaation nykytilaa?

Aloittelija		Kehittyvä		Kokenut			
-------------	--	-----------	--	---------	--	--	--

Aloittelija	Kehittyvä	Kokenut
Emme ole vielä sisällyttäneet sosiaalisiin näkökohtiin liittyviä seikkoja kilpailutuksiin.	Edellisen kohdan sisältö	Aiempien tasojen kohdat toteutuvat
Haluaisimme kehittää sosiaalisen vastuullisuuden huomioimista hankinnoissa.	Sosiaalinen vastuullisuus on strategioissa nostettu korkealle prioriteetille	On olemassa jo prosesseja, joilla sosiaalisia kriteerejä tuodaan hankintoihin
	Olemme tietoisia mm. Hankinta-Suomi -toimenpideohjelmasta ja Keino-osaamiskeskuksesta	Tunnistetaan hankintoja, joissa sosiaalisia kriteerejä voidaan soveltaa
	Pyrimme soveltamaan vastuullisuuden vähimmäisvelvoitteita hankinnoissa (Code of Conduct), esimerkiksi Hankinta-Suomi -toimenpideohjelmassa laadittua mallia	Kommunikoidaan markkinoiden suuntaan hankintoihin liittyvistä sosiaalisista tavoitteista
	Tuntemme ja olemme mallintaneet omat hankintaprosessimme	On asetettu tavoitteita hankinnoille sosiaalisesta vastuullisuudesta
	Sosiaalisen vastuullisuuden kehittämiseen hankinnoissa on olemassa jo työaikaresursseja, ja johdon tuki	Toiminnan kehittämistä varten on olemassa kanavat palautteelle, seuranta ja prosessit tehdyistä kilpailutuksista oppimiselle
	Sosiaalisia kriteerejä on sovellettu jo jossain hankinnassa	Hankintoja tekeville on olemassa ohjeita myös sosiaalisten vaikutusten huomioimisesta
		Toiminta on edennyt yksittäisistä kokeiluista vakiintuneemmalle tasolle

Mitä olemme hankkimassa?

Olemme hankkimassa palvelua seuraavilta aloilta

- Siivouspalvelut
- Ravintolapalvelut
- Rakennusala
- Jokin muu työvoimavaltainen ala

Tietyt alat ovat riskialttiita myös Suomessa. Alihankintaketjut voivat hämärtää työtä tekevien todellista asemaa, tai alalla työskentelee paljon ihmisiä, joilla suomen kielitaito on heikko, mikä voi saattaa heidät haavoittuvaan asemaan.

Olemme hankkimassa tuotteita seuraavilta aloilta

- Tekstiilit (kuten työvaatteet, työkengät)
- Elektroniikka ja IT
- Rakennus- ja maisemointimateriaalit
- Terveydenhuolto-, sairaala- ja leikkaussalitarvikkeet
- Muu

Tietyt tuoteryhmät ovat erityisen ongelmallisia työolojen takia. Ongelmia voi olla kaikissa tuotantoketjun vaiheissa. Vaikka viimekätinen myyjä toimisi vastuullisesti, voi ongelmia olla aiemmissa vaiheissa, ja koko ketjua voi olla hankala selvittää.

Millaisia riskejä tunnistamme tai haluaisimme tunnistaa jatkossa?

Hankintoihin liittyvien sosiaalisten riskien tiedostaminen ja niihin perehtyminen on olennainen osa sosiaalisen vaikuttavuuden lisäämistä.

	Kyllä	Ei	Jatkossa
<p>Olemme tietoisia riskialoista työntekijöiden ihmisoikeuksien näkökulmasta?</p> <p>Työvoimavaltaisilla aloilla työntekijät voivat olla erityisen haavoittuvassa asemassa. Näitä ovat erityisesti yllä mainitut alat, joihin työllistyy paljon nuoria tai muutoin työelämään siirtyviä sekä ulkomaalaistaustaisia.</p>			
<p>Tarkastelemme riskialoihin liittyviä seikkoja? (esimerkiksi Riskienarvioinnin työkalu, Heuni 2021)</p> <p>Olemme selvittäneet yleisellä tasolla millaisia riskejä palvelujen hankintaan työntekijän kannalta voi liittyä, ja haluamme huomioida niitä hankinnoissa.</p>			
<p>Huomioimme hankintaa valmistellessamme, työllistääkö yritys työntekijöitä alihankintaketjujen tai henkilöstövuokrausyritysten kautta?</p> <p>Jos palvelun tuottamiseen liittyy alihankintaketjuja ja vuokratyövoimaa, voi siitä aiheutua sekaannuksia työkohteessa, sekä työntekijälle ongelmia jatkuvuuden puuttumisena, epämääräisenä johtamisena, sekä huonona palkkauksena ja omien oikeuksien valvomisen vaikeutena.</p>			
<p>Huomioimme hankintaa valmistellessamme, kuinka yritys huomioi mahdollisten suomen kieltä taitamattomien tai muulla tavalla heikommassa työmarkkina-asemassa</p>			

<p>olevien työntekijöiden työhön liittyvien oikeuksien toteutumisen?</p> <p>Vieraskielisen työntekijän voi olla vaikea päästä perille työehtosopimuksesta tai oikeuksistaan.</p>			
<p>Hankintaa valmistellessamme kiinnitämme huomiota palvelua toteuttavien työntekijöiden työehtoihin ja asemaan yritykseen nähden?</p> <p>Työskentelevätkö he yritykselle, vai ovatko he vuokratyövoimaa? Onko selvää, kuka on työntekijöiden työnantaja, vai ovatko työntekijät yrittäjän kaltaisessa asemassa?</p>			
<p>Tuotehankintoja tehdessämme selvitämme eri tuotannon vaiheisiin liittyviä ihmisoikeusriskejä (raaka-aineiden hankinta, komponenttien valmistus, tuotteen valmistus)? (Ks. esim. https://anskaffelser.no/en/english/english/public-procurement-and-human-rights)</p> <p>Tavarahankinnat ovat haasteellisia pitkien tuotantoketjujen takia, ja hankinnoissa saatetaan käyttää hankintarenkaita, jotka tekevät varsinaisen hankintatyön. Kuitenkin haasteiden tunnistaminen on tärkeä ensimmäinen vaihe, jotta niihin voidaan kehittää ratkaisuja.</p>			
<p>Tuntemme tuotteiden alihankintaketjuja?</p> <p>Tiedämme, millaisia alihankintaketjuja tavarahankintoihin liittyy. Ketjut voivat olla pitkiä, tai tietoa voi olla vaikea saada.</p>			

Vaikutus työllisyyteen

	Kyllä	Ei	Jatkossa
<p>Haluamme käyttää työllistämisehtoa?</p>			
<p>Olemme arvioineet, onko työllistämisehto sopiva tähän hankintaan?</p> <p>Onko tällä hankinnalla ja siihen osallistuvilla yrityksillä mahdollisuutta vastata työllistämisehtoon?</p>			
<p>Haluamme edistää paikkakunnalla jo olevien työpaikkojen tai palvelujen säilyvyyttä?</p> <p>Uusien työpaikkojen luomisen lisäksi hankinnoilla on vaikutusta jo olemassa oleviin työpaikkoihin.</p>			
<p>Haluamme edistää harjoittelupaikkojen tai oppisopimustyöllistämisen saatavuutta?</p> <p>Harjoittelu- ja oppisopimuspaikat ovat hyviä portteja työelämään, ja edesauttavat paikkakunnalle tai alueelle jäämistä ja sitoutumista. Tässä haasteita kohtaavat esimerkiksi kansainväliset tutkinto-opiskelijat, joiden on vaikea löytää harjoittelupaikkaa Suomesta.</p>			
<p>Haluamme kannustaa palkkaamaan heikosti työllistyvä henkilö?</p>			

Työn vaikutus ihmisiin

	Kyllä	Ei	Jat- kossa
<p>Haluamme huomioida tekijöitä, jotka tekevät työstä palkitsevaa tekijälleen (työsuhteeseen liittyvät seikat, työn mielekkyyteen liittyvät seikat)</p> <p>Sosiaalista vastuullisuutta on huomioida asioita, jotka tekevät työstä mielekästä. Esimerkiksi onko työllä jatkuvuutta, minkä tasoista palkkaus on, palkitaanko erityisen hyvästä suorituksesta jollakin tavalla, onko työssä kehittymisen mahdollisuuksia, tai millaisia asioita edellytetään työn johdolta?</p>			
<p>Olemme tiedostaneet työllistämiseen liittyvät haasteet, kun halutaan työllistää vaikeasti työllistyviä ihmisiä?</p> <p>Tiedämmekö, kuinka sopivia työntekijöitä löydetään tai onko heitä?</p>			
<p>Olemme kiinnittäneet huomiota hankinnan tuottavan tahon valmiuteen ottaa vastaan ohjausta tarvitseva työntekijä?</p> <p>Jos haluamme edellyttää sellaisten henkilöiden työllistämistä, jotka saattavat tarvita työssään erityistä tukea jollain tapaa, olemme huomioineet asian hankintaa valmistellessamme.</p>			
<p>Haluamme huomioida, millainen työllistäminen on yksilön ja alueen kannalta kestävä (työsuhteeseen liittyvät seikat, palkkaus, työhön liittyvät edut, työajat, työn mielekkyyteen liittyvät seikat, sellainen työn luonne, joka vie ihmistä eteenpäin elämässään)</p> <p>Työllistääkö hankinta ihmisiä mahdollisesti lyhyeksi aikaa ja osa-aikaiseen työhön, vai onko työllä jatkuvuutta? Viekö työ tekijäänsä elämässä eteenpäin, vai saattaako se aiheuttaa jopa hankaluuksia osa-aikaisuuden tai lyhyen keston takia? Edistääkö työ alueelle sitoutumista?</p>			

Hankintaan liittyvät prosessit

	Kyllä	Ei	Jat- kossa
<p>Toteutetaanko kilpailutus- ja hankintaprosessit keskitetysti joltakin tietyltä paikkakunnalta käsin, vai toteuttaako kukin toimipiste omat kilpailutuksensa?</p> <p>Esimerkiksi kilpailutetaanko Rovaniemen toimipisteen siivouspalvelujen hankinta Helsingin toimipisteestä käsin vai Rovaniemellä?</p>			
<p>Hankinnassa huomioidaan alueen tai paikkakunnan erityispiirteitä kestävyysnäkökulmasta?</p> <p>Etenkin jos hankinnat tehdään keskitetysti joltakin paikkakunnalta käsin, pyritäänkö pohtimaan millaisia kestävyysnäkökulmia hankintapaikkakunnalla hankintaan saattaa liittyä?</p>			

<p>Sosiaaliseen kestävyteen liittyvistä näkökohdista keskustellaan markkinavuoropuhelussa?</p> <p>Viestitäänkö markkinoille vastuullisuustavoitteista?</p>			
<p>Annamme palveluiden tuottajien ehdottaa ja ideoida toimia, joilla voitaisiin saavuttaa haluamiamme sosiaalisen kestävyden tavoitteita?</p> <p>Ajatellaanko yrityksiä kumppaneina, joiden kanssa toteutetaan vastuullisuutta?</p>			
<p>Työllistämisehtoa käytettäessä käytämme rekrytoinnin tukea tarjoavia toimijoita?</p> <p>Yksi työllistämisehtoon liittyvä kysymys on, voiko työllistämisehto itsessään toimia muita työllistämistoimia parempana työllistäjänä.</p>			
<p>Olemmeko huomioineet palvelun hankinnassa muihin kuin palvelun tuottaviin työntekijöihin liittyviä sosiaalisia vaikutuksia? (asioita, kuten saavutettavuus tai esteettömyys esim. palvelun käyttäjien näkökulmasta)</p> <p>Palvelun tai tuotteen loppukäyttäjät voivat myös olla taho, jonka näkökulmasta sosiaalista kestävyttä tarkastellaan. Jos palveluja hankitaan esimerkiksi vanhuksille, lapsille, tai muille ihmisille, joilla on erityistarpeita inhimillisestä näkökulmasta, osataanko näitä huomioida? Helpottavatko tai vaikeuttavatko esim. hankittavatko tietotekniset ratkaisut loppukäyttäjien elämää, liityykö kuntalaisten palveluihin sosiaalisen kestävyden näkökohtia, joita voidaan hankintojen yhteydessä huomioida?</p>			

Hankintaprosessin seuranta

	Kyllä	Ei	Jatkossa
<p>Tiedämme, kuinka seuraamme hankinnan sosiaalisiin vaikutuksiin liittyvien ehtojen toteutumista?</p> <p>Seuranta vaatii keinoja, jotka eivät kohtuuttomasti rasittaisi hankkijaorganisaatiota. Tiedämmekö mitä ehtoja meidän tulisi seurata, ja onko meillä seurantaan joitakin keinoja, esim. vuosittainen katsaus yritysten kanssa, tai muita keinoja?</p>			
<p>Olemme pohtineet, onko hankinnan kestävyystavoitteiden toteutumista mielekkäintä seurata toimipisteissä vai keskitysti?</p>			
<p>Sisällytämme hankintaan toimenpiteitä, joihin ryhdytään, mikäli sosiaalisiin vaikutuksiin liittyvät ehdot tai kriteerit eivät toteudu?</p>			

Hankinnassa ilmeneviä ongelmia voidaan ajatella sanktioitavina laatupoikkeamina, tai sopimusrikkomuksina. Onko meille selvää, millaisia keinoja voimme tai haluamme käyttää?

Hankintaprosessin jälkeen keräämme systemaattisesti kokemukset ja huomiot, ja reflektoidemme, mitä opimme prosessista tällä kertaa?

Vastuullisuuden kehittäminen on oppimis- ja kehittämisprosessi, joka etenee yksi askel kerrallaan. Keräämmekö kokemuksia ja tunnistammeko kehittämistarpeita kunkin hankintaprosessin jälkeen?

Vaihdammeko näitä kokemuksia ja parhaita käytäntöjä muiden hankintoja toteuttavien organisaatioiden kanssa alueella tai valtakunnallisesti?

Onko meillä verkostoja, joissa keskustella hankintojen vastuullisuuden kehittämisestä?

Viestimmekö tulevista hankinnoista ja kestävyiden tavoitteistamme aktiivisesti?

Tietävätkö yritykset käynnistyvistä kilpailutuksista ja siitä, että ko. hankintaan sisältyy kestävyteen liittyviä tavoitteita?

Viestimmekö tämän hankinnan sosiaalisesta vaikuttavuudesta ulospäin ja sisäisesti?

Tunnetaanko organisaation sisällä, kuinka kestävyttä pyritään edistämään myös hankinnoissa? Kerrotaanko kestävyystoimista myös ulospäin? Kestävyteen liittyvät toimenpiteet kiinnostavat yhä enemmän myös kuntalaisia.

	Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
Osaamme hyödyntää hankintaprosessin mahdollisuuksia					
Käymme vuoropuhelua markkinoiden kanssa					
Tunnistamme sosiaalisen kestävyteen liittyviä tekijöitä					

	Erittäin heikko	Melko heikko	Keskin-kertainen	Hyvä	Erinomainen
Yleisarvosana tälle hankintaprosessille sosiaalisten vaikutusten näkökulmasta					

Yllä olevaan taulukkoon liittyen:
Miten kehitämme edelleen asioita, joissa onnistuimme?
Miten kehitämme asioita, joissa meillä on vielä kehitettävää?
Miten tunnistamme onnistumiset tai kehityskohdat paremmin?

6 SOSIAALITALOUDEN TULEVAISUUDENNÄKYMÄT – LOPPU-PÄÄTELMÄT

Hyvä ja toimiva arki ei synny itsestään. Viime vuodet ovat osoittaneet, kuinka haavoittuvainen hyvinvointimme ja arkemme voi olla. Sujuva arki vaatii useiden hyvinvoinnin ulottuvuuksien yhtäaikaista toteutumista sekä niiden yhteistoimintaa. Arkemme toteutuu lähellämme, lähialueellamme. Lähellä tehdyillä ratkaisuilla ja toimintamalleilla on mahdollisuus vaikuttaa arkeemme ja hyvinvointiimme. Alueelliset ja paikalliset tarpeet on mahdollista, ja ne myös tulee huomioida (European Commission 2021g). Yksi esimerkki tästä on hankintojen sosiaaliset vaikutukset, joiden kautta on mahdollista vaikuttaa myönteisesti Lapin alueen elinvoimaan, sen ihmisten arkeen ja hyvinvointiin.

Aiemmassa Lapin alueen sosiaalitalouteen liittyvässä selvityksessä on nähty tärkeäksi julkisten hankintojen kehittäminen tukemaan osatyökykyisten työllisyyttä, kuin myös työvalmennussäätiöiden sosiaalisten ja yhteiskunnallisten vaikutusten mittaamisen sekä arvioinnin uusien menetelmien käyttöön ottaminen (Ainonen ym. 2020). Lappi oli mukana myös kansainvälisessä Socent SPAs -hankkeessa (Social Entrepreneurship in Sparsely Populated Areas, Interreg Europe). Sen tuloksena luotiin kullekin hankkeen alueelle toimintasuunnitelmat yhteiskunnallisen yrittäjyyden edistämiseksi. Vaikka hankkeen teema oli yhteiskunnallinen yrittäjyys, aihe kytkeytyi sosiaalisen kestävyuden kokonaisuuteen, ja sosiaalisesti kestävä talouden Lapin mallin kehitystyöhön. Lapissa yksi tunnistetuista tarpeista oli sosiaalisen vaikuttavuuden mittaamisen kehittäminen. Hankkeessa tarve nousi esiin sekä julkisiin hankintoihin että sosiaalisesti kestävään talouteen liittyen. Tässä hankkeessa on jatkettu aiempien hankkeiden viitoittamalla tiellä.

Sosiaalisten vaikutusten mittaaminen on sidoksissa alueen, hyvinvoinnin ja arjen lisäksi vastuullisuuteen ja kestävään kehitykseen, joita vasten sitä tulee peilata. Sosiaalinen vastuullisuus ei toteudu irrallaan muista vastuullisuuden näkökulmista. Sitoutuminen vastuullisuuteen ja kestävään kehitykseen pitää sisällään sosiaalisen näkökulman lisäksi ekologisen, taloudellisen ja kulttuurisen näkökulman toteutumisen varmistaminen. Hankintojen sosiaalisia ulottuvuuksia, sosiaalisten vaikutusten mittaamista ja niiden vaikutuksia tulee suhteuttaa isompaan vastuullisuuden kokonaiskehitykseen, eivätkä ne voi olla keskenään ristiriidassa. Ekologisen vastuullisuuden arviointiin on olemassa standardeja ja käytänteitä, mutta sosiaalisen vastuullisuuden arviointiin näitä vasta kehitetään. Työkalut eivät yksin riitä, vaan oleellista on organisaatioiden tämän työn tahtotila ja kehittämiseen tarvittavien resurssien varaaminen ja hyödyntäminen.

Julkisiin hankintoihin käytetty rahamäärä vuositasolla on noin 30 miljardia euroa. Jos tarkastellaan Suomen kuntia, julkisiin hankintoihin käytetään muutamasta miljonnasta muutamaa miljardiin euroon vuodessa. Hankintoihin käytettävät rahamäärät ovat toisin sanoen pienimmilläänkin huomattavia. Siksi hankintojen tekemistä kannattaisi organisaatioissa ajatella strategisena toimintana, ja varata niille sen mukainen asema. Välttää kannattaisi tilannetta, jossa hankintojen tekemiselle, eli strategian konkreettiselle toteuttamiselle rahan käytössä, ei ole riittävästi aikaa.

Hankinnat ovat yksi tehtävä organisaatioiden monien muiden tehtävien joukossa. Organisaatiot myös eroavat toisistaan sen suhteen, onko niissä hankintoihin tai vastuullisuusasioihin (tai molempiin) nimettyjä ja vastuutettuja henkilöitä. Vaikka organisaatiosta löytyisikin hankinta-asiantuntija, tekevät hankintoja usein kunkin substanssin asiantuntijat muun työnsä ohella. Julkisissa organisaatioissa resurssit ovat rajalliset, mikä näkyy hankintoja tekevien työntekijöiden kiireenä, ja mikä voi johtaa myös siihen, että myös hankintaprosessit pyritään hoitamaan ensisijaisesti mahdollisimman

tehokkaasti. Kun eri tavoin vastuullisia hankintoja halutaan edistää organisaatioissa, on johdon tuki ja työajan resursointi näiden hankintojen tekemiseen ja kehittämiseen kaikkein tärkeintä. Substanssiosaajien tietoisuuden lisääminen aiheesta on myös avainasemassa. Lisäksi hankinta ei pääty hankintasopimuksen allekirjoittamiseen, vaan varsinkin palvelujen käyttöönoton jälkeen tulisi olla riittävästi resursseja ja keinoja valvoa, kuinka hyvin sovitut asiat toteutuvat käytännössä. Vaikka aktiivisesti asiaa on kehitetty verrattain lyhyen aikaa, eri organisaatioissa työtä on jo aloitettu. Tiedonvaihto organisaatioiden välillä hyvistä käytännöistä olisi hyödyllistä ja edistäisi sosiaalista keskeytymättä laajasti, kenties avittaen myös resurssien tehokkaan käytön kehittämisessä.

Sosiaalisten vaikutusten mittaamisessa ja arvioinnissa korostuvat euromääräisen tarkastelun ja tavoitteiden sijaan laadullisemmat ulottuvuudet ja arvot. Tarkastelussa ja tavoitteena ovat erilaiset yleiset, yhteistä hyvää, ihmisten tasa-arvoa ja hyvinvointia korostavat normit. Hankkeessamme on muodostunut näkemys näiden tavoitteiden huomioimiseen hankinnoissa myös pitkäjänteisesti. Esimerkiksi mikäli hankinnoilla halutaan vaikuttaa alueen ihmisten työllistymiseen, tulisi hankinnoista avautuvat mahdollisuudet ihmisen työllistymisen polulla hyödyntää mahdollisimman kokonaisvaltaisesti ja pitkäjänteisesti.

Sosiaalisten vaikutusten mittaamista tulee tarkastella alueen tilanteen ja alueellisten erityistarpeiden näkökulmasta. Keskiössä on erityisesti sen tarkastelu, millaisia myönteisiä kehityskulkuja alueen elinvoimalle ja sen alueen asukkaille ja heidän hyvinvointilleen hankintojen sosiaalisten ulottuvuuksien huomioimisella on mahdollista saavuttaa. Jatkossa on entistä tärkeämpää huomioida hankintojen vaikutus alueen tilanteeseen. Tämä tarkoittaa sitä, että kaikkien alueella toimivien organisaatioiden, julkisten ja yritysten toimintamahdollisuuksia edistetään huolehtimalla, että paikallisilla toimijoilla on mahdollisuus osallistua kilpailutuksiin. Tämä edistää kaikkien alueen ihmisten, ei vain erityisessä asemassa olevien, työllistymismahdollisuuksia ja tukee Lapin alueen elinvoimaa. Jos toimijat pysyvät ja alueella myös alueen osaaminen kehittyy.

SOMA-hankkeen tulosten mukaan Lapin alueen toimijoiden on tärkeä tunnistaa ne mahdollisuudet, joita sosiaalisten vaikutusten tiedostaminen hankinnoissa eri organisaatioille tarjoaa. Lähtökohtana hankkeessa tuotetuissa työkaluportfolioissa on sen huomioiminen, missä vaiheessa tällä hetkellä ollaan organisaatiossa menossa ja miten asioita voidaan edelleen kehittää. Jokaisen organisaation erityispiirteet tulee huomioida tarvelähtöisesti sosiaaliseen vastuullisuuteen sovittoa. Tästä muodostuu jokaisessa organisaatioissa uniikki oppimis- ja kehittämisprosessi. Hankkeessa kehitetty portfolio-työkalu tukee tätä oppimis- ja kehittämisprosessia.

Sosiaalisten vaikutusten mittaamisen työkaluja ja keinoja tulee kehittää edelleen, ja tarkempien mittareiden kehittäminen on pitkäaikainen prosessi, johon tarvitaan monenlaista tiedonkeruuta mahdollisimman monesta organisaatiosta, sekä tämän kerätyn datan käsittelyä ja saattamista käytettävään muotoon. Sitä ennen kuitenkin organisaatioissa tulisi saada käyntiin sosiaalisten vaikutusten tunnistaminen ja edistäminen. Ellei näin tehdä, on riski, että mahdollinen edistyskellinenkään jatkokehitys ei löydy jalansijaa organisaatioissa, kun toiminnan juuret eivät ole kehittyneet.

Erilaisten kestäväan kehitykseen liittyvien kriteerien asettamista hankinnoille ei kannata arkailla. Tuotteiden ja palvelujen kestävyysnäkökulmat ovat monille yrityksille jo nyt kilpailutekijöitä ja edistettäviä asioita. Tulevaisuudessa sekä yritysten että julkisten toimijoiden lisäksi odotetaan ei pelkästään viestivän, vaan enenevässä määrin raportoivan omista vastuullisuustoimenpiteistään. Yrityksille erilaisia raportointimalleja on olemassa. Suomessa ja kansainvälisesti isompia yrityksiä koskee raportointivelvollisuus. Iso-Britanniassa on jopa kaupallisia työkaluja vaikutusten raportointiin, mikä signaalina ennakoii asian tärkeyttä tulevaisuudessa myös Suomessa. Lisäksi Suomessa pankit jo huomioivat rahoituspäätöksissään yritysten vastuullisuustilannetta.

Perinteisten työllisyyden, sosiaalisen osallisuuden, ihmisarvoisen työn, esteettömyyden ja syrjimättömyyden lisäksi sosiaalisten vaikutusten mittaamisessa on huomioitava alueelliset näkökulmat sekä kestävä kehitys ja vastuullisuuden kokonaisuus, ja se, miten niiden kautta on mahdollista vaikuttaa alueen elinvoimaan ja sen asukkaiden arkeen ja hyvinvointiin. Tärkeää jatkossa olisikin avata haluttuja vaikutuksia ja hahmotella niiden kautta syntyvää vaikuttavuutta alueelle ja sen asukkaiden hyvinvointiin, toimivaan ja turvalliseen arkeen.

KIRJALLISUUS

- Ainonen, M., Ketola, K. & Kohllechner-Autto, M. 2020. Kohti sosiaalisesti kestävää taloutta Lapin maakunnassa. LAPIN AMKIN JULKAISUJA Sarja B. Tutkimusraportit ja kokoomateokset 9/2020. Viitattu 7.6.2022 <https://www.theseus.fi/handle/10024/346129>
- Ainonen, M. & Viinamäki, L. (toim.) 2021. Sosiaalitaloudesta yhteiskunnallisesti kestävä kehitystä Lapin maakuntaan. LAPIN AMKIN JULKAISUJA Sarja B. Tutkimusraportit ja kokoomateokset 24/2021. Viitattu 6.6.2022 https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/703331/B_24_2021_Sosiaalitalou-des-ta_yhteiskunnallisesti_kestavaa_kehitysta_Lapin_maa-kun-taan.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Aluekehityksen kokonaisindeksin muodostaminen, MDI. Viitattu 16.6.2022 <https://www.mdi.fi/aluekehityksen-laaja-tilannekuva/aluekehityksen-kokonaisindeksin-muodostaminen/>
- Aluekehityksen laaja tilannekuva, MDI. Viitattu 13.6.2022 <https://www.mdi.fi/aluekehityksen-laaja-tilannekuva/>
- Arjen turvaan tiekartta -hanke. Viitattu 6.10.2022 <https://blogi.eoppimispalvelut.fi/arjenturvantiekartta/>
- Aro, T. 2022. KILPAILU KIIHTYY JA KIRISTYY. Kittilän positio keskeisillä kasvuun ja hyvinvointiin liittyvillä tunnusluvuilla. Kittilän tulevaisuus -seminaripuheenvuoro (30.3.2022). Coompanion. Viitattu 6.6.2022 <https://coompanion.se/sa-handlar-du-av-sociala-foretag/>
- Corporate sustainability due diligence. Viitattu 6.6.2022 https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/doing-business-eu/corporate-sustainability-due-diligence_en
- Buying Social - a guide to taking account of social considerations in public procurement (2nd edition) 2021. Viitattu 6.4.2022 <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/45767>
- Coompanion. Viitattu 3.4.2022 <https://coompanion.se/sa-handlar-du-av-sociala-foretag/>
- Corporate Social Responsibility (CSR). Viitattu 6.6.2022 <https://www.investopedia.com/terms/c/corp-social-responsibility.asp>
- Corporate sustainability due diligence. Viitattu 16.10.2022 https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_1145
- Encyclopedia.com 2019, Social Economy, BIBLIOGRAPHY. Viitattu 14.6.2022 <https://www.encyclopedia.com/social-sciences/applied-and-social-sciences-magazines/social-economy>
- European Commission. 2015. Policy Brief on Social Impact Measurement for Social Enterprises - Policies for Social Entrepreneurship, 2015. Viitattu 13.6.2022 <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=7815>
- European Economic and Social Committee. 2018. Best practices in public policies regarding the European Social Economy post the economic crisis. Viitattu 13.6.2022 <https://www.eesc.europa.eu/sites/default/files/files/qe-04-18-002-en-n.pdf>
- European Commission 2020a. A map of social enterprises and their eco-systems in Europe. Viitattu 18.5.2022 <https://www.google.com/search?q=a+map+of+social+enterprises+and+their+eco->

[systems+in+eu-
rope&rlz=1C1GCEB_enFI901FI905&oq=a+map&ags=chrome.0.69i59j69i57j0i512l
2j46i512j0i512l5.1885j0j15&sourceid=chrome&ie=UTF-8](https://www.socialenterprisebsr.net/2021/06/seu-study-making-socially-responsible-public-procurement-work-71-good-practice-cases-webuysocialeu/)

- European Commission. 2020b. Making Socially Responsible Public Procurement Work: 71 Good Practice Cases #WeBuySocialEU, 2020. Viitattu 13.6 2022 <https://www.socialenterprisebsr.net/2021/06/seu-study-making-socially-responsible-public-procurement-work-71-good-practice-cases-webuysocialeu/>
- European Commission 2021. Building an Economy that works for people: an action plan for the social economy 2021. Viitattu 1.10.2022 <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/d4a1fc26-6dd5-11ec-9136-01aa75ed71a1/language-en>
- European Commission. 2021a. Buying Social - a guide to taking account of social considerations in public procurement (2nd edition). Viitattu 13.6 2022 <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/45767>
- European Commission 2021b. Social Economy Action Plan. Viitattu 1.9.2022 <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1537&langId=en>
- European Commission. 2021c. COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS Building an economy that works for people: an action plan for the social economy 2021, COM/2021/778 final. Viitattu 13. 6 2022 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52021DC0778>
- European Commission 2021d. Scenarios towards co-creation of a transition pathway for a more resilient, sustainable and digital Proximity and Social Economy industrial ecosystem COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT 2021. Viitattu 13.6 2022 https://ec.europa.eu/growth/consultations/scenarios-towards-co-creation-transition-pathway-resilient-innovative-sustainable-and-digital_en
- European Commission 2021e. COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT Accompanying the document Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions Building an economy that works for people: an action plan for the social economy. Viitattu 20.11.2022 <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=89&newsId=10117&furtherNews=yes#navItem-1>
- European Commission. 2021g. Buying Social - a guide to taking account of social considerations in public procurement (2nd edition). Viitattu 5.5.2022 <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/45767>
- European Commission 2021f. Social Economy Action Plan. Viitattu 5.5.2022 <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1537&langId=en>
- European Economic and Social Committee 2018. Best practices in public policies regarding the European Social Economy post the economic crisis. European Economic and Social Committee. Viitattu 5.5.2022 <https://www.eesc.europa.eu/sites/default/files/files/qe-04-18-002-en-n.pdf>
- European komissio. 2021. Ihmisten hyväksi toimivan talouden rakentaminen: yhteisö-talouden toimintasuunnitelma. KOMMISSION TIEDO-NANTO EUROOPAN PARLAMENTILLE, NEUVOSTOLLE, EU-ROOPAN TALOUS- JA SOSIAALIKOMITTEALLE JA ALUEIDEN KOMITEALLE, 2021. Bryssel 9.12.2021 COM(2021) 778 final. Viitattu 9.6.2022 https://valtioneuvosto.fi/documents/1410877/97962892/9.12.2021+Komission+tiedonan-to+Yhteis%C3%B6talouden+toimintasuunnitelma_vi-ral-lin-en+k%C3%A4%C3%A4nn%C3%B6s.pdf/43878000-cb60-60cd-abba-

- f37cdb9bf914/9.12.2021+Komission+tiedonanto+Yhteis%C3%B6talouden+toimintasuunnitelma_viral-linken+k%C3%A4%C3%A4nn%C3%B6s.pdf?t=1641970839299
- EU:n julkisten hankintojen direktiivit. Viitattu 4.5.2022 <https://tem.fi/hankintadirektiivit>
- Final Report on Social Taxonomy 2022. Viitattu 5.5.2022 https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/business_economy_euro/banking_and_finance/documents/280222-sustainable-finance-platform-finance-report-social-taxonomy.pdf
- Government Procurement Agreement (GPA). Viitattu 8.5.2022 https://www.wto.org/english/tratop_e/gproc_e/gp_gpa_e.htm
- Grieshaber, R. 2021. Should we rely on monetary values for social value? Viitattu 5.12.2022 <https://impactreporting.co.uk/monetary-values-for-social-value/>
- 'HANKI JA TYÖLLISTÄ! Itseopiskelumateriaali julkisilla hankinnoilla työllistämiseen. 2016. THL. Viitattu 7.6.2022 <https://thl.fi/documents/10531/3919089/Itseopiskelumateriaali.pdf/cd5dc7c0-c24d-445c-bbb8-86f44df3d7d9>
- Hankinta-Suomi – julkiset hankinnat vaikuttavammiksi. Viitattu 6.6.2022 <https://vm.fi/hankinta-suomi>
- Hankinta-Suomi Vaikuttavat julkiset hankinnat -toimenpideohjelma (Hankinta-Suomi). Viitattu 15.5.2022 <https://vm.fi/hanke?tunnus=VM086:00/2019>
- Hankinta-Suomi-toimenpideohjelma. Viitattu 6.6.2022 <https://www.kuntaliitto.fi/laki/hankinta-suomi-julkiset-hankinnat-vaikuttavammiksi>
- Helne, T., Hirvilammi, T. & Laatu, M. 2012. Sosiaalipolitiikka rajallisella maapallolla. Viitattu 15.4.2022 <http://hdl.handle.net/10138/34643>
- Hankkeen esittelysivu 2022. SOMA–Sosiaalisten vaikutusten mittaaminen -hanke. Viitattu 4.5.2022 <https://blogi.eoppimispalvelut.fi/soma/>
- Helameri, E., Iivari, P., Raasakka, E. & Viinamäki, L. 2021a. Lapin arjen turvallisuuden tiekartta. Lapin ammattikorkeakoulun julkaisuja Sarja D. Muut julkaisut 5/2021. Viitattu 5.5.2022 <https://www.lapinamk.fi/loader.aspx?id=7783a9a0-90e8-490b-aa94-cbbb28b8415a>
- Helameri, E., Iivari, P., Raasakka, E. & Viinamäki, L. 2021b. Lapin arjen turvallisuuden tiekartan tausta-aineistot ja analyysit. LAPIN AMKIN JULKAISUJA Sarja B. Tutkimusraportit ja kokoomateokset 23/2021. Viitattu 25.3.2022 <https://www.lapinamk.fi/loader.aspx?id=ec60a172-29ca-4758-bdb4-58b5e39588b2>
- Heuni. 2021. Työperäinen hyväksikäyttö ja julkiset hankinnat. Viitattu 4.12.2022 [https://heuni.fi/documents/47074104/0/Ty%C3%B6per%C3%A4isen+hyv%C3%A4ksik%C3%A4yt%C3%B6n++torjunta+30112021_WEB+\(1\).pdf/9c18846d-58d0-8e1c-bac8-3c068a33f867/Ty%C3%B6per%C3%A4isen+hyv%C3%A4ksik%C3%A4yt%C3%B6n++torjunta+30112021_WEB+\(1\).pdf?t=1638427841349](https://heuni.fi/documents/47074104/0/Ty%C3%B6per%C3%A4isen+hyv%C3%A4ksik%C3%A4yt%C3%B6n++torjunta+30112021_WEB+(1).pdf/9c18846d-58d0-8e1c-bac8-3c068a33f867/Ty%C3%B6per%C3%A4isen+hyv%C3%A4ksik%C3%A4yt%C3%B6n++torjunta+30112021_WEB+(1).pdf?t=1638427841349)
- Hirvilammi, T. 2015. Kestävän hyvinvoinnin jäljillä. Ekologisten kysymysten integroiminen hyvinvointitutkimukseen. Viitattu 6.6.2022 <http://hdl.handle.net/10138/154175>
- International Association for Impact Assessment. Viitattu 8.4.2022 <https://www.iaia.org/wiki-details.php?ID=23>
- International Labour Organization (ILO). 2022. Viitattu 6.6.2022 <https://www.ilo.org/global/lang-en/index.htm>
- Interreg Europe 2019. Viitattu 3.5.2022 https://projects2014-2020.interreg-europe.eu/fileadmin/user_upload/tx_tevprojects/library/file_1587365666.pdf

- Julkisten hankintojen neuvontayksikkö (JHNY). Viitattu 7.6.2022 <https://www.hankinat.fi/>
- Kansallinen julkisten hankintojen strategia 2020. Viitattu 19.5.2022 <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162418/Kansallinen%20julkisten%20hankintojen%20strategia.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Kansallinen julkisten hankintojen strategia Toimeenpanon kuvaus 2020. Viitattu 15.8.2022 <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162418/Liite%201%20toimeenpanon%20kuvaus.pdf?sequence=2&isAllowed=y>
- Kansallinen julkisten hankintojen strategia 2020. Liite 2 Strategiset vaikuttavuusmittarit. Viitattu 15.8.2022 <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162418/Liite%202%20strategiset%20vaikuttavuusmittarit.pdf?sequence=3&isAllowed=y>
- Laki julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista 1397/2016. Viitattu 6.6.2022 <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161397>
- Kestävien ja innovatiivisten julkisten hankintojen verkostomainen osaamiskeskus KEINO. Viitattu 3.5.2022 <https://www.hankintakeino.fi/fi>
- Lappi Arktinen ja kansainvälinen menestyjä. Kansainvälistymisen ja älykkään erikoistumisen strategiset prioriteetit 2018–2022. Viitattu 6.6.2022 <https://www.lapinliitto.fi/wp-content/uploads/2020/11/Kansainvalistymisen-ja-alykkaan-erikoistumisen-strategiset-prioriteetit-vuosille-2018-2022.pdf>
- Lappi-sopimus, Lapin maakuntaohjelma 2022–2025. Viitattu 6.6.2022 <https://www.lapinliitto.fi/wp-content/uploads/2022/02/Lappi-sopimus-2022-1.pdf>
- Lappi-sopimuksen toimeenpanosuunnitelma 2021. Viitattu 6.6.2022 <https://www.lapinliitto.fi/aluekehitys/lappi-sopimus/topsu/>
- Lehto, K. & Lehtomäki, L. 2021. Vastuullisuuden vähimmäisvelvoitteet liite (Code of Conduct) ja sen käyttäminen julkisissa hankinnoissa 2021. Viitattu 7.6.2022 <https://vm.fi/documents/10623/102149009/Vastuullisuuden+v%C3%A4himm%C3%A4isvelvoitteet+-+ohjeistus+word.pdf/62f18bf0-3bad-8941-f515-d3491df40558/Vastuullisuuden+v%C3%A4himm%C3%A4isvelvoitteet+-+ohjeistus+word.pdf?t=1639573503096>
- Likiliike – Paikallisuutta edistävä yrittäjäyhteisö. Viitattu 13.12.2022 <https://likiliike.fi/> & <https://rovanieni.likiliike.fi/yrityksille/>
- Merenmies, J. & Kostilainen, H. 2007. Sosiaalisten vaikutusten mittaaminen ja hyödyntäminen. Diakonia-ammattikorkeakoulu Helsinki. Viitattu 7.6.2022 https://www.vates.fi/media/tyollistamisen_ammattilaiset/kirjat/teema-sosiaaliset_vaikutukset_2007.pdf
- Mikrofondens målgrupp. Viitattu 14.6.2022 <https://mikrofonden.se/om-mikrofonden/>
- Ny väg till innovativa välfärdslösningar EN HANDBOK OM SAM-VERKAN MED SOCIALA FÖRETAG 2020. Viitattu 6.6.2022 <http://finsamgavleborg.se/media/188974/ny-va-g-till-innovativa-va-lfa-rdslo-sningar-en-handbok-om-samverkan-med-sociala-fo-retag.pdf>
- OECD Local Economic and Employment Development (LEED) Papers, 2022. Viitattu 18.5.2022 <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/e9eea313-en.pdf?expires=1654505913&id=id&accname=guest&checksum=8145EAF6943966AE0D63374E5D18294E>

- OECD:n monikansallisten yritysten toimintaohjeiden yksittäistapausten käsittely. Viitattu 13.6.2022 <https://tem.fi/oecd-n-monikansallisten-yritysten-toimintaohjeiden-yksittaistapausten-kasittely>
- OECD 2022. Regional Strategies for the Social Economy, 2020. Viitattu 13.6.2022 https://www.oecd-ilibrary.org/industry-and-services/regional-strategies-for-the-social-economy_76995b39-en
- Opas julkisten hankintojen vaikutusten ja vaikuttavuuden ennakoarviointiin ja mittaamiseen s.a. KEINO, Kestävien ja innovatiivisten julkisten hankintojen verkostomaisen osaamiskeskus. Viitattu 6.6.2022 https://www.hankintakeino.fi/sites/default/files/media/file/Opas-julkisten-hankintojen-vaikutusten-ja-vaikuttavuuden-ennakoarviointiin-ja-mittaamiseen_muokattava.pdf
- Opas sosiaalisesti vastuullisiin julkisiin hankintoihin TEM oppaat ja muut julkaisut 3/2017, Työ- ja elinkeinoministeriö. Viitattu 4.5.2022 <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/80010>
- Public Procurement and Human Rights. Viitattu 13.4.2022 <https://anskaffelser.no/en/english/english/public-procurement-and-human-rights>
- Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma 10.12.2019: Osallistava ja osaava Suomi – sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta. Viitattu 13.8.2022 <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161931>
- Riskienarvioinnin työkalu, Heuni 2021. Viitattu 13.12.2022 <https://heuni.fi/documents/47074104/0/Riskienarvioinnin+ty%C3%B6kalu.pdf/b0e143db-5060-3125-7bd8-89609964acb9/Riskienarvioinnin+ty%C3%B6kalu.pdf?t=1642591018071>
- Ruuskanen Niina. 2022. Asiakasosallisuuden huomioiminen julkisissa hankinnoissa. Viitattu 13.6.2022 [file:///C:/Users/Leena/Downloads/Building%20an%20economy%20that%20works%20for%20people%20-%20an%20action%20plan%20for%20the%20social%20economy%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/Leena/Downloads/Building%20an%20economy%20that%20works%20for%20people%20-%20an%20action%20plan%20for%20the%20social%20economy%20(3).pdf)
- Samhälls-entreprenörs-kap Sverige, Kunskapsbanken. Viitattu 6.6.2022 <https://www.xn--samhlls-entreprenrskap-81b04b.com/kunskapsbanken-samhallsentreprenors-kap/>
- Sociala företag i Sverige. – kartläggning och dialog om definition 2021. Tillväxtverket. Viitattu 14.6.2022 https://tillvaxtverket.se/download/18.72c0c59c177429cd4eb7b9e7/1613486639817/Rapport%20Socialt%20f%C3%B6retagande_definition_FINAL_publicering_J.pdf
- Social Economy Europe. A business model for the future of Europe. What is the social economy? Viitattu 14.6.2022 <https://www.socialeconomy.eu.org/>
- Social Economy in Lapland 2019. Viitattu 3.5.2022 <https://arcticsmartness.eu/wp-content/uploads/2018/09/Social-economy-brochure.pdf>
- Social enterprises and their ecosystems in Europe – Comparative synthesis report. 2020. Viitattu 13.6.2020 <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=8274&furtherPubs=yes>
- Social Impact Assessment (SIA) International Institute for Sustainable Development. Viitattu 13.6.2022 <https://www.iisd.org/learning/eia/wp-content/uploads/2016/05/SIA.pdf>
- SOMA–Sosiaalisten vaikutusten mittaaminen -hanke. Viitattu 16.6.2022 <https://blogi.eoppimispalvelut.fi/soma/>
- Sosiaalitalous – täplikäs kuin leopardin turkki, 2015. Viitattu 16.6.2022 <https://tyottomat.fi/images/karenssi/karenssisanommat-1995-5.pdf>

Sosiaalinen kestävyys s.a. Viitattu 19.4.2022 <https://vm.fi/hankinnat-sosiaalinen-kestavyys>

Sosiaalinen vastuullisuus julkisissa hankinnoissa 2019. Viitattu 6.6.2022 https://osuva.uwasa.fi/bitstream/handle/10024/9470/osuva_8749.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Sosiaalisesti vastuulliset julkiset hankinnat. Viitattu 6.6.2022 <https://tem.fi/sosiaalisesti-vastuulliset-julkiset-hankinnat>

Sosiaalisen vastuun akatemia. Viitattu 1.6.2022 <https://www.hankintakeino.fi/fi/palvelut/teema-akatemia/soske-akatemia>

Sozialökonomie. Viitattu 14.6.2022 <https://www.besthelp.at/lexikon/sozialwirtschaft>

Sozialökonomik - Geschichte und Gegenwart eines Wissenschaftskonzepts. Viitattu 14.6.2022 <https://www.exploring-economics.org/de/entdecken/sozialoekonomik/> & <https://www.exploring-economics.org/media/uploads/2021/04/16/sozialokonomische-brille-150-dpi.jpg>

Suomen julkisten hankintojen tilannekuva 2020. Viitattu 6.6.2022 https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162171/VM_2020_25.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Suuntio – osallisuuden ja työkyvyn asiantuntija. Viitattu 6.6.2022 <https://eduro.fi/suuntio/selvitykset-ja-julkaisut/>

SYTYKE 2022a. Selvitys yhteiskunnallisen yrityksen hautomotoiminnasta – SYTYKE. Viitattu 6.6.2022 <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-316-427-7>

SYTYKE 2022b. Yhteiskehittämällä tukipilareita yhteiskunnalliselle yritystoiminnalle Lapissa. Viitattu 6.6.2022 <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-316-428-4>

TEM 2017 Opas sosiaalisesti vastuullisiin julkisiin hankintoihin TEM oppaat ja muut julkaisut 3/2017.Työ- ja elinkeinoministeriö. Viitattu 8.5 2022 <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/80010>

The Social Reporting Standard. Viitattu 16.9.2022 <https://www.social-impact-navigator.org/improving-social-impact/sharing-stories/social-reporting-standard/>

The World Trade Organization (WTO). Viitattu 5.4.2022 <https://www.wto.org/>

Tillväxtverket, Vad är socialt företagande? Social ekonomi. Viitattu 14.6.2022 <https://tillvaxtverket.se/amnesomraden/affarsutveckling/socialt-foretagande/vad-ar-socialt-foretagande.html>

Toimivat hankinnat -teemaryhmä. Viitattu 6.6.2022 <https://vm.fi/hankinnat-toimivat-hankinnat>

Työllistämisehto hankinnoissa Selvitys nykytilasta, haasteista ja ratkaisuista 2022. Viitattu 4.4.2022 <https://vm.fi/documents/10623/15348578/Tyo%CC%88lista%CC%88misehto+hankinnoissa.pdf/0ba336b1-4ced-51ae-6487-5be9da35d145?t=1648726793559>

TYÖTÄ JULKISILLA HANKINNOILLA – kansainvälisistä toimintatavoista mallia Suomeen 2013. Viitattu 6.6.2022 https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/110625/URN_ISBN_978-952-302-034-4.pdf?sequence=1

Uusi Rovaniemi 8.12.2022. Viitattu 13.12.2022 <https://uusi-rovaniemi.ap.richiefi.net/4e888c13-f32b-494c-9a12-7324948aaa7e/38>

Valtion hankintakäsikirja 2017 Valtiovarainministeriön julkaisu 29/2017. Viitattu 8.5.2022 <https://vm.fi/documents/10623/4040240/Valtion+hankintak%C3%A4sikirja+2017.pdf/868b80fa-c2de-4328-ae93-36b17968f780/Valtion+hankintak%C3%A4sikirja+2017.pdf?version=1.0&t=1501052280000>

- Vanclay, F., Esteves, A-M., Aucamp, I. & Franks, D. 2015. Social Impact Assessment. Viitattu 4.6.2022 https://pure.rug.nl/ws/portalfiles/portal/17534793/IAIA_2015_Social_Impact_Assessment_guidance_document.pdf
- Vastuullisuus ja kestävä kehitys Lapin AMK:ssa. Viitattu 4.4.2022 <https://www.lapinamk.fi/fi/Esittely/Vastuullisuus-ja-kestava-kehitys>
- Vastuullisten ruokapalveluiden hankintaopas. Viitattu 15.6.2022 https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163640/Vastuullisten_ruokapalveluiden_hankintaopas_2021.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Valtioneuvoston toiminta s.a. Viitattu 28.3.2021 <https://valtioneuvosto.fi/tietoa/toiminta>
- Vastuullisuuden vähimmäisvelvoitteet liite (Code of Conduct) ja sen käyttäminen julkisissa hankinnoissa 2021. Viitattu 7.6.2022 <https://vm.fi/documents/10623/102149009/Vastuullisuuden+v%C3%A4himm%C3%A4isvelvoitteet+-+ohjeistus+word.pdf/62f18bf0-3bad-8941-f515-d3491df40558/Vastuullisuuden+v%C3%A4himm%C3%A4isvelvoitteet+-+ohjeistus+word.pdf?t=1639573503096>
- Vuoden 2022 liikiliike. Uusi Rovaniemi 8.12.2022. Viitattu 10.12.2022 <https://uusi-rovaniemi.ap.richiefi.net/4e888c13-f32b-494c-9a12-7324948aaa7e/38>
- World Trade Organization. 2022. Agreement on Government Procurement Agreement (GPA). Viitattu 6.6.2022 https://www.wto.org/english/tra-top_e/gproc_e/gp_gpa_e.htm
- What is CSR? Viitattu 4.4.2022 <https://www.unido.org/our-focus/advancing-economic-competitiveness/competitive-trade-capacities-and-corporate-responsibility/corporate-social-responsibility-market-integration/what-csr>
- WTO:n julkisten hankintojen sopimus (GPA). Viitattu 3.4.2022 <https://tem.fi/documents/1410877/2132242/WTO.pdf/fcf83792-8232-4faf-a808-a4f3beafeb4a/WTO.pdf?t=1464858709000>
- Yhteinen eurooppalainen hankinta-asiakirja (ESPD). Viitattu 20.4.2022 <https://www.hankinnat.fi/eu-hankinta/ehdokkaiden-ja-tarjoajien-soveltuvuus/yhteinen-eurooppalainen-hankinta-asiakirja-espdc>
- Yhteiskunnallisten yritysten osaamiskeskus. Viitattu 9.6.2022 <https://yyo.fi/>
- Yhteiskunnallisten yritysten strategia 2021. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2021:41. Viitattu 7.6.2022 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-884-4>
- YHTEISKUNNALLINEN YRITTÄJYYS SUOMESSA Malli osatyökykyisten henkilöiden työllistämiseen 2021. Viitattu 6.6.2022 https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/505400/DIAK_TYOELAMA_24_web.pdf?sequence=2
- Yhteisötalous hyvinvoinnin tukena 2010. Viitattu 6.6.2022 <https://www.ksl.fi/app/uploads/2022/01/yhteisotalous-hyvinvoinnin-tukena.pdf>
- YK:n voimassa olevat ihmisoikeussopimukset. Viitattu 6.6.2022 <https://um.fi/yk-n-voimassa-olevat-ihmisoikeussopimukset>
- Älykäs erikoistuminen tukemassa aluekehitystä ja kansainvälistymistä. Viitattu 6.6.2022 <https://arcticsmartness.eu/s3-kumppanuu-det/#socialeconomy>

Osallistumme hankejulkaisulla ajankohtaiseen keskusteluun sosiaalitalouteen keskeisesti liittyvästä julkisten hankintojen problematiikasta. SOMA-hankkeessa kehittämistavoitteena on ollut innostaa ja sitouttaa tiedolla johtamisen periaatteita soveltaen sosiaalisesti kestävä talouden toimijoiden piiriin kunnat ja julkiset organisaatiot sosiaalisesti kestävien hankintojen ja sosiaalisten vaikutusten mittaamisen avulla. Hankkeen keskeisinä kohderyhminä ovat kuntien ja maakunnan keskeiset elinkeinotoiminnasta sekä alueellisesta ja paikallisesta elinvoimaisuudesta vastuulliset viranomaiset ja yrittäjät.

Hankkeesta ilmestyneet julkaisut:

[SOMA–Sosiaalisten vaikutusten mittaaminen](#) -hanke.
Viitattu 16.6.2022.

Nisula, S., Kauppila, A., Rasa, M. & Viinamäki, L. 2022.

[Julkisilla varoilla mittaamattomia vaikutuksia.](#)

Teema-artikkeli. Lumen. Lapin ammattikorkeakoulun verkko-lehti 3/2022.

LAPIN LIITTO

LAPIN AMK⁷

Lapland University of Applied Sciences

www.lapinamk.fi

ISBN 978-952-316-460-4